Atracție pentru turiști: o imensă țigară din tutun local

„Civilizația a urcat anevoie crestele acestor munți..."

militare (Garda nobilă, cu dolman roșu, Garda elvețiană, cu uniforma vărgată, în portocaliu și bleumarin, după desenul lui Michelangelo, Garda palatină, cu chipiul împodobit cu pene, jandarmeria pontificală). În Monaco, respectiv la Casinoul din Monte Carlo, se afișează cele mai scumpe toalete feminine, pe cîtă vreme omul de pe stradă e îmbrăcat modest și pare a cîștiga destul de puțin.

În schimb, în Andorra n-am remarcat nici o uniformă țipătoare. Oameni-s obișnuiți, prietenoși și nu au nici măcar aerul crispat al comercianților lacomi. Îți lasă tot timpul impresia că-ți fac un serviciu gratuit. În asta constă marea lor artă. Andorrezii au ceva din chibzuiala francezului, dar și din exuberanța spaniolului și, totuși, deși vorbesc limbile amîndorura, au rămas ei înșiși, cu personalitatea și fizionomia lor spirituală. Andorra e o țară cît un oraș, cu un remarcabil dinamism al vieții și cu o fervoare ardentă a acțiunii, care, concentrîndu-se într-un spațiu restrîns, țîșnesc în realizări turistice și comerciale remarcabile. În aceste domenii Andorra a realizat, într-un timp scurt, succese. Aici viața nu trădează un efort eroic; poate fiindcă oamenii pe ai căror umeri stă o asemenea viață nu se prea văd. Lucrează discret, în umbră și în văgăunile munților. Nevăzuți, neștiuți, ei au fost totuși cei care au construit această țară. Ei au ridicat, în secolele X și XI, bisericile romane exclusiv în piatră, precum și casele în eleganta lor ținută tradițională. Frumusețea lor e simplă și sobră, ca și peisajul țării. Piatra e utilizată fără nici o ornamentație și stilul lor e complet străin de acela al marilor catedrale din Franța sau Spania, încărcate de dantelării și de sculpturi. Sînt biserici modeste dar de un farmec cuceritor, precum aceea de la noi, din Densușul Hunedoarei. Pe imensele lor lespezi de piatră pașii trecătorului, al cărui suflet n-a rămas în magazinele bogate, se melancolizează într-o neașteptată reverie, se confundă cu ecoul unor îndepărtate legende.

■

Istoria și legenda se îngemănează peste munții și văile Andorrei ca în visul unui școlar ațipit pe un manual de geografie. Pînă la un punct al vremii, aici legenda mi se pare, însă, mai vie și mai autentică decît istoria, pe care n-o putem descifra numai din arhive căci se mai păstrează doar cîteva documente scrise, referitoare la unele date din existența miraculoasă a andorrezilor. Cețurile care încununează crestele munților, falnicele vîrfuri Coma Petrosa și Estango care se apropie de trei mii de metri, nu afectează, parcă, numai un spațiu geografic andorrez ci și trecutul istoric. De aceea, vreme îndelungată nici măcar vecinii, francezii și spaniolii, atît de curioși și de întreprinzători în descoperirea de noi teritorii, n-au știut mare lucru despre acest colț de lume. Dar nu numai pentru misterul care-i învăluie chinuita lui istorie, întîrziată pînă nu de mult în pîclele de fum al Evului Mediu, ci și pentru dezvoltarea sa din ultimele decenii, principatul acesta din creierii Pirineilor îmi pare o zonă insolită a pămîntului, un cuib de vulturi aninat pe stînci. Înfruntînd vitregiile istoriei, andorrezii au rămas neclintiți la vetrele lor, păstrîndu-și credințele, datinile și obiceiurile, îndeletnicirile străvechi, de crescători de vite, vînători și pescari. E vorba, firește, de omul pămîntului, de omul simplu.

Civilizația a urcat anevoie crestele acestor munți dar, în ultimii ani, prezența ei e sensibilă. Nu-s nici cinci decenii de cînd episcopul de Urgel, unul din coprincipii Andorrei (celălalt fiind președintele Franței), venea să-și viziteze credincioșii și supușii călare pe un catîr, unicul mijloc de locomoție al acelor ani, dar pe care andorezii l-au înlocuit masiv în ultimii treizeci de ani cu automobilul. Numărul automobilelor este acum așa de mare încît nici o țară din lume nu se poate mîndri cu o asemenea „motorizare". Mărfuri provenind din cele mai diferite țări se concurează aici, în acest „imens magazin al lumii". Produse tehnice de ultimă oră, aparate medicale, magnetofoane, aparate de filmat și fotografiat, parfumuri, băuturi, o întreagă industrie ușoară ocupă vitrinele magazinelor. Cultura, în schimb, mi se pare a fi mai mult de circumstanță, un folclor aranjat ca să distreze turiștii amatori de curiozități exotice. Viața politică aproape că nu se observă și nu se simte. Fără să urmeze vechile tradiții, fără a fi anchilozată în conservatorism, Andorra pare bine administrată și gospodărită, dînd astfel vizitatorului un sentiment de certitudine și intimitate.

Andorra... Rezonanța metalică a cuvîntului îmi poartă gîndul spre voința fermă a acelor oameni care, prin intermediul turismului, au făcut dintr-o uitată țară feudală, o țară modernă, — un imens magazin, cum obișnuiesc s-o numească cei care o vizitează.

„CAZUL PERU" ÎN DOSARUL RELAȚIILOR INTER-AMERICANE

Activitate diplomatică intensă în America Latină. La Vina del Mar, în Chile, Comisia specială de coordonare latino-americană (C.E.C.L.A.) a dezbătut, între 15 și 17 mai, probleme esențiale ale colaborării economice internaționale. Hotărîrile acestei reuniuni, organizată la nivel ministerial, vizează în special relațiile țărilor latino-americane cu Statele Unite. Trimisul special al președintelui S.U.A. în America Latină, Nelson Rockefeller, a început sondarea terenului de la sud de Rio Grande tot din considerente care se raportează la perspectivele acestor relații.

Dacă în legătură cu raporturile de viitor dintre S.U.A. și țările latino-americane se fac diferite presupuneri, încă nici una confirmată de un consens general, conflictul dintre guvernul peruvian și „International Petroleum Company" (I.P.C.) presează debutul politicii sud-americane a noii administrații de la Washington. Un debut dificil, în care rolul asumat de Statele Unite pentru susținerea intereselor I.P.C. nu indica nici o abatere evidentă de la o veche practică a diplomației S.U.A. în relațiile cu partenerii latino-americani: intervenție și presiuni atunci cînd monopolurile nord-americane își consideră lezate interesele într-o țară sau alta a continentului. Imediat după naționalizarea bunurilor I.P.C., într-o notă remisă ministerului de externe peruvian de ambasadorul american la Lima se pretindea, pe un ton aproape categoric, compensarea financiară a companiei expropriate. În răspunsul ministerului de externe peruvian, intervenția ambasadorului american a fost apreciată ca un act de imixtiune în politica statului Peru, ca o lezare inadmisibilă a dreptului său de a hotărî, în deplină suveranitate, asupra problemelor proprii (totodată, în declarațiile guvernamentale s-a explicat că naționalizarea zăcămintelor de la Brea și Parinas și a instalațiilor industriale de la Talara au fost justificate și de exploatarea lor ilegală de către I.P.C., care nu obținuse nici o concesiune ratificată de forurile peruviene; iar pretenția I.P.C. de a primi despăgubiri apare nejustificată, deoarece datoriile companiei către statul peruvian, mai cu seamă în urma neachitării impozitelor, sînt evaluate la 690 de milioane de dolari, întrecînd cu mult valoarea — estimată la 240 de milioane de dolari — a bunurilor naționalizate).

Dar, o dată pornit, mecanismul intervenției oficiale nord-americane continuă să acționeze după practici și precedente experimentate. În Congresul Statelor Unite s-a cerut aplicarea amendamentului Hickenlooper din legislația S.U.A., care autorizează sancțiuni economice împotriva țărilor unde sînt „periclitate interesele financiare" ale întreprinderilor americane — amenințare echivalînd cu sistarea creditelor din S.U.A. și embargoul asupra exportului peruvian de zahăr pe piața nord-americană.

Presiunea diplomatică și preconizarea sancțiunilor economice au dat o nouă turnură conflictului, determinînd rechemarea pentru consultări a ambasadorilor din cele două țări. Ulterior, la Lima a fost convocată o întîlnire a ambasadorilor peruvieni acreditați în capitalele țărilor care fac parte din Organizația Statelor Americane (O.S.A.). Acțiune considerată necesară pentru contracararea campaniei propagandistice desfășurate împotriva Republicii Peru. Peru cerea solidaritate, aliați în conflictul cu S.U.A.! La rîndul ei, partea americană se străduia să obțină ca, în acest „duel", celelalte state latino-americane să se mențină în rolul de „martori", fără participare directă. Se depuneau chiar eforturi pentru minimalizarea „afacerii", prin referiri la caracterul ei „limitat", care n-ar avea contingență cu ansamblul relațiilor dintre statele continentului. Dar în cvasi-totalitatea publicațiilor latino-americane, diferendul dintre Statele Unite și Peru a fost privit prin prisma relațiilor S.U.A. cu celelalte țări din America. Iar eventualitatea aplicării sancțiunilor economice era socotită ca o reeditare a unor metode de intimidare, de reprimare a unor evoluții naționale independente. „Cazul Peru" a făcut să fie scoase la lumină piese mai vechi și mai noi din dosarul relațiilor inter-americane, cu deosebire al celor privind exploatarea și folosirea marilor bogății naturale ale teritoriilor de la sud de Rio Grande.

PRECEDENTE

Uimitor seamănă manevrele concepute contra Limei cu schema unor asemenea operații întreprinse, în trecutul mai apropiat sau mai depărtat, împotriva altor țări care intraseră în conflict cu societățile monopoliste nord-americane. Schema prevede note diplomatice, în semn de avertisment, decretarea sancțiunilor economice, în cazul ineficienței avertismentului și, în ultimă instanță, aplicarea unor metode forte. O piesă mai puțin cunoscută din dosarul unor asemenea conflicte ne duce în Nicaragua de acum șase decenii. În 1909, președintele José Santos Delaya anulează concesiunile acordate societății „La Luz and Los Angeles Mining Company", act care stîrnește, încă în ziua decretării lui, nota diplomatică a ambasadorului american și intervenția dură a secretarului de stat Philander C. Knox. Agitarea „pericolului subversiunii" nu era încă la modă, dar Delaya a fost acuzat că pactizează cu cercurile de afaceri japoneze, nemaivorbind de faptul, de altfel real, că el îi „scurtcircuitase" pe bancherii din New York, solicitînd un mare împrumut din Anglia. Calificat ca un președinte „care duce țara de rîpă", Delaya a fost răsturnat de generalul Juan I. Estrada, care a organizat o lovitură de stat. Puciul a fost finanțat de... un contabil al unei societăți miniere din Bluefields, un anume Adolfo Diaz, care, deși avea un salariu săptămînal de 25 dolari, a pus la dispoziția lui Estrada 600 000 de dolari. Enigma subitei înavuțiri a lui Adolfo Diaz s-a dezlegat mai tîrziu, cînd s-a aflat că directorul societății din Bluefields era un nepot al lui Knox, iar Knox, la rîndul lui, principalul acționar al companiei „La Luz". În următorii 17 ani, au loc încă două intervenții în Nicaragua, iar Adolfo Diaz devine președinte-favorit instalat și reinstalat în funcție de către americani. La „Ford Forum" din Boston, senatorul Burton K. Wheeler dezvăluia, la 6 martie 1926, că „politica lui Kellogg și Coolidge (secretarul de stat și președintele S.U.A. din perioada respectivă) a determinat o intervenție armată în Nicaragua, în favoarea unui președinte marionetă pus de S.U.A. și impus poporului contra voinței sale, pentru singurul motiv că el era dispus să-i servească pe bancherii newyorkezi, care, timp de 17 ani, au exploatat această țară într-un mod nemilos, sub egida Departamentului de Stat".

În 1930, o societate petrolieră americană a insistat — un timp fără succes — pentru concesionarea unor zăcăminte de țiței din Columbia (regiunea Barca, cu o producție de 10 milioane barili pe an). În același timp, guvernul columbian negocia cu „National City Bank" un împrumut de 25 de milioane de dolari. Ambasadorul american Jefferson Caffery participa și el la tratative. „Împrumutul a fost condiționat (din partea americană — n.n.) de reorganizarea sistemului vamal, de schimbarea unor legi fiscale și financiare, de acordarea unui monopol al fosforului și, în special, de concesionarea zăcămintelor din Barca". Presiunea Departamentului de Stat a făcut ca împrumutul să nu fie vărsat guvernului Olaya Herrera mai înainte ca Congresul să fi acordat această concesiune. După ce ea a fost acordată, banii au fost vărsați în cîteva zile. (Din lucrarea „America Latină, o lume în revoluție" a istoricului american Carleton Beals). În alte situații — cînd presiunea economică și amenințările n-au dat rezultate — s-a recurs din nou la intervenții directe. Evenimentele din Ni-

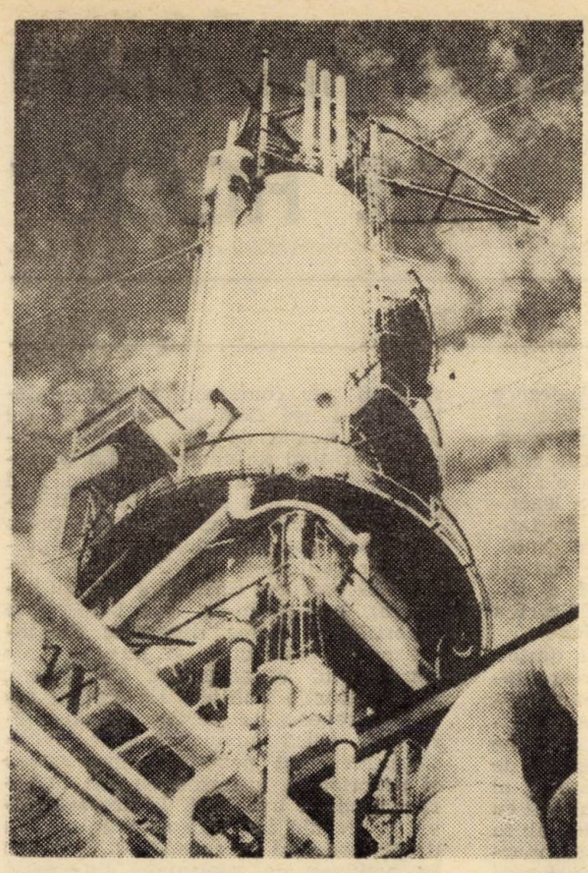

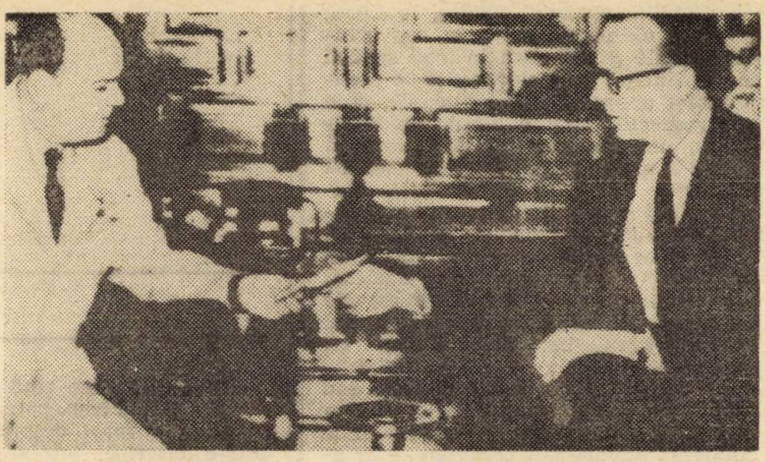

Președintele Velasco Alvarado (stînga) și John Irwin, trimisul special al președintelui Nixon la Lima

Instalație petrolieră la Talara

caragua s-au repetat în Guatemala (1954), unde reforma agrară a președintelui Iacobo Arbenz afecta interesele monopolului „United Fruit". Se cunosc evenimentele care au dus la răsturnarea lui Arbenz și la înlocuirea lui cu dictatorul Castillo Armas. Petrolul din Peru a declanșat, în repetate rînduri, intervenții diplomatice nord-americane în favoarea lui I.P.C. În 1966, un diferend între guvernul peruvian și I.P.C. în legătură cu redevențele plătite de companie a cunoscut intervenția Departamentului de Stat, vizînd suspendarea creditelor americane. (După o călătorie făcută în America de Sud, Robert Kennedy declarase că presiunile exercitate asupra Perului fac parte din arsenalul unei diplomații anacronice, care subminează prestigiul S.U.A., ele apărînd într-o postură intervenționistă ce trezește largi proteste în țările latino-americane).

O LUNĂ DE GÎNDIRE

Naționalizarea bunurilor I.P.C. de către guvernul peruvian (9 octombrie 1968) a pus în mișcare resorturile aceleiași politici. Invocarea amendamentului Hickenlooper oferea peruvienilor o perioadă de „meditație", sconfîndu-se, se pare, pe modificarea poziției guvernului de la Lima (potrivit acestui amendament, sancțiunile economice intră în vigoare după șase luni de la proclamarea actului care a determinat invocarea lor). Așadar, ele urmau să fie decretate la 9 aprilie. Dar guvernul peruvian s-a menținut pe poziția inițială, făcînd cunoscută aprecierea sa că raporturile cu I.P.C. nu trebuie să fie considerate ca un litigiu interstatal, între S.U.A. și Peru. În răspunsul ministerului de externe peruvian la nota ambasadorului S.U.A., se arată că „nu este posibil să înțelegem motivele pe care se bazează guvernul țării Dv., atunci cînd își rezervă dreptul de a reprezenta pe cale diplomatică o întreprindere care s-a constituit și există într-o altă țară ce nu este a Excelenței Voastre". Nemaivorbind de faptul să I.P.C. nici măcar nu este înregistrată ca întreprindere în S.U.A., ci în Canada. „Exproprierea I.P.C. nu este un act ostil față de investitorii străini — declara președintele Velasco Alvarado. Țara are nevoie de colaborarea lor, dar în condiții de respect și de egalitate. Și nu este nici un act neprietenesc față de guvernul Statelor Unite ale căror interese nu pot fi confundate cu acelea ale numeroaselor companii nord-americane care acționează în afara Statelor Unite".

Și, totuși, din pozițiile oficiale nord-americane continua să reiasă ideea că Washingtonul se identifica oficial cu interesele I.P.C. În acest mod s-a referit la cazul Peru însuși președintele Nixon, la conferința sa de presă de la începutul lunii martie. Deși a recunoscut că Peru are dreptul de a expropria o companie, Nixon a amintit de „obligația" (peruviană) de a furniza companiei respective „o sumă de bani rezonabilă drept indemnizație... Dacă peruvienii nu iau măsuri corespunzătoare în acest sens, Statele Unite vor trebui să se conformeze legislației în vigoare (amendamentul Hickenlooper) care prevede suspendarea cotei de zahăr pe care S.U.A. o cumpărau din Peru și a programelor de asistență tehnică și economică acordată țării respective... Eu sper, spunea președintele S.U.A., că nu va fi necesară o asemenea măsură, căci ea ar determina repercusiuni în toată America Latină".

A mai urmat, deci, o lună de „gîndire" pentru guvernul peruvian. Dar misiunea trimisului special al președintelui Nixon la Lima, John N. Irwin, nu evolua în direcția pe care I.P.C. (și, ca atare, S.U.A.), o considera potrivită pentru stingerea conflictului.

La 6 aprilie, cu trei zile înainte de data începerii sancțiunilor amintite, încă nu intervenise nici o schimbare în poziția americană. La 7 aprilie, însă, secretarul de stat al S.U.A., William Rogers, a anunțat „amînarea" aplicării sancțiunilor. Iar peste cîteva zile, a intervenit o declarație, de partea americană, considerată senzațională. John N. Irwin declara la această dată că litigiul în problema petrolului **nu are loc între Peru și S.U.A., el fiind exclusiv un diferend între guvernul de la Lima și compania respectivă.** Deși această declarație a lui John N. Irwin se referă din nou și la compensații corespunzătoare, renunțarea la girul oficial al guvernului S.U.A. pentru I.P.C. (care implică și renunțarea la ideea sancțiunii economice) reprezintă unul din evenimentele-cheie ale relațiilor interamericane actuale.

MARTORII PARTICIPĂ LA DUEL

Cum se explică schimbarea poziției S.U.A. în „cazul Peru"? Ea a fost determinată atît de consecvența poziției adoptate la Lima, cît și de faptul că, în America Latină, perspectiva aplicării sancțiunilor împotriva Republicii Peru a fost considerată ca o nouă manifestare a confruntării dintre neocolonialismul nord-american și aspirațiile popoarelor de la Sud de Rio Grande la o dezvoltare națională independentă. S.U.A. nu și-au putut asigura poziția de neutralitate a „martorilor" în duelul Washington-Lima. Ziarul „Excelsior" din Mexic scrie că „motivul sprijinului cvasi-unanim pe care opinia publică latino-americană l-a acordat poziției peruviene constă în aceea că actul guvernului din această țară corespunde unei necesități fundamentale și comune a dezvoltării economice și politice în America Latină. ...Naționalizarea bunurilor I.P.C. a oferit o alternativă solidă tendințelor negative în dezvoltarea economică a regiunii și afirmării unei puteri hegemonice cu caracter supranațional în rezolvarea problemelor fundamentale ale economiilor latino-americane..." Iar „La Tarde" din Chile scrie, la rîndul lui, următoarele: „Să nu pierdem din vedere importanța drumului ales de Peru pentru controlul său asupra materiilor prime, pentru o mai bună întrebuințare a veniturilor pe care le pot oferi bogățiile naționale".

În afara manifestărilor opiniei publice latino-americane, s-au afirmat în același timp și poziții oficiale în sprijinul opțiunilor peruviene, împotriva amenințărilor cu sancțiuni economice. Într-o serie de documente oficiale bilaterale și interamericane imixtiunea în treburile interne ale Perului a determinat exprimarea viguroasă (cu sau fără referire la cazul Peru) a principiilor independenței și suveranității naționale. În comunicatul comun publicat după vizita ministrului de ex-

terne chilian Gabriel Valdes, la Lima, se arată că participanţii la convorbirile oficiale „subliniază în mod special acele principii care sînt legate de esenţa însăşi a ordinii internaţionale, cum sînt respectul personalităţii, suveranităţii şi independenţei statelor, dreptul lor de a conduce în libertate economia lor"... La Santiago de Chile, Gabriel Valdes a exprimat din nou poziţia oficială chiliană în legătură cu litigiul americano-peruvian. „Aşa cum am afirmat şi anterior — a declarat el — problema petrolieră din Peru este o chestiune internă privind guvernul peruvian şi un investitor străin, iar dreptul deciziei îi revine guvernului acestei republici ; orice interferenţă sau acţiune de natură inter-americană din partea Statelor Unite — ca reacţie la hotărîrea guvernului peruvian — ar afecta serios principiile sistemului interamerican şi ar putea crea grave perturbări în relaţiile inter-americane".

Solidaritatea cu poziţia peruviană în faţa presiunii S.U.A. s-a făcut simţită şi la recenta sesiune a C.E.P.A.L. (Comisia Economică a O.N.U. pentru America Latină), precum şi la reuniunile C.E.C.L.A. (Comisia specială de coordonare latino-americană). De notat că în cadrul lucrărilor C.E.C.L.A. a fost adoptată o propunere peruviană care a devenit **punctul de vedere comun al statelor latino-americane** cu privire la asistenţa tehnică şi financiară externă. „Cooperarea economică şi tehnică — se arată în propunerea peruviană — va trebui să tindă spre consolidarea independenţei economice şi politice a ţărilor beneficiare ; ea nu va trebui să fie asociată cu nici o condiţie politică, economică sau militară care ar denatura menirea ei veritabilă". Nu este de loc greu să se facă legătură între adoptarea la 2 aprilie a propunerii peruviene — inclusă în proiectul documentului pregătit pentru sesiunea ministerială a C.E.C.L.A. — şi amînarea sancţiunilor nord-americane. Prudenţă bine motivată. Pentru că, în documentul adoptat la reuniunea ministerială a C.E.C.L.A., se subliniază că nici un stat nu trebuie să aplice sau să faciliteze aplicarea de sancţiuni economice sau politice îndreptate împotriva suveranităţii unui alt stat. Este evident că în faţa acestei platforme de principii, care a întrunit unanimitatea latino-americană, noua Administraţie de la Washington nu putea risca să persiste în politica sancţiunilor care — contravenind acestor principii — ar fi putut determina o gravă criză în relaţiile dintre S.U.A. şi ceilalţi membri ai O.S.A.

Claritatea punctelor de vedere formulate la reuniunile amintite cu privire la raporturile dintre dezvoltarea naţională şi cooperarea internaţională relevă forţa în continuă creştere a afirmării principiilor suveranităţii şi independenţei naţionale. „Cazul Peru" apare cu claritate în subtextul tuturor hotărîrilor citate, pentru că, în ultimă instanţă, el reprezintă cazul latino-american, rezistenţa continentală în faţa hegemonismului monopolurilor din S.U.A. Iar solidaritatea statelor latino-americane în adoptarea unor poziţii comune privind problemele dezvoltării constituie aspectul esenţial al sprijinului dat Republicii Peru. Fără aceasta, este puţin probabil să se fi putut impune dereglarea mecanismului intervenţionist nord-american.

Eugen POP

De ce nu apare „LE FIGARO"

H. Dona

A fost o vreme cînd a vorbi despre o grevă la Le Figaro părea tot atît de absurd ca a vorbi despre un strip-tease într-o biserică, într-atît vestitul cotidian parizian se identificase cu o anumită imagine care nu era cea a legendarului bărbier sevillan creat de fantezia lui Beaumarchais ci, mai degrabă, cea a unui burghez aşezat, cu idei cît se poate de conservatoare, inamic al oricărei agitaţii şi al oricărei încălcări a regulilor bunei-cuviinţe patriciene.

Desigur, Le Figaro n-a avut dintotdeauna această înfăţişare „respectabilă" şi îndestulată ; ea s-a format treptat, de-a lungul îndelungatei sale existenţe. Se ştie doar că pînă şi „The Times", prototipul tuturor gazetelor de acest tip, monument incomparabil al conservatorismului publicistic, a avut cu şaptesprezece sau optsprezece decenii în urmă o tinereţe tare zburdalnică, marcată, printre altele, de arestarea şi condamnarea editorului său pentru (oroare !) imoralitate şi (triplă oroare !) atitudine antidinastică. Nici Le Figaro nu a fost scris de la început de academicieni, amirali în retragere, diplomaţi pensionari şi foşti preşedinţi de Curte de Casaţie.

Cînd a fost înfiinţat în 1854 (ca hebdomadar), Le Figaro se distingea, înainte de toate, prin abundenţa cancanurilor şi indiscreţiilor, prin amploarea cu care erau relatate scandalurile mai mari sau mai mici ale vieţii pariziene. Problemele politice şi economice erau trecute pe planul al zecelea ; Le Figaro nu voia nici să informeze, nici să convingă, ci să distreze, să facă, cum am zice noi astăzi, operă de deconectant. Creatorul lui, un foarte abil om de presă, Hippolyte de Villemessant, a exprimat cîndva, cu deosebit cinism, caracterul pur comercial pe care înţelegea să-l dea ziarului său : „Iată cel mai bun număr de pînă acum — spunea el arătînd un exemplar din Le Figaro — nu există în el nici un rînd care să nu fi fost plătit". În zilele celui de-al doilea Imperiu, cînd presa avea de făcut faţă şicanelor şi represiunilor poliţieneşti, Le Figaro n-a încetat să prospere (în 1866 a devenit cotidian), bucurîndu-se de bunăvoinţa autorităţilor, deloc deranjate de îndrăznelile comerciale şi mondene ale ziarului lui Villemessant. Ce-i drept, în chestiunile politice, Le Figaro s-a plasat repede de partea forţelor „serioase", adică guvernamentale, cultivînd respectul pentru ordine, religie şi proprietate, înfierînd pe toţi tulburătorii tihnei burgheze. În această privinţă, trebuie amintită atitudinea de-a dreptul odioasă pe care ziarul a avut-o în acţiunea de reprimare sîngeroasă a supravieţuitorilor Comunei din Paris. Şi pe plan cultural, Le Figaro se situa pe aceleaşi poziţii retrograde ; au rămas consemnate de istorie campaniile împotriva poeziei lui Baudelaire, a picturii impresioniştilor şi a altor manifestări de artă novatoare.

Perioada celei de-a treia republici a fost vremea înfloririi şi consolidării ziarului, devenit între timp principalul purtător de cuvînt al cercurilor conservatoare. Acest caracter s-a accentuat în anii dintre cele două războaie mondiale, cînd Le Figaro, alături de alte gazete, a devenit proprietatea cunoscutului fabricant de parfumuri François Coty, care ţinea să adauge afacerilor sale, pînă atunci atît de frumos mirositoare, şi altele neposedînd această calitate. Primul mare trust de presă pe care l-a cunoscut Franţa s-a

O reuniune a redactorilor greviști de la „Le Figaro". În centru, cu microfonul în mînă, Jean-François Brisson, fiul lui Pierre Brisson

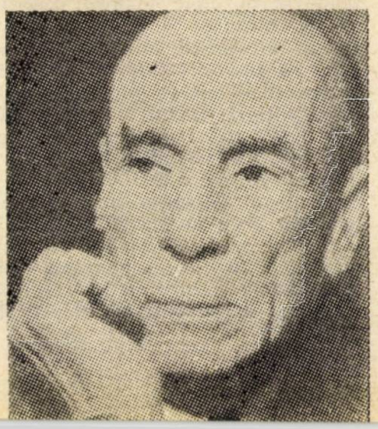

Jean Prouvost, „regele lînii", unul din cei doi proprietari ai ziarului

prăbuşit însă în 1933 şi Coty s-a trezit fără parfumuri, fără avere, fără ziare şi... fără soţie, care l-a părăsit, cedîndu-şi inima şi gazetele rămase în proprietatea ei unui întrepid cavaler de industrie, Leon Cotnăreanu, originar de pe meleagurile noastre bahluiene, unde părinţii lui gospodăreau cu frumoase profituri o cîrciumă, de altfel remarcabilă din punct de vedere oenologic, purtînd sugestiva firmă „La lupu cu fleica".

Capitularea Franţei în 1940 n-a întrerupt fructuoasa carieră a lui Le Figaro, deşi doamna Cotnăreanu se retrăsese în Statele Unite. Repliat la Lyon, în aşa-zisă „zonă neocupată", ziarul a continuat să apară pînă ce şi această zonă a trecut sub administraţia directă a hitleriştilor şi chiar şi cîteva săptămîni după aceea. La 23 august 1944, cînd lupta pentru eliberarea Parisului nu era încă pe deplin terminată, Le Figaro îşi reia apariţia. O ordonanţă din 30 septembrie 1944 a guvernului provizoriu francez interzicea şi decidea confiscarea tuturor publicaţiilor care au colaborat cu ocupanţii hitlerişti, stabilind drept criteriu al colaboraţionismului, faptul de a fi apărut în zona ocupată sau în zona de sud, după 26 noiembrie 1942. De ce 26 noiembrie, cînd ocuparea zonei sudice avusese loc cu două săptămîni înainte ? Problema n-a încetat să fie discutată de aproape 25 de ani, aducîndu-se cele mai variate (şi contradictorii) răspunsuri. După cît se pare, data a fost fixată pentru a permite ziarului Le Figaro (care îşi încetase apariţia la 24 noiembrie) să scape de rigorile legii şi, în acelaşi timp, pentru a interzice reapariţia celuilalt mare ziar conservator „Le Temps" (sabordat la 29 noiembrie). În orice caz, zeii (sau autorităţile guvernamentale) se dovediseră încă o dată favorabili cotidianului înfiinţat de Villemessant.

Director al ziarului era, încă din 1936, Pierre Brisson, un ziarist deosebit de experimentat, care a ştiut să adune în jurul său o echipă de profesionişti capabili şi talentaţi, să asigure colaborarea unor personalităţi de prestigiu ale vieţii publice franceze, printre care şi numeroşi academicieni (Mauriac, Duhamel, Lacretelle, Gaxotte şi alţii), să facă din Le Figaro ziarul pe care-l cunoaştem astăzi : un ziar situat, desigur, pe poziţii de dreapta sau de centru-dreapta, dar bine informat, bine scris, bine structurat, serios. Încă din decembrie 1944, Le Figaro atinsese un tiraj de aproape 200 000 exemplare, care avea să ajungă pînă la 330 000 exemplare în 1945, şi să depăşească 400 000 în 1946.

Pe fondul acestor succese iniţiale, s-a declanşat, încă în 1946, conflictul care de-a lungul a nenumărate peripeţii avea să ducă la situaţia dramatică de astăzi : greva redactorilor de la Le Figaro, suspendarea temporară a apariţiei ziarului. Într-adevăr, o dată situaţia din Franţa normalizată, doamna Cotnăreanu se reîntoarce din S.U.A. şi-şi revendică drepturile la deplina exercitare a calităţii ei de proprietară. Din punct de vedere a dreptului clasic burghez, a relaţiilor normale din economia capitalistă, poziţia ei era inatacabilă. În sistemul relaţiilor capitaliste, un proprietar are dreptul deplin să-şi conducă întreprinderea aşa cum crede de cuviinţă, să-i dea orientarea pe care o doreşte, să numească sau să revoce, după voinţa sa, personalul de conducere. Numai că, în Franţa care cunoscuse experienţa majoră a Rezistenţei şi Eliberării, o întrebare veche cît însăşi istoria presei, se punea din nou cu acuitate. Poate fi ziarul considerat o simplă întreprindere, aducătoare de profituri, iar redactorii nişte salariaţi ca oricare alţii ? Imensul rol social şi politic al ziarului, determinat, în primul rînd, de conţinutul şi calitatea textelor pe care le cuprinde, nu poate, nu trebuie să aibă consecinţe clare şi directe şi asupra relaţiilor juridice care reglementează existenţa întreprinderii de presă ? (În tot ce discutăm aici, ne referim, firește, la condiţiile orînduirii burgheze. În lumea socialistă, problema se pune, după cum ştim, într-un mod structural deosebit).

Echipa de redactori, în frunte cu Brisson, a susţinut, sprijinită de cea mai mare parte a opiniei publice, că ea are anumite drepturi inalienabile asupra destinului ziarului pe care-l realizează şi pe care l-a dus la succes. A fost un punct de vedere care atunci, în primii ani după război, a prevalat. Doamna Cotnăreanu n-a reuşit să-şi impună pretenţiile, iar Adunarea Naţională franceză a adoptat la 28 februarie 1947 o lege, denumită în cercurile ziaristice din Franţa „legea Brisson", în care se prevede că „sînt şi rămîn fără efect toate actele care împietează asupra drepturilor şi situaţiei existente", ca şi orice fel de revendicări împotriva celor care „pe baza autorizaţiei pe care au obţinut-o — cu titlu individual sau colectiv — de a edita un ziar sau o publicaţie periodică, asigură conducerea, administrarea sau redactarea" acestor publicaţii. Brisson şi ceilalţi redactori nu puteau fi astfel înlăturaţi de la Le Figaro. Mai mult, echipa redacţională a cerut ca Le Figaro să înceteze a fi o întreprindere patrimonială (adică aparţinînd unui singur proprietar) şi a obligat în mod practic pe doamna Cotnăreanu să-şi vîndă jumătate din acţiuni. Cumpărătorul a fost repede găsit în persoana „regelui lînii", Jean Prouvost.

Biografia acestui magnat al ţesăturilor şi informaţiilor ar putea, ea singură, constitui subiectul unui reportaj deosebit de colorat. De data aceasta, ne vom mulţumi doar cu amintirea cîtorva date mai importante. Industriaş milionar, Prouvost simte în 1924 chemarea ziaristicii sau, mai bine-zis, a afacerilor de presă. Cumpără pentru un preţ avantajos două ziare falimentare, Paris-Midi şi Paris-Soir ; în scurt timp, acesta din urmă devine cel mai mare cotidian francez, cu un tiraj de peste două milioane de exemplare. Prouvost a fost promotorul a ceea ce s-a numit americanizarea presei franceze ; Paris-Soir era un cotidian cu puţine articole şi multe informaţii, bogat ilustrat, cultivînd senzaţionalul şi incursiunile în viaţa intimă a celebrităţilor. La ocuparea Franţei, Prouvost a încercat să joace pe două tablouri : în timp ce o ediţie a lui Paris-Soir apărea la Paris cu binecuvîntarea autorităţilor hitleriste, o alta se tipărea în zona sudică, făcînd însă şi ea politică petainistă (de altfel, Prouvost a fost pentru un timp şi ministru al lui Pétain). La eliberare, Prouvost a fost urmărit în calitate de colaboraţionist (a trebuit să stea ascuns pînă în 1947), iar toate publicaţiile sale au fost interzise şi confiscate. Una singură dintre ele, revista ilustrată Match, a putut să reapară în 1949 sub titlul de Paris-Match. Şi ascensiunea lui Prouvost reîncepe. Principal acţionar al lui Le Figaro în 1950, el devine 15 ani mai tîrziu, în 1965, împreună cu asociatul său F. Béghin, „regele zahărului", stăpîn absolut (96,96 la sută din acţiuni) al ziarului şi al publicaţiilor anexe (Figaro Littéraire şi Figaro Agricole). Toată această perioadă, din 1950 şi pînă astăzi, a fost în istoria relaţiilor dintre proprietarii lui Le Figaro (respectiv, J. Prouvost) şi echipa redacţională (condusă pînă la sfîrşitul anului 1964 de Brisson, iar de la moartea acestuia, de L. Gabriel-Robinet) consacrată tatonării terenului, conflictelor mai mult sau mai puţin mărunte dar foarte dese, lansării de propuneri sub formă de baloane de încercare, într-un cuvînt, pregătirii pentru o înfruntare hotărîtoare. Termenul acestei înfruntări era cunoscut de nouăsprezece ani : 13 mai 1969, ziua cînd expiră concesiunea acordată societăţii de editare a lui Le Figaro, societate în care proprietarii participă cu 25 la sută, iar „echipa intelectuală" cu 75 la sută. Desigur, toate beneficiile realizate reveneau proprietarilor, dar gestiunea efectivă în materie de redacţie şi administraţie era exercitată de societatea de editare, sau societatea fermieră, cum este oficial numită, nu pentru a ilustra niscaiva preocupări agro-zootehnice, ci pentru a sublinia caracterul de arendă al contractului. Pentru luna mai a acestui an, Prouvost înţelegea să termine cu această situaţie stingheritoare, să-şi valorifice toate drepturile de proprietar şi să constituie o nouă conducere a societăţii de editare în care reprezentanţii săi să fie majoritari şi al cărei preşedinte să fie chiar el (deşi are peste 84 de ani) sau, în cel mai rău caz, mîna sa dreaptă, Raymond Cartier de la Paris-Match. Redactorii, în schimb, cer reînnoirea concesiunii şi păstrarea unui anumit echilibru în societatea de editare prin asigurarea unei aşa-zise „minorităţi de blocaj" în favoarea redactorilor, în consiliul de conducere. Numărul reprezentanţilor redacţiei în consiliu ar trebui stabilit de asemenea manieră, încît ei să poată bloca la nevoie orice iniţiativă abuzivă a proprietarilor. Candidatul redacţiei pentru funcţia de preşedinte este cunoscutul filozof şi sociolog Raymond Aron, profesor la Sorbona. E interesant de subliniat în treacăt, ca unul din paradoxele acestei situaţii, că toţi liderii acestei acţiuni redacţionale, justă şi progresistă în esenţa ei, sînt, de la Aron şi pînă la Robinet, tipici intelectuali de „dreapta", ba unii chiar de extremă-dreaptă cu Thierry Maulnier, antimarxişti agresivi şi partizani convinşi ai capitalismului şi conservatorismului.

Imposibilitatea de a se ajunge la o înţelegere a determinat, la 12 mai, declanşarea grevei de la Le Figaro. Redactorii ziarului de pe Champs-Elysées sînt sprijiniţi de colegii lor din aproape toate redacţiile franceze (inclusiv cei de la radio şi TV), precum şi de eminente personalităţi ale vieţii publice. Pînă şi bătrînul François Mauriac s-a ridicat vehement în apărarea redactorilor.

În focul luptei, şi-a făcut tot mai mult drum ideea de a se adopta şi la Le Figaro soluţia existentă de mai multă vreme la Le Monde. La acest din urmă ziar, o criză declanşată în 1951 de cîţiva dintre acţionarii întreprinderii care urmăreau să schimbe orientarea ziarului şi să-l înlăture pe Hubert Beuve-Méry de la conducerea lui a dus la formarea unei societăţi a redactorilor care a reuşit să obţină pentru ziarişti 28 la sută din acţiunile Societăţii Anonime „Le Monde". Această victorie, evocată pregnant în excelenta carte a publicistului Jean Schwoebel, „Presa, puterea şi banii", apărută anul trecut, a fost urmată de rezolvări asemănătoare la alte cîteva ziare franceze. Dar fie că se va ajunge şi la Le Figaro la această soluţie, fie că actualul conflict se va încheia în alt mod, un fapt rămîne indiscutabil : ideea dreptului moral şi material al ziariştilor de a participa la definirea destinului publicaţiei la care lucrează, impunînd o limitare a puterii proprietarilor, îşi croieşte tot mai mult drum în Franţa, ca şi în alte ţări occidentale.

Corespondență din Moscova de la Silviu Podină

Asaltul asupra Luceafărului continuă

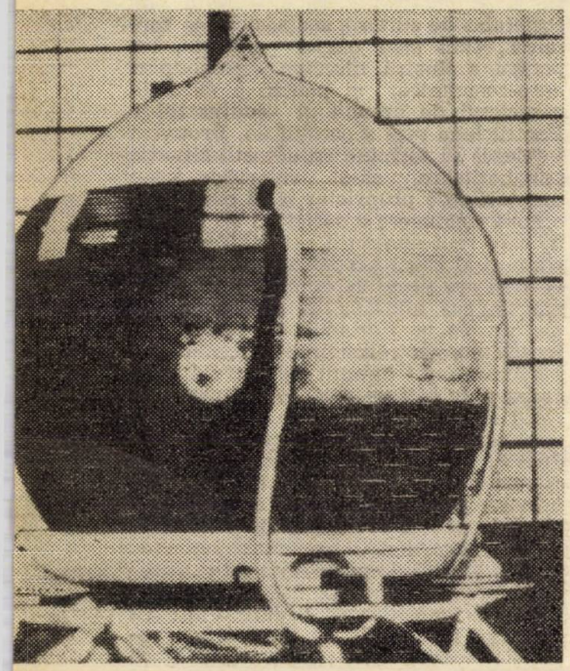

Stație interplanetară de tip „Venus"

La 16 și respectiv 17 mai, au coborît lin în atmosfera venusiană, atingînd apoi suprafața planetei, stațiile interplanetare automate sovietice „Venus-5" și „Venus-6". A fost încheiat astfel cu succes încă un experiment cosmic important, început în urmă cu mai bine de patru luni.

Încă în deceniile trei și patru ale secolului nostru, scrie M. Marov, candidat în științe fizico-matematice, într-un articol publicat în ziarul „Izvestia", se credea că pe Venus, cea mai apropiată planetă de Pămînt, ar exista condiții naturale prielnice pentru existența unor forme dezvoltate de viață. Această concepție era atît de înrădăcinată încît, chiar și atunci cînd noile date experimentale o contraziceau din ce în ce mai evident, demonstrînd că se deosebesc considerabil condițiile fizico-chimice de pe Venus de cele de pe Pămînt, au apărut diferite ipoteze care încercau să împace rezultatele observațiilor cu reprezentările despre un climat temperat, despre oceanul de apă care ar acoperi în întregime suprafața planetei, despre belșugul de hidrați de carbon din atmosfera ei etc. Cele mai fanteziste ipoteze puteau fi formulate pentru că „Luceafărul diminetii" își ascundea adevăratul chip sub un înveliș gros de nori care nu permiteau să se distingă nici un fel de detalii pe discul său.

Ceva mai rodnice decît observațiile optice — arată M. Marov în articolul amintit — s-au dovedit metodele spectrometriei în gama undelor infraroșii, care au căpătat o mare dezvoltare în ultimele decenii. Pentru a asigura o precizie cît mai mare, măsurătorile se efectuau cu ajutorul unor baloane, de la mari înălțimi (pînă la 30 kilometri) unde absorbția radiației infraroșii de către atmosfera terestră este cu mult mai slabă. Studierea spectrelor în infraroșu a permis să se obțină unele informații referitoare la compoziția chimică și temperatura la granița superioară a norilor venusieni și să se aprecieze presiunea atmosferei la acest nivel. Astfel s-a stabilit, pentru prima oară, existența bioxidului de carbon în atmosfera planetei. Totuși, mulți cercetători erau înclinați să considere că în privința concentrației de CO_2, aceasta nu depășește 5—10 la sută, iar componentul principal al atmosferei venusiene ar fi, prin analogie cu atmosfera terestră, azotul. În ceea ce privește temperatura, se presupunea că ea ar fi de —30 grade Celsius și, în raport cu gazul care este preponderent în atmosfera planetei, mai sus de stratul norilor, ar putea să scadă pînă la — 80 grade Celsius.

Mijlocul deceniului al cincilea a fost marcat de succesele răsunătoare ale astrofizicii. Au fost efectuate primele măsurători ale radiației proprii a planetelor în gama undelor radio centimetrice și milimetrice și au fost făcute primele încercări de radiolocație a planetelor. Măsurătorile radioastronomice și de radiolocație au extins considerabil posibilitățile metodelor de cercetare de pe Pămînt și au dat răspunsuri la un întreg șir de probleme importante referitoare la caracteristicile planetei Venus. Au fost obținute în primul rînd informații despre rotația și înclinația ei față de planul ecuatorial al Soarelui. S-a stabilit, astfel, că perioada de rotație a planetei este de 242,9 ± 0,4 zile terestre, că revoluția ei în jurul Soarelui este de 224,7 zile terestre, iar sensul rotației este invers celui al Pămîntului. Deosebit de interesantă este așa-numita „rotație sincronă", față de planeta noastră, descoperită recent cu ajutorul măsurătorilor de radiolocație : s-a observat că în perioadele cînd se află cel mai aproape de Pămînt, Venus ne arată întotdeauna aceeași față. Acest fapt ar putea fi rezultatul existenței în adîncurile planetei a unor anomalii gravitaționale. Înclinarea axei de rotație proprii față de planul ecuatorial al Soarelui s-a dovedit a fi cu 20 de grade mai mică decît a Pămîntului și, ca urmare, pe Venus nu există anotimpuri.

Măsurătorile radioastronomice în gama undelor decimetrice, care străbat aproape fără nici o piedică prin atmosfera Pămîntului și, așa cum s-a presupus, și prin atmosfera planetei Venus, au dus la concluzia că suprafața planetei Venus este foarte fierbinte, avînd o temperatură de 250—400 grade Celsius. În același timp, însă, nu a putut fi stabilită presiunea corespunzătoare acestei temperaturi ridicate, indicîndu-se parametri foarte diferiți, de la cîteva pînă la peste 100 de atmosfere.

O etapă principial nouă în cercetarea misterioasei noastre vecine cosmice a început o dată cu lansarea în direcția ei a primelor stații interplanetare. Primul aparat cosmic sovietic pornit în direcția Luceafărului a fost stația „Venus-1" lansată în 1961. La 27 februarie 1966 „Venus-2" a zburat în apropierea planetei, iar la 1 martie în același an „Venus-3" atingea suprafața ei. Un succes remarcabil l-a constituit coborîrea lină în atmosfera venusiană, la 18 octombrie 1967, a stației automate „Venus-4". Cu acest prilej au fost obținute informații unice referitoare la caracteristicile fizice ale atmosferei venusiene (prin măsurători nemijlocite transmise direct pe pămînt) ; cu privire la compoziția chimică, temperatura, presiunea, densitatea pe o porțiune de circa 30 kilometri, inclusiv în zona inferioară, de sub stratul de nori. Pentru prima oară rezultatul analizelor probelor de gaz a dezvăluit că atmosfera venusiană inferioară este alcătuită în proporție de 90 la sută din bioxid de carbon, în procente. Există, de asemenea, mici cantități de oxigen și de apă.

În lumina ultimelor date, se poate afirma că atmosfera venusiană este adîncă, cu temperatură înaltă la suprafața planetei care exclude posibilitatea existenței vieții în formele obișnuite pentru noi deși nu se poate exclude, în principiu, existența unor forme specifice de viață, bazate pe compuși organici ai siliciului. Probabil formarea unei temperaturi atît de înalte este urmarea așa-zisului „efect de seră" : radiația solară din gama undelor vizibile pătrunde aproape fără piedici pînă la suprafața planetei pe care o încinge iar apoi se reflectă, în unde mai lungi care sînt reținute de atmosferă. Se presupune că ar exista pe Venus și o circulație de mare anvergură a maselor de aer. Mai sus de stratul de nori unii cercetători au observat vînturi cu viteze de uragan pînă la o sută de metri pe secundă. Probabil că are loc și o circulație planetară a aerului de la ecuator spre poli unde, conform unor măsurători radioastronomice, temperatura este mai scăzută cu circa 170 de grade Celsius în comparație cu cea din zonele ecuatoriale.

În ceea ce privește natura norilor venusieni, părerile savanților sînt împărțite : unii cred că s-ar compune din vapori de apă ori din mici cristale de gheață, alții printre care acad. A. P. Vinogradov, bazîndu-se pe datele spectroscopiei, care infirmă ipoteza norilor din vapori de apă, sînt de părere că norii de pe Venus ar putea fi alcătuiți din hidrați ai bioxidului de carbon. Nu poate fi respinsă în întregime nici ipoteza norilor de praf în condițiile unei suprafețe încinse a planetei, a unor intenși curenți verticali și a lipsei precipitațiilor.

Măsurătorile efectuate de „Venus-4" și „Mariner-5" permit oamenilor de știință să-și formeze o imagine și asupra atmosferei superioare de pe Venus, deasupra stratului de nori, unde are loc absorbția radiațiilor ultraviolete, roentgen și corpusculare. Aici temperatura este de circa trei ori mai scăzută decît în păturile inferioare. Probabil că se menține pînă la mari înălțimi o concentrație ridicată de bioxid de carbon iar și mai sus începe să predomine hidrogenul atomic. Absorbția radiației solare cu unde scurte în atmosfera superioară provoacă disocierea moleculelor cît și ionizarea. Procesul disocierii explică, de pildă, pierderea de către atmosferă a apei, existența în cantități mult mai mici decît ar fi fost de așteptat.

Stațiile „Venus-5“ și „Venus-6“, al căror zbor a fost încheiat acum, au continuat studierea planetei Venus, îmbogățind patrimoniul științific cu noi date importante aflate în curs de prelucrare. Aparatele de coborîre a celor două stații au „traversat“ lin atmosfera planetei timp de aproape o oră, atingînd suprafața planetei — așa cum se prevăzuse — în partea ei unde era noapte. Pentru prima oară în atmosfera venusiană au fost efectuate cercetări științifice asupra temperaturii, presiunii și componenței ei chimice în două zone diferite ale planetei.

De ce a fost nevoie de trimiterea aproape simultană a două stații ? Răspunzînd la această întrebare pusă de ziariști, constructorul principal a arătat că s-au lansat două stații pentru a se putea obține un volum mai mare de informații și pentru a le putea compara. Cea de-a doua stație a coborît la o distanță de circa 300 de kilometri față de prima. În comparație cu aparatura instalată pe „Venus-4“, pe actualele stații gemene au fost instalate unele aparate electronice mai perfecționate, un nou radioaltimetru. Aparatele de coborîre ale stațiilor au fost proiectate ținîndu-se seama de experiența cîștigată cu prilejul zborului stației „Venus-4“. Ele au fost construite în așa fel încît să reziste unor solicitări cu mult mai mari. În raport cu „modelul“ mai precis al atmosferei venusiene, elaborat cu prilejul zborului stației „Venus-4“, de data aceasta aparatele de coborîre ale celor două stații au fost prevăzute cu parașute de trei ori mai mici, ceea ce a făcut ca viteza lor de coborîre să crească.

V. I. Siforov, membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S., arată într-un articol din „Pravda“ că deosebit de important este faptul că succesul acestui lung și complex experiment este un succes comun pentru matematică și fizică, navigația cosmică și automatică, astronomie și astrofizică, pentru comunicațiile cosmice și pentru multe alte științe. Ca specialist în radioelectronică și în problemele transmiterii informațiilor, el subliniază că recentul experiment este unicul în aceste domenii. Acest succes demonstrează că au fost învinse numeroase dificultăți tehnice. Timp de patru luni a funcționat cu succes, la mari distanțe de Pămînt, un original „radio pod“. Legătura cosmică interplanetară prin mijloace radio este una din problemele cardinale ale studierii planetelor și a spațiului cosmic.

Constructorul principal a declarat ziariștilor că în prezent, ca rezultat al cercetărilor efectuate de stațiile sovietice, este clar că pentru viața oamenilor, planeta Venus nu este dintre cele mai potrivite. Probabil că omul nu se va îndrepta curînd spre ea. Dar pentru a înțelege structura planetelor, originea și evoluția lor precum și pentru dezvoltarea tehnicii cosmice, pentru zborurile cosmice la mari distanțe, astfel de experimente au o mare importanță. Acum, după zborurile stațiilor „Venus-5“ și „Venus-6“ se poate spune că aparate automate sînt capabile să „lucreze“ în zone încă și mai apropiate de Soare. Ele se vor putea îndrepta, de exemplu, spre Mercur. În general, după părerea constructorului principal, cercetarea cosmosului îndepărtat trebuie încredințată stațiilor automate. Vor fi create în viitor noi și noi asemenea stații, care vor pătrunde tot mai adînc în Univers, ajungînd pînă la cele mai îndepărtate planete, pînă la Jupiter și Saturn.

Moscova, 20 mai

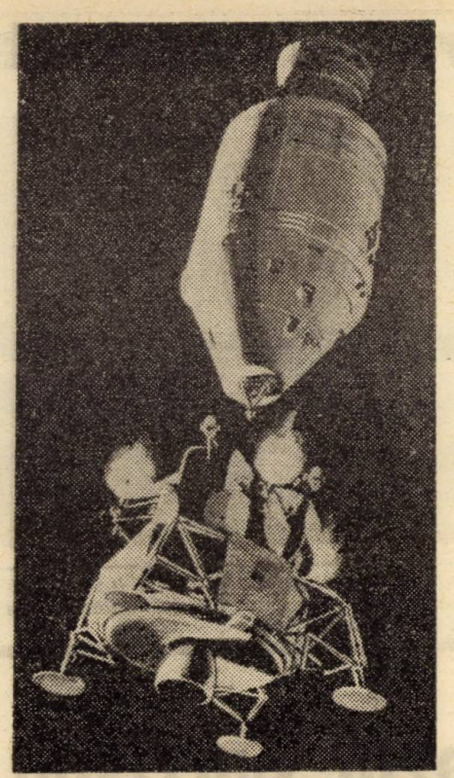

Desenul reproduce momentul în care modulul lunar, avînd la bord doi dintre cei trei cosmonauți de pe Apollo-10, se desprinde de nava-mamă

Cît mai aproape de Lună

Duminică 18 mai, la ora 12,49 (ora locală), a început ultima repetiție din programul îndelung pregătit pentru aselenizarea oamenilor : de pe rampa de lansare nr. 39 de la Cape Kennedy, o super-rachetă Saturn-5 a decolat purtînd în vîrf cabina spațială Apollo-10, înăuntrul căreia se află astronauții Thomas P. Stafford, John W. Young și Eugene A. Cernan. Într-un garaj din cea de-a treia treaptă a rachetei se afla modulul lunar LEM-III. Desfășurată normal, ceea ce nu pare a mai emoționa pe nimeni după atîtea „repetiții cu public“, lansarea a fost urmată de plasarea pe o orbită circumterestră a agregatului format din ultima treaptă a lui Saturn-5 și din cabina Apollo-10. După două rotații, treapta finală s-a deschis și a lăsat modulul LEM-III să se cupleze cu cabina locuită. Ambele corpuri, relansate cu cea de-a doua viteză cosmică, s-au smuls din frîna gravitațională a Pămîntului și au pornit în călătoria spre Lună.

Această primă parte din evoluția lui Apollo-10 a decurs fără surprize notabile. Experiența căpătată de astronauți, perfecționarea instrumentelor de bord, și, mai ales, înmulțirea stațiilor de reperare și control de la sol, au contribuit la plasarea sistemului pe traiectoria Pămînt-Lună cu o aproximație atît de mică încît nu a mai fost nevoie de corectarea prevăzută în programul inițial de zbor. Principalele operații din spațiu, cum ar fi cuplarea LEM-III—Apollo-10, s-au făcut în fața unor camere de televiziune fixate pe cabină, ceea ce a sporit, desigur, spectaculozitatea operației, deși ea mai fusese efectuată ca atare de Apollo-9. Pe traiectorie, astronauții „ultimei ediții“ nu au mai avut de întîmpinat peripețiile predecesorilor de pe Apollo-8 și Apollo-9, adică nu li s-au mai aburit atît de rău ferestrele, iar fărîmiturile de mîncare deshidratată nu au mai plutit prin cabină, imponderabile și inoportune. Hrana de la bordul lui Apollo-10 este evasinaturală, experiment nou, fără îndoială gustos, ale cărui consecințe fiziologice urmează a fi constatate.

La ora cînd închidem ediția, cabina Apollo-10 mai are de zburat doar o jumătate de oră pînă la punctul de unde, cu ajutorul unor rachete propulsoare speciale, va porni pe o nouă orbită, circulară, situată la 112 km de suprafața Lunii. După cîteva evoluții pe această orbită, doi dintre astronauți, Thomas Stafford și Eugene Cernan, vor ieși din capsula-matrice și vor intra în spațiul strîmt, incomod, al lui LEM-III. Îndată ce se va efectua verificarea instrumentelor de bord — timp în care cabina Apollo-10 se va apropia pînă la 96 km de suprafața Lunii — LEM-III își va începe misiunea. Din acel moment, programul de zbor încetează de a mai fi o repetiție și devine o avanpremieră. LEM-III, orientat, frînat și propulsat succesiv de propriile lui mini-rachete, va coborî lin pînă la 14 800 de metri de Lună. De aici va repera minuțios, prin telescop, va filma și va fotografia locurile alese pentru aselenizarea efectivă a oamenilor, prevăzută pentru ziua de 20 iulie. O atenție specială va fi acordată suprafeței selenare aflată la sud-vest de Marea Liniștii, pe un sector al cărui sol este în aparență foarte puțin accidentat. Pentru a-și realiza misiunea „păianjenul-bizar“ LEM-III va înconjura de patru ori Luna, pe un fel de „orbită-tobogan“, anume calculată pentru a simula trecerea peste munții și văile Lunii. După această plimbare spațială fără precedent și după ce vor contempla întreaga zonă ecuatorială a Lunii mai de-aproape decît oricare alți oameni, Stafford și Cernan vor trăi secunda-cheie, cînd vor aprinde retro-rachetele, se vor depărta de Lună și vor efectua delicatele acțiuni de recuplare cu Apollo-10.

Trebuie notat că manevrele vor avea loc pe „cerul“ Lunii, în condițiile de viteză și de atracție specifice coordonatelor de acolo. Aproape întregul efort de calcul din programul Apollo-10 a fost concentrat asupra acestor momente. Supravegherea lor de la stațiile terestre pare a fi asigurată în cea mai mare măsură, dar efectuarea manevrelor în imediata vecinătate a Lunii rămîne o chestiune de viață și de moarte, încredințată astronauților înșiși, legată în mod esențial de priceperea și sîngele lor rece.

O dată acel prag trecut, cabina Apollo-10 va porni în cursa spre Pămînt. E așteptată, la sud de Pago-Pago, luni 26 mai.

Îndată după încheierea acestei mari și ultime repetiții cosmice, se va ști, aproape cu certitudine, că Apollo-11 va pleca la 16 iulie și că la 20 iulie doi oameni, cei dintîi în istoria astronauticii și a lumii, vor aseleniza.

Mircea GRIGORESCU

Controversa privind asasinatul de la Dallas

Ultima imagine din faimosul film al lui Zapruder, fotograful amator care a înregistrat din întîmplare pe peliculă asasinatul de la Dallas

Cazul Garrison — capitolul final?

Edward Jay Epstein este autorul a două cărți în legătură cu asasinarea președintelui John Kennedy. Prima dintre ele, intitulată „Ancheta : Comisia Warren și restabilirea adevărului", a reprezentat una dintre cele mai documentate analize critice ale cunoscutului raport, pe care Epstein îl consideră nesatisfăcător. Recent, el a publicat o nouă carte, „Contracomplotul", consacrată scandalului produs de ancheta Garrison. Reproducem, mai jos, un articol scris de Edward Jay Epstein pentru revista „The New Times Magazine" și cuprinzînd concluziile lui finale.

Telespectatorii americani se întreabă, desigur, ce s-a întîmplat cu Mark Lane, cu Mort Sahl și cu alți specialiști în problema asasinării președintelui Kennedy, care obișnuiau să facă periodic destăinuiri despre „dovezile secrete" pe care le deținea procurorul districtual al New Orleans-ului, Jim Garrison, dezvăluind o așazisă conspirație de natură politică pentru asasinarea președintelui Kennedy. S-ar putea ca acești telespectatori să se întrebe și ce mai are de spus Garrison însuși, după ce în emisiunea lui Johnny Carson „Programul de astă-seară" (de la 31 ianuarie 1968) a declarat : „Din cercetările noastre, a rezultat fără nici o îndoială că un element al C.I.A. l-a ucis pe John Kennedy și că actuala administrație ascunde faptele", refuzînd însă să dezvăluie probele înainte ca procesul lui Clay Shaw să vină în fața tribunalului.

Cînd, în sfîrșit, s-a judecat procesul, Garrison n-a reușit să aducă nici o dovadă în sprijinul numeroaselor acuzații de complot pe care le-a formulat de-a lungul a doi ani. Clay Shaw, omul de afaceri pe care el îl acuzase de complot pentru uciderea președintelui, a fost achitat de juriu în mai puțin de o oră, iar susținătorii lui Garrison, care înainte de proces vorbiseră cu atîta ușurință despre „dovezile secrete", au dispărut din programele de televiziune.

Ținînd seama de fiasco-ul eforturilor lui Garrison, presa a încercat, ceea ce este oarecum de înțeles, să dea cît mai grabnic uitării întreaga problemă. „Newsweek", de exemplu, a înformat despre verdict într-un scurt epitaf :

„Achitat : de către un juriu din New Orleans, exact la doi ani după arestarea sa sub acuzația de complot pentru uciderea lui John F. Kennedy, omul de afaceri în retragere Clay L. Shaw, de 55 de ani.

Condamnat : de un proces cusut cu ață albă, procurorul districtual Jim Garrison, în vîrstă de 47 de ani, pentru incompetență și lipsă de răspundere într-o funcție publică".

Pînă în momentul procesului, ziarele și comentatorii se arătaseră mai îngăduitori, făcîndu-i lui Garrison publicitatea la care el rîvnea cu atîta ardoare. Mai important, însă, pentru precizarea situației actuale a controversei cu privire la asasinarea lui Kennedy este faptul că Garrison a fost ajutat de un număr de critici ai raportului Warren și de publicații care și-au făcut o specialitate din criticarea comisiei Warren. Atunci cînd cîntărim validitatea diferitelor acuzații aduse comisiei, merită să ținem seama de măsura în care cei ce au formulat asemenea acuzații i s-au alăturat lui Garrison și au participat la fiasco-ul din New Orleans.

Mark Lane, avocatul din New York care, după cruciada sa de unul singur în apărarea lui Lee Harvey Oswald, a pretins, pe bună dreptate, principalul merit pentru a fi atras atenția opiniei publice asupra semnelor de întrebare privitoare la asasinat, reprezintă un caz instructiv în această privință.

La o lună după asasinat, deci cu mult înainte ca membrii comisiei Warren să fi început examinarea dovezilor, Lane a publicat în „The National Guardian" un material de 10 000 de cuvinte în apărarea lui Oswald. Apoi, asumîndu-și rolul de avocat al stafiei lui Oswald, Lane a devenit un fel de propagandist care se adresa unui auditoriu tot mai numeros în cluburile de noapte, la teatre, în sălile de conferințe ale universităților și așa mai departe, făcînd profeții sumbre și provocînd anticipat îndoieli în privința dovezilor. După publicarea raportului Warren, în septembrie 1964, Lane și-a dezvoltat apărarea într-o carte intitulată „Judecată pripită" pe care a folosit-o pentru expuneri la televiziune și care devenise în decembrie 1966, cînd Garrison și-a început investigațiile, o carte de succes. Puțin după aceea, s-a aflat despre ancheta lui Garrison, și Lane a plecat la New Orleans pentru a se consulta cu procurorul districtual și a compara informațiile pe care le deținea.

Ceva mai tîrziu, într-o cuvîntare ținută în fața membrilor Clubului tinerilor oameni de afaceri din New Orleans, Lane a declarat : „Garrison mi-a prezentat punct cu punct, incident cu incident, ceea ce știe și este o teză de nezdruncinat". El a mai afirmat că Garrison „știe cine anume a tras focurile de armă care l-au ucis pe președintele Kennedy", „cum au fost întocmite planurile respective", „ce forță, care reprezintă o parte a structurii americane, este implicată în această afacere" și a prezis plin de încredere, pe baza cunoașterii „dovezilor secrete" deținute de Garrison, că „atunci cînd faptele vor ieși la iveală, în fața tribunalului din New Orleans, înseși temeliile acestei țări vor fi zdruncinate".

Alți critici vehemenți ai comisiei Warren au urmat și ei calea trasată de Lane. Se numără printre ei Harold Weisberg care, după ce a dat în judecată guvernul federal pentru că elicopterele forțelor armate care zburau la altitudine joasă i-au distrus crescătoria de păsări, a publicat pe cont propriu o serie de cărți intitulate „Reabilitare", susținînd teza că raportul Warren nu era altceva decît o încercare de a ascunde vina serviciilor secrete C.I.A. — F.B.I. ; William Turner, fost agent al F.B.I. și autor al unor articole cu privire la asasinarea lui Kennedy pe care le-a publicat în revista „Ramparts" (Turner a fost implicat, de asemenea, într-un proces pe care l-a intentat guvernului federal pentru că l-a scos din F.B.I.) ; Penn Jones, înfocatul redactor-șef al publicației „Midlothian (Tex.) Mirror" și autor al unei serii de broșuri intitulate „Iartă-mi durerea", a căror principală caracteristică era analiza cauzelor morții persoanelor având o cît de îndepărtată legătură cu asasinatul ; Richard H. Popkin, profesor de filozofie la Universitatea California din San Diego și autor al unui eseu intitulat „Al doilea Oswald", o înmănunchere de ipoteze publicate inițial în „The New York Review of Books" și în care se sugera că asasinul nu era Oswald, ci o dublură a sa ; de asemenea, un artist comic de televiziune, Mort Sahl, care-și folosea programul pentru a-l sprijini pe Mark Lane și care, ulterior, a acuzat autoritățile americane de eșecul progamului său și a devenit „anchetator" pentru Garrison.

Întocmai ca și Lane, fiecare dintre critici pretindea că are acces la cel puțin o parte din „dovezile secrete" ale lui Garrison și, pe această bază, avertiza publicul că administrația Johnson va trebui să facă față celor mai grele consecințe în momentul în care Garrison va avea posibilitatea să-și prezinte dovezile în fața unui tribunal. La rîndul său, Garrison îi lăuda pe acești critici și teoriile lor în majoritatea intervențiilor sale în fața publicului, și încerca să confirme validitatea speculațiilor lor, incluzîndu-le în acuzația susținută de el. Atunci cînd era somat să expună temeiurile afirmațiilor sale, Garrison răspundea într-un mod tipic, așa cum a făcut-o, de pildă, în cadrul programului lui Johnny Carson : „În calitatea mea de procuror, nu-mi este permis să prezint dovezi pînă ce cazul nu va ajunge în fața tribunalului". Dar misterioasele „dovezi secrete" nu s-au materializat niciodată în fața tribunalului, iar acei critici ai comisiei Warren care pretinseseră că le cunosc s-au făcut de rîs. Este clar că numeroși critici s-au făcut vinovați în cel mai bun caz de naivitate și, în cel mai rău caz, de lipsă de onestitate. Numai că nu toți cei ce au manifestat rezerve față de metodele și concluziile comisiei Warren s-au alăturat lui Garrison. Pentru a analiza valabilitatea îndoielilor acestor din urmă critici ai comisiei Warren, care, în același timp, s-au disociat în mod fățiș și categoric de Jim Garrison și de teza sa, pentru a stabili care anume probleme privind asasinarea lui Kennedy continuă să rămînă nelămurite este necesar să reamintim istoricul acestei controverse.

În 1964, cînd a fost publicat raportul Warren, s-a crezut, în general, că el a fost rezultatul unei

anchete îndelungate și amănunțite privind împrejurările asasinatului. Pornind de la presupunerea că respectiva comisie a descoperit și a analizat toate dovezile existente, că a efectuat o anchetă cuprinzătoare, existau doar două poziții logice posibile : 1) raportul era corect și Oswald era unicul asasin ; sau 2) el făcuse parte dintr-un complot, iar comisia a falsificat cu bună știință dovezile. Cu alte cuvinte, pentru a susține existența unui complot era nevoie de un atac *ad hominem* împotriva membrilor comisiei. Deși Mark Lane și alți cîțiva au susținut categoric această ultimă poziție, mijloacele de comunicare de masă au refuzat să pună în circulație teoria, Lane și cei ce l-au urmat au fost tratați ca pescuitori în apă tulbure, iar controversa propriu-zisă a fost împinsă pe al doilea plan.

Propria mea teză de doctorat cu privire la comisia Warren, publicată sub titlul „Ancheta", a contribuit într-o oarecare măsură la lărgirea discuției. După ce am examinat activitatea comisiei, am susținut, în esență, că presupunerea potrivit căreia ar fi avut loc o anchetă atentă este falsă. Am constatat că ancheta efectuată de comisie a fost limitată într-o mare măsură, atît de presiunile birocratice dinăuntru cît și de limita de timp impusă dinafară și, în cîteva puncte cruciale, ea nu a reprezentat mai mult decît o activitate de clarificare a unor dovezi superficiale. Reanalizînd cazul în funcție de activitatea efectiv depusă de comisie, mai mulți cercetători proeminenți, inclusiv Harrison E. Salisbury (care a scris introducerea la una din edițiile raportului Warren), Richard Goodwin, Alexander Bickel, Max Lerner și Lord Devlin, au fost cu toții de acord că ancheta comisiei nu a fost exhaustivă și că mijloacele folosite au fost poate inadecvate, dar nici unul dintre ei nu a acceptat teoria complotului. Totuși, dacă insuficiența anchetei comisiei a lăsat deschisă posibilitatea existenței unor dovezi necercetate, rămînea cel puțin *posibilitatea* unei conspirații și mijloacele de comunicare de masă nu au mai putut să refuze criticilor dreptul de a-și prezenta interpretările despre asasinat în fața publicului.

„Spectacolul de astăzi" a aranjat o dezbatere între Mark Lane și un avocat al comisiei, posturile de televiziune din întreaga țară au permis criticilor și celor care manifestau îndoieli să-și expună obiecțiile, în timp ce demonologii au început să se agite (mulți dintre ei avînd de făcut reclamă unor cărți). Reviste de mare tiraj, inclusiv „Life" și „The Saturday Evening Post", dîndu-și seama de interesul tot mai mare manifestat de opinia publică în controversa cu privire la asasinat, au cerut prin editoriale și comentarii o nouă anchetă. Toate acestea l-au încurajat pe procurorul districtual din New Orleans să se lanseze în propria sa expediție de pescuit. (Paralel cu începerea cercetărilor privind activitățile lui Oswald la New Orleans, Garrison a propus un aranjament de „schimburi de informații" cu „Life", ceea ce însemna, de fapt, că a acordat acestei reviste exclusivitatea publicării concluziilor sale).

Spre deosebire de ceilalți critici, Garrison se putea impune ușor atenției ziarelor arestînd oameni. Inscenînd, pe baza propriilor sale teorii și ale altor critici, el și-a transformat biroul într-un fel de teatru viu și a început să aresteze sau să pună sub acuzare cel puțin 12 persoane.

O bună parte din vorbăria care putea fi auzită la televiziune nu era de natură să lămurească opinia publică. Mark Lane și-a făcut un obicei din a introduce dovezi pseudoștiințifice ca, de exemplu, probele cu parafină (greșit înțelese, ca urmînd să „dovedească" nevinovăția lui Oswald), ceea ce nu putea decît să-i zăpăcească pe spectatorii neinițiați în medicina legală. Jim Garrison invoca dovezi care lipseau, care erau ținute „secret" de guvern, dar pe care, în mod miraculos, el pretindea să le cunoască perfect. Astfel, subliniind că patru secvențe ale faimosului film al asasinatului, făcut de Abraham Zapruder, lipseau din reproducerea filmului publicat de comisia Warren, Garrison a pretins în interviul acordat publicației „Playboy" că aceste secvențe „conțineau semne de adînciturі apărute brusc pe partea din spate a unor indicatoare de pe stradă" și că „aceste semne de adînciturі au putut fi, desigur, provocate de lovitura unui glonte rătăcit". Clișeele „lipsă" pe care Garrison afirma cu volubilitate că s-ar vedea urme de gloanțe rătăcite lipseau, într-adevăr, din raportul Warren, dar nu și din copia filmului deținută de revista „Life", care a fost publicată fără a arăta existența vreunor „semne de adînciturі sau gloanțe rătăcite".

Deși oarecum lăsate în umbră de eforturile celor care căutau să ajungă pe prima pagină a ziarelor și ale prozeliților cauzei lui Garrison, au existat totuși și o serie de încercări serioase de a clarifica problemele ridicate de raportul Warren. Așa sînt cele ale Sylviei Meagher și ale profesorului Josiah Thompson jr., care s-au disociat în mod clar de bufoneriile lui Garrison și ale susținătorilor acestuia. Cartea doamnei Meagher („În sprijinul justiției") și cea a lui Thompson („Șase secunde la Dallas") conțin, după cum îmi dau seama, numai două argumente esențiale care, în cazul cînd ar fi juste, ar înlătura posibilitatea ca Oswald să fi tras toate focurile de armă.

În primul rînd, există argumentul că teoria glontelui unic — potrivit căreia președintele Kennedy și guvernatorul Connally au fost loviți amîndoi de același glonte — este contrazisă de dovezi. Importanța acestei teorii constă în faptul că membrii comisiei au ajuns în urma unei analize a filmului lui Zapruder la concluzia că între cel dintîi moment al filmului în care președintele ar fi putut fi lovit prima oară și ultimul moment în care ar fi putut fi lovit guvernatorul, nu a existat timpul necesar ca un singur asasin să fi tras două focuri de armă. În consecință, s-a argumentat fie că John Kennedy și Connally au fost loviți de același glonte, fie că loviturile au fost trase de două persoane.

Dar această linie de atac de care s-au agățat mulți critici a fost serios slăbită de o analiză ulterioară a filmului efectuată de C.B.S. News, care a mers mult mai departe decît comisia Warren în stabilirea secvenței loviturilor. Presupunînd că trei neclarități distincte ale filmului au corespuns reacției lui Zapruder la zgomotul a trei lovituri de armă și mergînd înapoi, de la a treia lovitură care, fără îndoială, a lovit capul președintelui, cercetătorii societății C.B.S. au constatat că prima lovitură a fost trasă cu mult înainte de momentul pe care comisia l-a fixat ca fiind „cel mai timpuriu moment posibil" cînd președintele a putut fi lovit prima oară. Într-adevăr, reconsiderînd analiza comisiei, reiese că întreaga logică a teoriei glontelui unic s-a bazat pe o presupunere foarte dubioasă privind momentul cel mai timpuriu în care Oswald ar fi putut trage primul său glonte. La reconstituirea efectuată de comisie, cu aproape șase luni după asasinat, s-a constatat că frunzișul unui stejar se interpunea o scurtă perioadă de timp între punctul de unde s-a tras și președinte. S-a dedus că prima lovitură a putut fi trasă numai după ce limuzina președintelui a ieșit din zona frunzișului stejarului. Raportul Warren declară că „agenții au afirmat categoric" că în momentul reconstituirii asasinatului frunzișul stejarului „era aproximativ la fel ca în ziua crimei".

Și totuși, mărturia citată în subsol arată că agenții F.B.I. și ai serviciului secret „au presupus", nu „au afirmat categoric". Dacă acest frunziș a fost doar cu puțin diferit de starea în care se afla în ziua asasinatului, un singur om ar fi putut să tragă primul foc mai devreme decît a presupus comisia că era posibil și, în felul acesta, ar fi avut timp să tragă și un al doilea foc, care l-a lovit pe guvernator. Cu alte cuvinte, președintele și guvernatorul au putut fi loviți de gloanțe diferite trase de un singur asasin. Ancheta C.B.S., care afirmă cu convingere că de fapt așa s-au întîmplat lucrurile, infirmă astfel teoria glontelui unic.

Al doilea argument susține că filmul lui Zapruder arată că, atunci cînd capul președintelui a fost lovit, acesta a făcut o mișcare de o fracțiune de secundă înainte, apoi o mișcare bruscă înapoi. Dintr-o „microanaliză" a filmului, profesorul Thompson ajunge la concluzia că această schimbare de direcție a fost provocată întîi de un glonte care a lovit capul președintelui venind din spate (concluzie la care a ajuns și comisia Warren), apoi, o zecime de secundă mai tîrziu, de un alt glonte care a lovit capul președintelui venind din față. Aceasta ar însemna în mod clar că au existat doi asasini.

E destul de greu să deduci o cauză dintr-un efect (este vorba de mișcarea capului președintelui așa cum apare ea în film). Efectul respectiv ar putea fi explicat de alte cauze ca, de exemplu, accelerarea timp de o fracțiune de secundă a vitezei mașinii președintelui, sau de o reacție neurologică. Dacă președintele a fost, într-adevăr, lovit în mod aproape simultan de către doi asasini care au tras din două direcții diferte, așa cum susține Thompson, ar fi de așteptat ca dovada acestui fapt să fie găsită în radiografiile făcute la autopsie. Dar acest material nu a fost examinat de comisie sau de personalul ei căci a fost predat familiei Kennedy care, la rîndul ei, l-a încredințat arhivelor naționale cu condiția să nu fie dat spre examinare timp de cinci ani, adică pînă în 1971.

Aceasta înseamnă că în 1967, atunci cînd și-a scris cartea, Thompson nu a dispus de datele necesare pentru dezlegarea misterului privind mișcarea capului președintelui. De curînd, cînd Garrison a cerut cu insistență ministerului justiției să-i pună la dispoziție materialul privitor la autopsie (despre care a afirmat că este esențial pentru susținerea tezei sale), ministerul justiției a dat publicității o analiză făcută de doi experți cunoscuți în materie de medicină legală. Ambii medici au ajuns la concluzia că, din indicațiile radiografiilor și fotografiilor, rezultă că președintele a fost împușcat în cap numai dintr-o singură direcție și anume din spate.

După cum subliniază doamna Meagher în cartea ei, continuă să existe o serie de nepotriviri între afirmațiile din raportul Warren și datele din cele 26 volume suplimentare de mărturii și dovezi, precum și o serie de probleme nerezolvate privind viața și activitățile lui Oswald înainte de asasinat. (Dar multe dintre întrebările lăsate nerezolvate de comisie au fost lămurite ulterior atît de Elmer Gertz în cartea sa intitulată „Moment de nebunie" și care se ocupa de acțiunile lui Ruby, cît și de profesorul Thompson în apendicele cărții sale).

Din nefericire, nu există o formulă cu ajutorul căreia, punîndu-se cap la cap nepotrivirile existente, să se ajungă la adevăr. De exemplu, dacă s-ar constata sute de erori și nepotriviri în raportul unei comisii formate pentru a stabili dacă pămîntul este rotund sau plat, aceasta ar însemna că comisia a manifestat grabă sau neatenție în îndeplinirea sarcinii sale sau, în cazul în care toate greșelile ar merge în aceeași direcție, că a fost tendențioasă, dar în nici un caz nu ar însemna că pămîntul este plat. De asemenea, ținîndu-se seama de natura aproximativă a realității, nu se poate presupune că ceea ce era probabil s-a și întîmplat de fapt. Și faptul că persistă anumite semne de întrebare cu privire la asasinat nu înseamnă neapărat că pot fi găsite răspunsuri pentru ele.

Atunci cînd s-a arătat că ancheta comisiei Warren a fost incompletă, multe persoane au presupus că o nouă anchetă, nepredispusă să accepte teoria asasinului unic, va descoperi noi dovezi. Dar Garrison, sprijinit inițial de revista „Life", iar ulterior de numeroși critici ai raportului Warren, a căutat timp de doi ani, fără să descopere vreo dovadă nouă și elocventă a existenței unei conspirații. În momentul de față nu există nici o indicație, nici o dovadă substanțială care să indice că focurile au fost trase de mai mulți oameni.

Rămîne, desigur, posibilitatea să apară noi dovezi care să pună sub semnul întrebării teoria asasinului unic. Dar lecția care trebuie trasă din cazul Garrison este că credibilitatea unei dovezi nu poate fi despărțită de credibilitatea anchetatorului care o prezintă. Întrucît par să fie puține perspective ca într-un viitor apropiat să aibă loc o nouă anchetă, iar mulți dintre critici au fost discreditați ca anchetatori ca urmare a episodului de la New Orleans, există toate șansele ca Garrison să reprezinte capitolul final al controversei cu privire la asasinat.

Edward JAY-EPSTEIN

Nhân Dân

HANOI

ÎN LEGĂTURĂ CU DISCURSUL PREȘEDINTELUI NIXON

LA ȘASE ZILE după publicarea de către F.N.E. din Vietnamul de sud a soluției sale globale în zece puncte, președintele Nixon a expus poporului din S.U.A. punctul de vedere al noii administrații în legătură cu situația din Vietnam și modalitatea de reglementare a războiului.

În prima parte a discursului său, președintele Nixon a apreciat că „este vorba de războiul cel mai dificil din istoria S.U.A.", de „problema cea mai dificilă și cea mai urgentă" care se pune poporului american. Recunoscînd în mod direct eșecul escaladării războiului de agresiune dus timp de ani de zile de Statele Unite în Vietnam, Nixon a menționat drept unul din „principiile esențiale" pentru rezolvarea problemei vietnameze „eliminarea efortului de a se impune o soluție pur militară pe cîmpul de bătălie".

În discursul său, președintele Nixon nu a spus nici un cuvînt despre drepturile naționale fundamentale ale poporului vietnamez, drepturi recunoscute prin acordurile de la Geneva din 1954 în legătură cu Vietnamul și pe care guvernul S.U.A. s-a angajat să le respecte. Statele Unite au trimis trupe agresoare în Vietnam, violînd în mod grosolan drepturile naționale fundamentale ale poporului vietnamez. Luptînd pentru independență și libertate, poporul vietnamez, folosindu-se de dreptul său sacru de autoapărare, a rezistat cu curaj agresiunii. Pentru a se restabili pacea, pentru a se pune capăt războiului, Statele Unite trebuie să-și înceteze agresiunea, să respecte independența și libertatea poporului vietnamez și să respecte drepturile sale fundamentale. Acesta este principiul fundamental pus pe primul plan în soluția globală în zece puncte. Aceasta este, de asemenea, cerința cea mai imperioasă a popoarelor lumii, inclusiv a forțelor progresiste din Statele Unite.

Președintele Nixon a evitat să vorbească de drepturile naționale fundamentale ale poporului vietnamez, deoarece, dacă Statele Unite ar respecta aceste drepturi, este de la sine înțeles că ele ar trebui să retragă din Vietnamul de sud toate trupele lor și pe acelea ale țărilor străine din tabăra lor, fără a pune nici un fel de condiții. Aceasta este problema-cheie care trebuie rezolvată înainte de toate și pe care soluția globală în zece puncte prezentată de F.N.E. a scos-o în evidență.

În ce privește problema forțelor armate vietnameze aflate în Vietnamul de sud, ea trebuie, ca și toate celelalte probleme interne ale poporului vietnamez, să fie reglementată de către părțile vietnameze între ele. Totuși, în discursul său, președintele Nixon insistă în continuare asupra „retragerii reciproce" a trupelor, pretinzînd „ca forțele nesud-vietnameze să se retragă din Vietnamul de sud". Cu alte cuvinte, Nixon nu renunță nici acum la manevra de a se pune pe picior de egalitate trupele agresoare și poporul vietnamez care luptă împotriva agresiunii, de a cere poporului vietnamez să depună armele astfel încît administrația marionetă aflată în solda S.U.A. să-și poată perpetua dominația în Vietnamul de sud.

În programul său în opt puncte, președintele Nixon a menționat un termen limită — 12 luni — pentru retragerea din Vietnamul de sud a celor mai mari părți ale forțelor armate nesud-vietnameze. După acest termen de 12 luni, restul forțelor americane și ale trupelor țărilor străine din tabăra americană vor fi transferate în baze stabilite dinainte, fără ca să se precizeze cînd se vor retrage ele din Vietnamul de sud.

În cuvîntarea lui Nixon se vorbește și despre dreptul poporului sud-vietnamez la autodeterminare. Dar acest drept, așa cum a fost prezentat în cele 10 puncte ale F.N.E., trebuie să fie realizat în spiritul înțelegerii naționale și de largă uniune a tuturor păturilor populare și nu se permite nici unui partid să impună regimul său politic populației sud-vietnameze. Forțele politice din Vietnamul de sud vor negocia în vederea creării unui guvern provizoriu de coaliție pentru a organiza alegeri generale libere și democratice.

În programul său în opt puncte, Nixon a abordat, de asemenea, problema alegerilor generale, fără să spună nimic însă despre guvernul de coaliție ; în schimb el a cerut ca numai „persoanele și grupurile care sînt gata să renunțe la folosirea forței" să participe la alegeri, în timp ce corpurile expediționare americane ocupă încă Vietnamul de sud, iar armata marionetă sud-vietnameză ar rămîne intactă. A realiza în acest fel dreptul la autodeterminare înseamnă, evident, a obliga populația sud-vietnameză să depună armele și să se predea administrației marionetă de la Saigon, potrivit ideii „ralierii" preconizată de clica Thieu-Ky-Huong din Vietnamul de sud. Președintele Nixon a precizat, pe de altă parte, că el a avut un schimb de păreri cu președintele marionetă Nguyen Van Thieu și că programul său în opt puncte corespunde celor șase puncte ale acestuia din urmă. Astfel, noua administrație americană se încăpățînează să mențină administrația marionetă de la Saigon, forțînd populația sud-vietnameză să accepte dominația acesteia din urmă asupra Vietnamului de sud.

Analiza și comparația de mai sus permit să se constate că, în ceea ce privește problemele de fond, poziția noii administrații americane rămîne neschimbată : menținerea prezenței S.U.A. în Vietnamul de sud, prelungirea ocupației militare pentru a păstra și consolida administrația marionetă și realizarea neocolonialismului american în Vietnamul de sud.

Președintele Nixon a ridicat programul său în opt puncte și programul în șase puncte al lui Van Thieu la același rang cu poziția în patru puncte a R.D.V. și cu propunerea în zece puncte privind soluționarea globală prezentată de F.N.E. din Vietnamul de sud. Dar opinia publică mondială, inclusiv cea americană, nu va confunda niciodată adevărul cu falsul, dreptatea cu nedreptatea, pe cel care luptă împotriva agresiunii cu agresorul. Poziția în patru puncte a R. D. Vietnam și propunerea în zece puncte privind soluționarea globală prezentată de F.N.E. din Vietnamul de sud au arătat calea care duce spre pacea adevărată, pacea bazată pe independența și libertatea adevărată a poporului vietnamez. Aceasta este singura cale onorabilă care permite Statelor Unite să se retragă și să iasă din impasul în Vietnamul de sud.

O demonstrație pe străzile New York-ului pentru încetarea războiului din Vietnam

THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR

BOSTON

ELEMENTE NOI ÎN RELAȚIA ANGLIA — PIAȚA COMUNĂ

PRINCIPALELE patru puteri din Europa occidentală sînt Anglia (cu o populație de 55 milioane), Franța (50 milioane), Germania occidentală (58 milioane) și Italia (54 milioane). În mod inevitabil, una dintre întrebările care se pun astăzi în Europa de vest este în ce măsură plecarea lui Charles de Gaulle de la președinția Republicii Franceze va afecta relațiile dintre aceste patru țări. În centrul problemei rămîne, desigur, Piața comună. Generalul de Gaulle urmărea să asigure țării sale o poziție specială în cadrul ei. În acest scop, el a menținut Anglia în afara Pieței comune. Tot în acest scop, el a amenințat aproape cu desființarea Pieței comune în cazul în care Germania occidentală sau Italia ar fi mers prea departe în susținerea admiterii Angliei.

Există, însă, semne că politica franceză față de admiterea Angliei în Piața comună s-ar putea modifica sub președinția lui Pompidou (în cazul în care acesta va fi ales). După cîte se pare, Pompidou — unul dintre candidații favoriți în alegerile prezidențiale de luna viitoare — le-ar fi declarat gaulliștilor că va reexamina candidatura Angliei, dar că admiterea Angliei în Piața comună nu depinde numai de Franța.

Bineînțeles că nu. În primul rînd, există o serie de factori care par să impună în continuare o atitudine prudentă și măsurată. Primul îl reprezintă poziția în propria sa țară a primului ministru britanic Harold Wilson. Deși s-ar mai putea să rămînă încă aproape doi ani pe Downing Street, Wilson este într-o tot mai mare măsură un prim-ministru pe cale de a-și depune mandatul. Atît el cît și partidul laburist ar putea considera că obținerea admiterii Angliei în Piața comună, în timpul pe care îl mai au la dispoziție, ar putea reprezenta o centură de salvare de natură să le evite înfrîngerea în viitoarele alegeri generale. Dar poziția nesigură a lui Wilson ar putea constitui pentru membrii Pieței comune un motiv important de a aștepta pînă cînd alegerile generale din Anglia vor înlătura aceste îndoieli.

Mai există și alte alegeri care ar putea influența alegerea momentului pentru orice noi acțiuni afectînd Piața comună. Este vorba de alegerile generale din Germania occidentală care urmează să aibă loc la sfîrșitul lunii septembrie. Acum, cînd Charles de Gaulle nu mai conduce politica externă franceză, apare posibilitatea ca Germania occidentală să ocupe locul de cel mai puternic membru al Pieței comune în forma ei actuală. Rolul Germaniei occidentale în criza monetară din toamna trecută a reprezentat prima indicație în această direcție.

Atîta timp cît președintele de Gaulle avea cuvîntul hotărîtor în cadrul Pieței comune, alți membri ai ei doreau admiterea Angliei pentru a-i ajuta să facă față fostului președinte francez. Dacă se va pune prea mult accentul pe necesitatea ca Anglia să intre în Piața comună pentru a contrabalansa puterea vest-germană, aceasta i-ar putea determina pe unii vest-germani să manifeste mai multă prudență decît pînă acum față de ideea admiterii Angliei în acest club.

Toate aceste atitudini fac ca Italia să rămînă singura țară de rangul respectiv care nu manifestă inhibiții față de admiterea Angliei în Piața comună. Ceea ce explică, poate, și de ce vizita de stat făcută în Anglia de președintele Saragat la sfîrșitul lunii trecute s-a desfășurat în condiții atît de favorabile și a provocat reacții pline de căldură din partea a numeroși englezi.

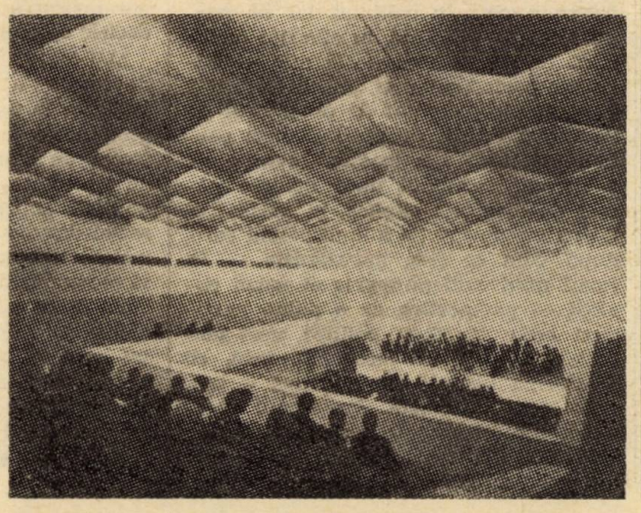

La Haga a fost inaugurată recent o vastă sală pentru conferințe și congrese dotată cu echipamentul tehnic cel mai modern (traducere simultană în 6 limbi, televiziune etc.)

BUENOS AIRES

FORMULE NEVIABILE

ASOCIAȚIA latino-americană a liberului comerț (A.L.A.L.C.) a înregistrat, în trei ani consecutiv, o scădere a schimburilor comerciale interzonale. La cea de-a șaptea Conferință extraordinară a A.L.A.L.C., care a avut ca obiectiv negocierea unui acord complet referitor la produsele care să fie incluse pe lista comună, obstacolele au devenit de netrecut, deliberările trebuind, în consecință, să fie suspendate.

Deteriorarea progresivă a A.L.A.L.C.-ului își are originea în divergențele care au început să se profileze atunci cînd a trebuit să se cuprindă în listele respective acele produse care ar permite integrarea unui catalog de articole reprezentînd 50 la sută din comerțul zonal al ultimilor trei ani. Este adevărat că acordul amintit trebuie să intre în vigoare abia în 1973, dar pînă acum nu s-au atins nici obiectivele care fuseseră fixate pentru prezent, mai ales în ce privește grîul și petrolul. Veto-ul Paraguayului și al Ecuadorului și abținerea Boliviei au împiedicat adoptarea acordului.

Dificultățile care stau în fața A.L.A.L.C.-ului se datoresc faptului incontestabil că nici un stat nu este dispus să cedeze, nici măcar parțial, dreptul de a-și dezvolta pe deplin propria economie. Astfel, atîta timp cît produsele incluse în liste nu intrau în contradicție cu interesele naționale ale fiecărui stat, A.L.A.L.C. a înregistrat progrese. Dar cînd s-a vorbit de integrarea produselor și ramurilor industriei grele, negocierile au intrat rapid în impas, mergînd pînă la declanșarea crizei actuale. Acest lucru nu-l poate ascunde nici chiar optimista publicitate a integrării emisferei. Pe de altă parte, criza din A.L.A.L.C. dovedește, cu forța de netăgăduit a faptelor, că nu există o ipoteză de lucru care să poată fi pusă împotriva voinței fiecărei națiuni de a se dedica propriei dezvoltări fără nici un fel de limitări. Pentru că nu este vorba de a obține triumful simplelor concepte contabile, cum ar fi teoriile C.E.P.A.L. asupra eficienței și importanței deosebite a resurselor. Ceea ce este în joc este vocația popoarelor latino-americane de a constitui națiuni

pentru care se cere o fundamentare economică, bazată pe industria grea.

Nu există nici un dubiu că, formal, conflictul nu va fi depășit cînd vor fi reluate deliberările ; se vor aduce, în mod sigur, schimbări Tratatului de la Montevideo, pentru a se putea încheia un acord unanim. Dar nu trebuie să existe îndoieli că această formulă artificială de compromis nu va putea ascunde adevărata criză a A.L.A.L.C.-ului. Fără îndoială, împrejurările menționate degajă o învățătură care nu poate fi ignorată. Nu există națiuni dispuse să-și limiteze propria dezvoltare. Acest lucru constituie un argument principal împotriva acelora care concep dezvoltarea economică doar prin capacitatea de a face comerț, precum și a altora care doresc să ajungă la o specializare de înaltă eficiență pentru a putea concura astfel pe alte piețe. Prima cale nu este propice, întrucît obținerea resurselor numai pe baza comerțului exterior este sortită eșecului tocmai ca urmare a condiției de subdezvoltare. Cea de-a doua cale este, de asemenea, improprie pentru că eficiența este un rezultat al dezvoltării. Să nu se uite că în ultimul timp comerțul țărilor subdezvoltate suferă de o tendință cronică de a se deteriora, în virtutea faptului că prețurile materiilor prime pe care le exportă scad progresiv în raport cu prețurile plătite pentru importurile lor (produse industriale și de servicii) care poartă întotdeauna un înalt procentaj de valoare adăugată.

Dovadă că eșecul A.L.A.L.C.-ului se datorește situației care scapă propriului control sînt multiplele inconveniente ale grupurilor subregionale cu care se încearcă a se înlocui acordul general. Tratativele laborioase din cadrul Grupului Andin (Venezuela, Columbia, Ecuador, Chile, Peru, Bolivia), de exemplu, constituie o dovadă elocventă a contradicțiilor dintre teoria integrării regionale și interesul național al fiecăreia dintre țările participante. În ciuda eforturilor depuse de Chile și Columbia de a se obține progrese în cadrul acordului subregional Andin, aceleași dificultăți care au paralizat A.L.A.L.C.-ul subminează și acordul subregional menționat. Întreprinzătorii venezuelani apără cu ardoare drepturile lor de a dezvolta o industrie independentă. La rîndul său, Peru refuză să accepte clauze care ar restrînge posibilitatea de aprovizionare cu materii prime obținute cu facilități de pe terțe piețe. Și într-un caz și într-altul — fără a intra în amănunte — peruvienii și venezuelanii au apărat posibilitatea de a rezolva în mod independent problemele lor economice, fără amestec regional.

Contrar speranțelor unor economiști, dezvoltarea comerțului nu precede niciodată dezvoltarea industriei. Și, în timp ce America Latină continuă să fie subdezvoltată, comerțul său va continua, la rîndul său, să se reducă, înregistrînd puternice fluctuații. Unicul răspuns care se poate da în această situație este necesitatea de a se impulsiona dezvoltarea economică deplină și fără limitări a fiecăreia din țările latino-americane.

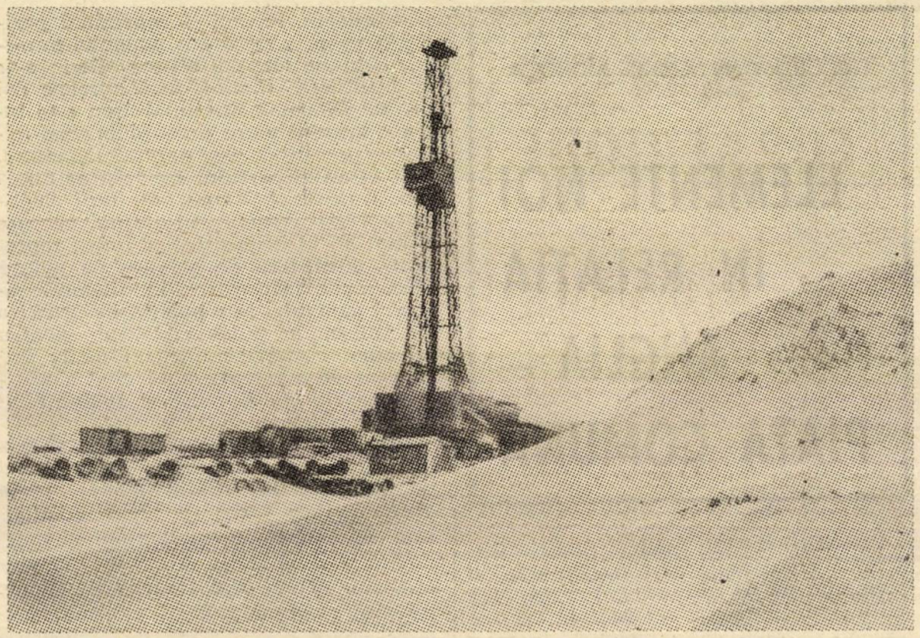

Explorări întreprinse în Alaska, în zona golfului Prudhoe, dincolo de Cercul Arctic, au dus la descoperirea unor zăcăminte de petrol

RELAZIONI INTERNAZIONALI
SETTIMANALE DI POLITICA ESTERA

MILANO

PROGRAMUL LIBERALILOR VEST-GERMANI

SPRE DEOSEBIRE de social-democrați, liberalii din Germania occidentală se pregătesc pentru competiția electorală din septembrie viitor cu un program nou, în calitatea lor de partid angajat, din 1966, în opoziție (chiar dacă în rol de unic — și mic — adversar parlamentar al „marii coaliții"). Programul, prezentat de purtătorul de cuvînt al P.L.D., nu prezintă însă particularități de ton inedite. Intenția de a întruni sufragiul unor diverse pături de alegători explică, în parte, relativa circumspecție a unui partid care, după cum se știe, întrezărește — în cazul unui evident regres al marii coaliții — perspectiva de a putea participa activ la viața politică vest-germană. Aceasta nu înseamnă, însă, că platforma liberală nu continuă o tradiție nonconformistă. Programul electoral, formulat de o comisie „ad-hoc", alcătuită din trei membri (vicepreședintele partidului Genscher, sociologul Dahrendorf și liderul bavarez, Bahner) va trebui să fie definitiv aprobat, cu eventuale modificări, de congresul partidului, care se va reuni la Nürnberg, în a doua jumătate a lunii iunie ; cu toate acestea, el a și fost ratificat de președinție, la 21 aprilie, și făcut cunoscut publicului. Ca, de altfel, și marii săi concurenți P.L.D. face din plin apel la unele sloganuri facile („reforme raționale", „politică economică de progres", „politică externă conștientă" etc.) ale căror semnificații ar fi inutil de analizat. Un oarecare sens conține, poate, formula de „societate deschisă", care exprimă un obiectiv de politică internă și se distinge prin unele opțiuni mai clare ; de pildă, se propune alegerea, prin vot universal, a președintelui Republicii, abolirea candidaturilor electorale prin liste închise, desfășurarea publică a lucrărilor comisiilor parlamentare. Un alt punct al platformei electorale e cererea, reînnoită, a completei separații între biserică și stat, ca și ostilitatea reconfirmată pentru co-gestiune în industrie și, în general, pentru acordarea unei puteri de decizie mai mare sindicatelor.

Mai incisiv — deși era așteptat — se dovedește a fi capitolul din program referitor la politica externă, continuînd propunerea de a încheia cu R.D.G. un tratat de stat. P.L.D. acuză guvernul de pasivitate și se pronunță împotriva politicii „micilor pași" promovată de social-democrați în relațiile inter-germane ; trebuie, susțin liber-democrații, să se renunțe definitiv la doctrina Hallstein și la revendicarea dreptului exclusiv de unic reprezentant al poporului german, urmărindu-se, în același timp, o reglementare globală a raporturilor dintre cele două state germane. Este solicitată și primirea în O.N.U. atît a R.F.G. cît și a Republicii Democrate Germane.

FRANCE EURAFRIQUE

PARIS

ATU-URILE PREŞEDINTELUI MOBUTU

ANUL 1969 va marca, la sfîrşitul lui, o cotitură în relaţiile dintre Congo-Kinshasa şi Franţa. În mai puţin de trei luni s-au succedat călătoria grăbită, de informaţie, la Kinshasa, a ministrului cooperaţiei franceze, misiunea comercială a industriilor mecanice franceze condusă de François Peugeot şi, în sfîrşit, vizita preşedintelui Mobutu la Paris. De fapt, relaţiile între cele două state, care păreau să se răcească profund după primăvara anului 1968 cînd preşedintele Mobutu îşi afirmase intenţia de a constitui o uniune vamală cu Republica Africii Centrale şi cu Ciad — iar la sfîrşit numai cu Ciad — s-au îmbunătăţit în cele din urmă.

Deja în august 1968, o întrevedere en tête-à-tête între preşedintele Mobutu şi regele Belgiei permisese dintr-o dată destinderea relaţiilor, neîncrezătoare, între guvernul de la Kinshasa şi cercurile administrative, economice şi financiare belgiene. O întrevedere de acest gen nu era, desigur, de-ajuns pentru a face posibilă obţinerea unei soluţii juste în problema transferului capitalurilor, nici în cea a indemnizaţiei acţionarilor din Congo a fostei Uniuni Miniere a Katangăi de Nord, nici în afacerea Sabena. Dar, dînd un impuls decisiv negocierilor, această întrevedere a fost suficientă pentru a schimba caracterul relaţiilor dintre Belgia şi fosta sa colonie.

Preşedintele Mobutu

Patruzeci de luni de putere fermă au permis preşedintelui Mobutu să instaureze o stabilitate politică necunoscută pînă atunci în Congo, să reorganizeze întreaga administraţie, dar, este adevărat, cu preţul unei devalorizări monetare.

Care-i punctul la care au ajuns finanţele publice? În interior, eforturile întreprinse de la devalorizare au adus în parte roadele aşteptate. Bugetul pentru anul 1968 fusese fixat la 125 milioane de zairi dar, ţinînd seama de „adăugirile" hotărîte în cursul anului şi, în acelaşi timp, de cheltuielile de investiţii, suma reală a cheltuielilor publice s-a ridicat la 192 milioane de zairi.

Aceste cifre nu rezistă comparaţiei cu cele care, fără să fi fost vreodată anunţate oficial, caracterizau gestiunea fostului preşedinte Kasavubu: deficitul bugetar atingea atunci 40 la sută, poate chiar 50 la sută din cheltuielile publice. Redresarea înfăptuită după ce preşedintele Mobutu a preluat conducerea a dat posibilitatea guvernului să introducă, la 1 ianuarie 1969, un buget echilibrat în încasări şi cheltuieli fixat la 185 milioane de zairi — cam 48 la sută mai mult decît bugetul iniţial al anului 1968, din care 21,6 la sută vor fi consacraţi cheltuielilor pentru echipament şi investiţii productive.

Cît priveşte schimburile externe, finanţele statului Congo-Kinshasa apar la fel de solide: în 1968, exporturile au totalizat 275 milioane de zairi, principalii clienţi fiind Belgia, Italia, Franţa, S.U.A., R.F.G. Dar importurile n-au depăşit 172 milioane de zairi

Producţia agricolă rămîne punctul slab al economiei congoleze, mai ales în ceea ce priveşte produsele alimentare, încă inferioare cerinţelor. În domeniul minier, puţine surprize — cifrele producţiei care denotă potenţialul minier al statului Congo-Kinshasa: în 1968, industria extractivă a obţinut 320 000 tone de cupru, 13 500 000 carate de diamante industriale, 9 700 tone de cobalt, aproape 300 000 tone de zinc (din care 62 000 tone de zinc electrolitic), 275 000 tone de manganez şi, pe deasupra — aur, argint, germaniu, staniu, cadmiu, beryl, colombotantalit. În acelaşi timp, trebuie precizat că dacă aceste cifre de producţie reprezintă deja prin ele însele o importantă bogăţie, există toate indiciile să fie depăşite în cîţiva ani, atunci cînd noile implantări miniere prevăzute de protocolul acordului între guvernul din Kinshasa şi Nippon Mining Company vor intra în exploatare: 70 milioane de dolari vor fi investiţi pentru punerea la punct a extracţiei şi prelucrarea celor 50 000 tone de cupru suplimentare pe an, destinate exporturilor spre Japonia.

În ce priveşte expansiunea industrială, există — ca perspectivă imediată — proiectele de implantare de noi uzine de către grupul „British Leydlands" (automobile), contractele grupului belgian „Bell Congo" (filiala grupului american Bell, specializat în materiale şi instalaţii de telecomunicaţii), construcţia hidrocentralei de la Katende de către Iugoslavia, noile întreprinderi proiectate de Japonia.

Pentru Congo-Kinshasa, partida nu s-a terminat. Dar pare destul de înaintată — şi, de fapt, atuurile care i-ar permite preşedintelui Mobutu să o cîştige sînt numeroase astfel încît, în scurtă vreme, Congo-Kinshasa ar trebui să se găsească în grupul de frunte al statelor africane.

reflector

COALIŢIA VEST-GERMANĂ ŞI SITUAŢIA MĂRCII

De cînd cabinetul vest-german a hotărît că nu va revaloriza marca vest-germană, durabilitatea marii coaliţii guvernamentale dintre creştin-democraţi şi social-democraţi a devenit îndoielnică. Este absolut evident că cele două partide sînt scindate acum, în privinţa acestei probleme, şi creştin-democraţii au reuşit să obţină victoria doar exercitîndu-şi prerogativele de partener mai numeros în cadrul coaliţiei.

În împrejurări „normale", nu ar fi fost de aşteptat ca coaliţia să se dezintegreze din cauza unui asemenea conflict, cînd mai rămăseseră doar patru luni pînă la alegerile generale din septembrie. Dar împrejurările actuale nu sînt normale. Una este să decretezi că nu va avea loc o revalorizare, şi cu totul alta să înlături motivele unei revalorizări, care rămîn la fel de puternice azi ca săptămînile trecute. O criză monetară prelungită şi presiunile guvernelor străine vor îngreuna situaţia coaliţiei şi nu este exclus ca partidul social-democrat să se desolidarizeze de creştin-democraţi cu mult înainte de deschiderea campaniei electorale.

Dar nu se poate spera că creştin-democraţii vor fi influenţaţi de această perspectivă. O parte esenţială a sprijinului de care se bucură ei provine din industrie, care depinde mult de exporturi, şi din partea fermierilor, care ar trebui să facă faţă unei reduceri a preţurilor agricole dacă marca vest-germană ar fi revalorizată. Socialiştii au mult mai multă libertate de mişcare întrucît interesele alegătorilor de stînga ar avea mult mai puţin de suferit în urma unei revalorizări decît cele ale alegătorilor de dreapta. Chiar şi aşa, o revalorizare a mărcii vest-germane nu s-ar bucura de popularitate în nici un sector al alegătorilor, şi cu greu ar putea fi folosită ca o platformă principală în campania electorală.

Totuşi, există posibilitatea reală ca marea coaliţie să nu dureze după alegeri şi să nu supravieţuiască nici măcar pînă atunci. Chiar şi înainte de ultima criză monetară au existat mai multe indicii de relaţii mai strînse între social-democraţi şi micul partid liber-democrat. Cele două partide au votat împreună pentru alegerea d-rului Gustav Heinemann ca preşedinte federal, şi ele au atît de multe în comun în afacerile externe, în special în politica faţă de R.D. Germană, încît sînt denumite uneori „coaliţia de politică externă". În plus, împreună, cele două partide ar obţine o majoritate de locuri în Bundestag.

Partidul social-democrat năzuieşte de multă vreme la ziua cînd va fi principala forţă din guvern şi caută în mod inevitabil mijloace de a obţine această poziţie, în special după „bătălia" privind revalorizarea mărcii vest-germane.

(După **Financial Times**)

Frankfurter Allgemeine

SOCIAL-DEMOCRAȚIA SUEDEZĂ ÎȘI CAUTĂ VIITORUL LIDER

PUTERNICA social-democrație suedeză, partidul lui Tage Erlander, se pregătește pentru alegeri. Social-democrații sînt hotărîți ca, în toamna anului 1970 — după 36 de ani de guvernare și la doi ani de la impresionantul succes electoral — să-și apere pozițiile. Totuși, se pare că va fi mai greu decît în septembrie anul trecut.

Erlander a comunicat de mult hotărîrea sa fermă ca, în această toamnă, cînd va avea aproape 70 de ani, să se retragă de la conducerea guvernului. Congresul din toamnă va desemna succesorul, iar de acesta vor depinde multe. Urmașul său va conduce viitoarea campanie electorală — care se va deschide cu doi ani înainte de termen, din pricina modificării constituționale, adică a trecerii de la sistemul bicameral la cel unicameral. Succesul sau insuccesul în alegeri va depinde, în mare măsură, de numele său. Ceea ce va ridica o serie de probleme, căci el nu va mai fi Erlander.

Olof Palme, 42 de ani, ministrul educației și cultelor, care încă nu vrea să se pronunțe asupra posibilității de a ajunge la președinția partidului, va ocupa, în cazul unei victorii în alegeri, președinția Consiliului de miniștri. El se teme să nu-i indispună pe membrii partidului dacă își va exprima prea de timpuriu încrederea în victorie ; el vrea să evite impresia că ar anticipa hotărîrea Congresului prin declarații premature. Și, într-adevăr, nu sînt excluse surprizele, deoarece Palme are adversari în sindicate, care, inițial, îl preferau pe popularul ministru de finanțe Sträng. Sträng are acum 64 de ani, fiind una din personalitățile marcante ale aripii de stînga a social-democrației suedeze.

În anii activității în guvern, i-a reușit însă lui Sträng uimitoarea performanță de a fi în același timp reprezentantul sindicatelor și confidentul industriei și în special al marii finanțe. El nu a garantat marile schimbări, el a menținut doar continuitatea. Dar el nu mai este tînăr și este de părere că postul de conducere ar trebui preluat de unul mai tînăr, avînd șansa de a activa o perioadă îndelungată. Sträng dorește ca într-un viitor guvern social-democrat să rămînă ministru de resort, asemenea unuia dintre candidații de frunte — ministrul industriei, Wickman (44 ani). Dacă Wickman nu se răzgîndește, s-ar putea ca sindicatele să se hotărască în cele din urmă pentru Palme.

În cei 36 de ani de guvernare, social-democrații suedezi au renunțat la unele proiecte de măsuri mai radicale. Chiar și ministrul industriei Wickman este convins că iluziile sale de anul trecut, cu ocazia victoriei în alegeri, au fost prea mari cînd a declarat entuziasmat că participarea statului în industrie și întreprinderile de comerț se va ridica la 25 la sută, de la 5 la sută cît este acum. El însuși și-a moderat afirmațiile, iar acum economia particulară știe că nu se poate teme de intervenții radicale. În orice caz, Wickman vrea să întărească ponderea statului în politica de investiții și capital. Statul încearcă să cîștige o mai mare influență asupra proiectelor de viitor, ca și pentru folosirea energiei nucleare. Social-democrația suedeză oscilează în lupta pentru voturi între cerințele cadrului economic existent și cererile energice ale tinerilor de stînga. Uniunile de tineret au răsunat de chemarea entuziastă pentru egalitatea cetățenilor în venit, condiții de locuit și în general pe tărîm social. Toate acestea sînt dezbătute pe larg și în mod public. Organizațiile de tineret ale partidelor au o poziție de stînga, faptul e adevărat atît pentru cele ale liberalilor cît și chiar ale conservatorilor.

În aceste condiții, preferințele tinerilor radicali merg spre candidatul nedeclarat Palme. El este unul din principalii ideologi ai partidului, anunțînd o nouă orientare anul trecut, cu ocazia unui discurs incisiv împotriva politicii americane din Vietnam.

Claus GENNRICH

La Bruxelles, tehnicienii din diferite ramuri de producție au organizat o demonstrație în sprijinul revendicărilor lor

Mitia RIBICICI

Președintele Vecei Executive Federale a R. S. F. Iugoslavia

Vecea popoarelor și Vecea social-politică ale Skupștinei federale au aprobat, în ședința comună din 17 mai, lista noului guvern al R.S.F. Iugoslavia propusă de deputatul Mitia Ribicici, însărcinat de președintele R.S.F. Iugoslavia cu formarea guvernului (Vecea Executivă Federală).

Noul premier al Iugoslaviei s-a născut în anul 1919, la Triest, dintr-o familie slovenă. A absolvit cursurile Facultății de Drept din Ljubljana. În anul 1941 a devenit membru al Partidului Comunist din Iugoslavia.

Mitia Ribicici a participat încă din primele zile la războiul de eliberare națională împotriva cotropitorilor fasciști (1941—1945). În cei patru ani a îndeplinit sarcini de răspundere pe linie de partid, precum și funcții politico-militare, fiind organizator al „tehnicului" C.C. al P.C. din Slovenia și organizator al mișcării de eliberare din regiunile Staierska și Koruska.

În anii de după eliberarea țării, a fost de mai multe ori deputat în Skupștina R.S. Slovenia și Skupștina federală. Pe linie de stat a ocupat diferite funcții, printre care secretar republican pentru afaceri interne, procuror public republican și altele. De asemenea, a fost membru al C.C. al Uniunii Comuniștilor din Slovenia și al C.C. al Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia, membru al Comitetului Executiv al C.C. al U.C.I., membru al Comisiei de revizie a C.C. al U.C.I., membru al Comitetului principal al Uniunii socialiste a poporului muncitor din Slovenia și al Uniunii socialiste a poporului muncitor din Iugoslavia. În prezent este membru al Prezidiului U.C.I.

Cu ocazia alegerii noului guvern iugoslav, Mitia Ribicici a făcut o declarație în Parlament în numele Vecei Executive Federale, „Este firesc, a spus președintele Vecei Executive Federale, ca Skupștina să aștepte de la noi eforturi maxime și consecvente în direcția dezvoltării relațiilor de colaborare în domeniul economic, politic, cultural și în alte domenii, atît cu țările vecine, cît și cu alte țări europene și neeuropene, cu toate statele indiferent de mărimea lor, de orînduirea lor socială și de orientarea lor în politica externă. Principiile de bază ale acestei colaborări, a arătat Mitia Ribicici, au fost și rămîn egalitatea în drepturi, respectarea independenței, suveranității și integrității teritoriale, ca și neamestecul în treburile interne ale altora".

N. P.

poșta redacției

ANGLIA ȘI PIAȚA COMUNĂ

Prof. Gh. Paraschiv, comuna Măicănești, județul Vrancea. 1) Piața comună a luat ființă la 25 martie 1957. În perioada imediat următoare creării ei, s-au dus tratative pentru eventuala aderare a Marii Britanii, dar ele au eșuat. În 1960, Anglia, împreună cu alte șase state vest- europene, a creat Asociația europeană a liberului schimb, organism concurent Pieței comune. Despre motivele care au determinat ulterior guvernul britanic să solicite primirea Angliei în Piața comună și despre motivele veto-ului opus de Franța, revista noastră a informat pe larg. Dintre articolele consacrate acestei probleme în cursul anului 1968 vă recomandăm să citiți „Anglia și CEE" (nr. 1), „CEE și fantoma britanică" (nr. 41), „CEE și Anglia" (nr. 47), iar din anul curent, „U.E.O. și criza franco-britanică" (nr. 10). 2) Evident vom continua să prezentăm evoluția situației politice din Franța.

FARFURIILE ZBURĂTOARE

Gh. Popescu-Ghergani, București. Nimeni nu a presupus că o dată cu publicarea raportului Condon, va înceta semnalarea aparițiilor de farfurii zburătoare, „certificate" sau necertificate de poliția dintr-o țară sau alta. Ipotezele formulate de dv. în ceea ce privește originea obiectelor zburătoare neidentificate au fost luate în considerare și de autorii raportului Condon, fiind însă respinse cu argumente științifice. Evident, spațiul nu ne-a permis să prezentăm decît o mică parte din cazurile expuse în raport și din comentariile teoretice pe care le conține.

PREȘEDINȚII FRANȚEI

Alain Raul, Ploiești. 1) Iată lista președinților Republicii Franceze (între paranteze, anii în care au îndeplinit această funcție): Adolphe Thiers (1871—73), Patrice de Mac-Mahon (1873—79), Jules Grévy (1879—87), Sadi-Carnot (1887—94), Jean-Paul-Pierre Casimir - Perier (1894—95), Félix Faure (1895 — 99), Emile Loubet (1899—1906), Armand Fallières (1906-13), Raymond Poincaré (1913—20), Paul Dechanel (1920), Alexandre Millerand (1920—24), Gaston Doumergue (1924—31), Paul Doumer (1931), Albert Lebrun (1932—40), Vincent Auriol (1947—54), René Coty (1954—58), Charles de Gaulle (1958—69). Menționăm că în 1940, Philippe Pétain i-a cerut președintelui Lebrun să demisioneze și și-a asumat funcția de șef al statului. Între momentul eliberării și anul 1947, Franța nu a avut președinte, conducerea guvernului și totodată a statului revenind, succesiv, următorilor patru oameni politici : Charles de Gaulle, Felix Gouin, Georges Bidault, Léon Blum. 2) Nu deținem datele biografice pe care le solicitați. 3) Nu ne amintim să fi primit de la dv. vreo scrisoare la care să nu fi răspuns.

IRIANUL DE VEST

C. Viziru, Turnu Măgurele. Începînd din anul 1963, Irianul de vest, pînă atunci sub control olandez, a trecut sub administrația Indoneziei. Fostul președinte Sukarno l-a declarat teritoriu inalienabil al Indoneziei. În conformitate însă cu un acord între Indonezia și O.N.U., anul acesta urmează să aibă loc un referendum pentru ca papuașii din Irianul de vest să decidă ei înșiși în legătură cu viitorul teritoriului lor. Actualele tulburări din Irianul de vest — destul de grave dacă se ține seama că guvernul Indoneziei a trimis, pentru înăbușirea lor, 500 de parașutiști — nu reprezintă, apreciază observatorii, un îndiciu al dorinței Irianului de vest de a se despărți de Indonezia. Conducătorii locali consideră că viitorul poporului lor este legat de cel al Indoneziei. Ei doresc însă anumite garanții în ceea ce privește dezvoltarea economică, alocațiile bugetare, crearea de locuri de muncă. Potrivit cu declarațiile oficialităților din Djakarta, rebelii formulează trei revendicări : ei protestează împotriva mutării șefului de trib, Wan Mafma în altă regiune, din ordinul autorităților indoneziene ; doresc ca localitatea Enarotali să fie declarată capitală (indonezienii au declarat capitală localitatea Nabire) ; în sfîrșit, poliția locală este nemulțumită că nu i s-au sporit salariile. Cu cîtăva vreme în urmă, Organizația Națiunilor Unite a trimis la fața locului un observator. Punctul lui de vedere în ceea ce privește organizarea viitorului referendum diferă de cel al guvernului indonezian. Afirmînd că, date fiind condițiile locale, nu se poate proceda după sistemul „un om-un vot", guvernul a dispus ca în fiecare din cele opt regiuni ale Irianului de vest să fie convocată o adunare consultativă, cu participarea a circa 125 de persoane, inclusiv șefii de trib și conducătorii religioși. Membrii adunărilor consultative urmează să fie desemnați de consiliile existente în regiuni. Observatorul a opinat însă că, cel puțin în regiunile de coastă unde populația e mai numeroasă, s-ar putea organiza un referendum pe bază de vot universal.

Victor Duval, Bicaz. Am citit cu interes reflecțiile dv. despre N.A.T.O. și sîntem de acord cu punctul de vedere pe care îl exprimați. Dat fiind însă că faptele amintite de dv. sînt cunoscute cititorilor noștri, am preferat să publicăm, după cum desigur ați văzut, articole conținînd elemente informative inedite.

PROGRAMUL „APOLLO"

Florin Diamandi, Arad. Apollo-11 este menită să fie prima dintr-o serie de cel puțin zece nave Apollo care urmează să aterizeze pe Lună. Programul prevede ca primele trei să fie lansate în termen de un an după zborul lui Apollo-11. Cosmonauții de pe Apollo-11 nu se vor depărta mai mult de circa 15 metri de nava lor și vor duce cu ei un echipament numit E.A.S.E.P., după inițialele în limba engleză ale cuvintelor „bagaj pentru experiențe științifice ale primilor Apollo", cuprinzînd un seismograf acționat de energia solară pentru a înregistra cutremurele de pe Lună și o oglindă care va reflecta înapoi pe Pămînt razele laser emise de la o stație terestră, pentru măsurarea distanțelor. La cea de-a doua, a treia și a patra aterizare, cosmonauții vor avea un echipament mai complicat — „trusa pentru experiențe Apollo pe suprafața Lunii", sau pe scurt A.L.S.E.P. Ea va consta dintr-un magnetoscop pentru măsurarea cîmpului magnetic al Lunii, un detector de ioni pentru studierea particulelor încărcate cu energie care ating suprafața Lunii, o mortieră pentru lansarea de grenade, spre a determina proprietățile elastice ale rocilor lunare și un mecanism pentru măsurarea căldurii provenind, eventual, din interiorul satelitului. La ultimele șase nave din seria Apollo, modulul lunar va fi modificat în așa fel încît cosmonauții să poată rămîne 72 de ore pe Lună. Pentru o mai mare mobilitate pe suprafața Lunii, cosmonauții din etapele mai îndepărtate vor fi înzestrați cu un aparat care le va permite să se deplaseze pînă la zece kilometri și să urce pe stînci pînă la înălțimi de 200 metri. Într-un stadiu mai puțin avansat se află proiectarea unui vehicul care va putea parcurge cîteva sute de kilometri. Există și un proiect de adăpost lunar, în care cosmonauții a căror navă s-ar fi deteriorat să poată rămîne două luni, pînă la sosirea unei expediții de salvare.

Vasile Priponescu, Tecuci. 1) Harta teritoriilor ocupate de Israel a apărut la „Poșta redacției" în nr. 1/1968. 2) Ne-am notat propunerile dv. pentru rubrica „Reportaj pe glob".

Mihai Cosmovici, Făgăraș. 1) Corect este așa cum a apărut în revista noastră. Agenda respectivă folosește o transcriere care a fost abandonată. 2) Și în privința celuilalt cuvînt, ortografia corectă este cea folosită de noi.

Gheorghe Țurluianu, Bacău. Problema nu este de resortul revistei noastre. Vă sugerăm să vă adresați ziarului „Munca".

I. Ionescu, București. Însăși denumirea revistei „National Geographic" arată că profilul ei este cu totul diferit de cel al revistei „Lumea". Descrieri geografice apar în revista noastra în cadrul rubricii „Reportaj pe glob", sau atunci cînd sînt necesare pentru înțelegerea unui fenomen politic. Același lucru e valabil în privința hărților. Nu publicăm hărți geografice „în sine", ci numai hărți care ilustrează semnificativ problemele politice, istorice etc., tratate în revistă.

NIAGARA, CELE ȘAPTE MINUNI ALE ANTICHITĂȚII

Teodor Cotuna, Arad. 1) Primul pod peste cascada Niagara a fost construit în 1848, iar primul pod de cale ferată — în 1855. Vizitatorii (peste două milioane pe an) admiră impresionanta cădere de apă din parcul Regina Victoria, situat în Canada, de la punctul Prospect (perspectiva) situat în S.U.A., în partea superioară a cascadei, sau de pe podul Curcubeului care traversează trecătoarea la 300 metri mai jos de punctul Prospect. 2) Cele șapte minuni ale lumii — operele cele mai remarcabile ale antichității — sînt piramidele Egiptului, grădinile suspendate ale Semiramidei împreună cu zidurile Babilonului, statuia lui Zeus Olimpianul, sculptată de Phidias, colosul din Rhodos, templul din Efes, mausoleul din Halicarnassus și farul din Alexandria. 3) Nu avem lista publicațiilor care vă interesează.

Artemie Bilous, Sighișoara. Ne pare rău că nu vă putem fi de folos, dar problema nu este de resortul nostru.

Tibere I. Păiș, București. Problema nu este, credem, de actualitate.

Grigore Fecior, Bistrița. Numai un specialist vă poate ajuta în ceea ce vă interesează.

Marin Tăslică, Oțelul Roșu, județul Caraș-Severin. Așa-numitul „telefon roșu" între Washington și Moscova este, de fapt, o linie de telex, menținută permanent în stare de funcțiune pentru a putea fi folosită pentru comunicări de maximă urgență.

Aurel Postelnicu, Bîrlad. 1) Insulele Canare sînt considerate ca făcînd parte integrantă din teritoriul Spaniei. 2) Între David Kennedy, actualul ministru de finanțe al S.U.A., și familia fostului președinte nu există nici un fel de legătură de rudenie. 3) Ne-am notat propunerea dv. pentru rubrica „Profil".

poșta redacției

CARIERA LUI VON PAPEN

Mircea Calafeteanu, Buzău. 1) Franz von Papen, fostul cancelar al Germaniei, care l-a ajutat pe Hitler să preia puterea, a murit de curînd la Obersach, în R.F.G., la vîrsta de 89 de ani. Vă reamintim că în 1932, cînd cancelarul Heinrich Bruning a fost demis, generalul Kurt von Schleicher l-a recomandat pe von Papen, un obscur membru al Dietei prusace, președintelui Paul von Hindenburg, care l-a numit cancelar. Fără întîrziere, von Papen a dizolvat Reichstagul, a fixat noi alegeri și a declarat legală activitatea forțelor de șoc naziste. În același timp a destituit guvernul Prusiei și s-a autonumit comisar al Reichului pentru acest land, instituind legea marțială. După alegerile din iulie 1932, Hitler dorea să devină el însuși cancelar, dar Hindenburg, pe atunci în vîrstă de 81 de ani, s-a opus. Reichstagul a fost dizolvat din nou, căci von Papen nu putea face față presiunii naziștilor. După alegerile din noiembrie, Hindenburg i-a oferit lui Hitler funcția de vice-cancelar într-un guvern condus de von Papen. Hitler, însă, a refuzat. Între timp, von Schleicher punea la cale, împreună cu naziștii, înlăturarea lui von Papen, în timp ce acesta urzea, tot cu naziștii, înlăturarea lui von Schleicher. Cînd acesta din urmă a căzut de la putere, von Papen a fost însărcinat de președinte să exploreze posibilitățile de formare a unui guvern condus de Hitler. Și, astfel, la 30 ianuarie 1933, Hitler a devenit cancelar al Reichului. Vicecancelarul său era von Papen. În 1934, cînd a izbucnit conflictul dintre naziști și biserica catolică, von Papen, care pregătise concordatul cu Vaticanul, a căzut în dizgrație. Hitler a ordonat arestarea lui. S-au împăcat, însă, repede, iar în iulie 1934, von Papen a fost numit trimis special în Austria, unde a pregătit ocuparea acestei țări, care avea să survină în 1938. Întrucît, după cum ne comunicați, activitatea lui din timpul războiului vă este cunoscută, nu ne mai rămîne decît să precizăm că în 1945 s-a predat trupelor americane și a fost închis la Nürnberg pentru a fi judecat ca criminal de război. Neținînd seama de obiecțiile judecătorului sovietic, Tribunalul internațional l-a achitat pe motiv că nu existau dovezi care să ateste participarea lui la pregătirea războiului de agresiune. A rămas, totuși, în detențiune pînă în 1949, cînd un tribunal de denazificare l-a condamnat la 8 ani închisoare și 7500 de dolari amendă pentru activitățile sale naziste. Pedeapsa cu închisoarea a fost suspendată ținînd seama de timpul pe care îl petrecuse sub stare de arest. 2) Rudolf Hess, care a împlinit de curînd 75 de ani, continuă să se afle în închisoarea de la Spandau, unde a rămas singurul deținut.

ARTICOLUL 6 AL CARTEI O.N.U.

Prof. Traian Săsărman, comuna Matei, județul Bistrița—Năsăud. 1) Articolul 6 al Cartei O.N.U. prevede că „un membru al Națiunilor Unite care a încălcat sistematic principiile conținute în prezenta Cartă poate fi exclus din Organizație de către Adunarea Generală la recomandarea Consiliului de Securitate". Acest articol nu a fost aplicat niciodată. Sancțiunile împotriva Republicii sud-africane nu au mers atît de departe. 2) Tratatul de neproliferare nucleară a fost semnat pînă în prezent de circa 90 de state. 3) Fostul ministru de interne al Boliviei a beneficiat de o amnistie și se află în libertate.

P. Horea, Piatra Neamț. Lista teritoriilor care se află încă sub dependență colonială a apărut la „Poșta redacției" din nr. 16/1969, sub titlul „Forme de guvernămînt". Toate statele care și-au dobîndit independența în ultimii ani au devenit și membre ale O.N.U.

Ion Samoilă, comuna Becenț, județul Buzău. 1) Biografiile celor două femei prim-miniștri, Indira Gandhi și Golda Meir, au fost prezentate la rubrica „Profil" în nr. 5/1966 și, respectiv, 13/1969. 2) În timpul celui de-al doilea război mondial, Gamal Abdel Nasser, care absolvise colegiul militar din Cairo, a făcut parte din cadrele active ale armatei egiptene, fiind numit, cu începere din 1942, lector la același colegiu militar. A participat la primul război palestinian din 1948—49, în care a fost grav rănit. 3) După cum am avut prilejul să mai comunicăm, nu răspundem la întrebările cuprinse în chestionarul concursului organizat de Comitetul Național pentru Apărarea Păcii.

Mihai Cerbănic, din Sighetul Marmației, str. Gh. Șincai nr. 48, solicită, pentru completarea colecției, „Lumea" nr. 1/1963.

Gheorghe C. Popa, comuna Călinești - Brezoiu, județul Vîlcea. 1) Despre proiectul unui baraj peste strîmtoarea Bering s-a relatat la „Poșta redacției" în nr. 5/1969. 2) Statisticile privind răspîndirea diverselor religii în lume sînt foarte aproximative. Cu excepția bisericilor creștine, foarte puține alte biserici țin evidențe numerice. Există deosebiri în ceea ce privește metodele de numărare a adepților chiar și între catolici și protestanți: cei dintîi socotesc toate persoanele botezate de biserica catolică, în timp ce protestanții țin seama numai de cei ce participă activ la viața religioasă.

I. Mureșan, Cluj, Ioan Nistor, Caracal, Ion Dogariu, București. Nu publicăm la „Poșta redacției" oferte de vînzare a unor colecții, fie ele complete sau incomplete.

Liviu Ghimișescu, Oradea. Nu dispunem de materialul documentar necesar pentru a răspunde la întrebarea dv. Dacă vom găsi datele care vă interesează, vom prezenta problema în cadrul articolelor despre culisele celui de-al doilea război mondial.

Nicolae Mavrodin, comuna Curcani, județul Ilfov. Despre rolul lui Skorzeny în complotul de la Teheran se relatează în serialul „Agentul secret Merser", apărut în revista „Magazin istoric" nr. 11 și 12/1968 și 1/1969.

Victor Vilceanu, elev, comuna Sisești, județul Mehedinți. Toate informațiile solicitate de dv. în legătură cu originea secesiunii biafreze sînt cuprinse în articolul publicat la rubrica „Sinteze", în nr. 15/1969.

Gabriela Mihalache, Brad. Nu dispunem de adresele pe care le solicitați.

UNIVERSITATEA YALE

Dinu Hristache, Oradea. Universitatea Yale își are sediul în orașul New Haven, din statul Connecticut. Este, într-adevăr, una dintre cele mai renumite universități din lume. A fost fondată în anul 1701, sub formă de colegiu al coloniei, în localitatea Branford. În 1716, cînd s-a mutat la New Haven, a luat numele de Yale, după cel al unuia dintre principalii săi cititori, Elihu Yale. În prezent, universitatea are zece secții, la care învață, în mod permanent, 4 000 de studenți. Frecventarea universității Yale este deosebit de costisitoare, numai taxa de înscriere fiind de 2 000 de dolari. Chiar și așa este foarte greu de pătruns la această universitate, din șase candidați fiind admis, de regulă, numai unul. Selecția nu se face pe bază de concurs, ci în urma unor minuțioase anchete sociale, candidatul respectiv trebuind să aibă: note excepționale la școala absolvită, aptitudini și trăsături de caracter deosebite, sănătate perfectă, activitate extrașcolară remarcabilă, avere personală. Dintre cei ce întrunesc toate aceste condiții, sînt preferați fiii foștilor studenți ai universității.

Marius Almășan și Aurel Doran, Timișoara. 1) Propunerea dv. va fi, după cum s-a mai arătat în cadrul „Poștei redacției", realizată. 2) Robert McNamara este în prezent președintele Băncii Mondiale.

Dorel Marton, student, Craiova. Ne pare rău, dar nu dispunem de datele statistice solicitate de dv.

Aura Grigoriu, comuna Slatina, județul Suceava. Nu cunoaștem adresele solicitate.

Vasile Crăcea, comuna Măgurele, județul Prahova. Nu răspundem la întrebările concursului organizat de Comitetul Național pentru Apărarea Păcii.

Maria Piciorogea, din Piatra Neamț, Aleea Tineretului nr. 6, dorește să cumpere „Lumea" nr. 5/1963, 11, 12 și 19/1968.

Ioan Bociort, elev, comuna Cărand, județul Arad. 1) Nu există o facultate cu profil special. 2) Deocamdată, nu avem asemenea intenții.

Ion Chiriac, Calafat. Problema nu se încadrează în profilul revistei noastre.

Iosif Suth, Cluj. În privința blocării Canalului de Suez, nu au intervenit elemente noi față de situația consemnată la „Poșta redacției" în nr. 10/1969, în răspunsul adresat cititorului Al. Antonovici din Ploiești.

Cornel Liță, comuna Moldova-Suliță, județul Suceava. 1) Articolul despre Spania și răspunsul dat cititorului D. Mach din Cîmpia Turzii cuprind și informațiile solicitate de dv. 2) Vă recomandăm să citiți monografia despre Al. I. Cuza, scrisă de C. C. Giurescu.

LUMEA

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația: București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10, Internațional 18.50.05, și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

C. I. L. PITEŞTI

SUFRAGERIA „ARGEŞ"

Se compune din : bufet, bibliotecă, vitrină, masă radio-televizor şi masă extensibilă cu 6 scaune tip Hercules

Garnitura este furniruită cu furnir de nuc, finisată cu lacuri poliesterice

Garnitura a fost concepută din panouri modulate şi tipizate cu posibilităţi de schimbare între ele

Noutatea garniturii constă în prezenţa unei vitrine cu cristale şi oglindă, a unei mese combinate pentru radio şi televizor, precum şi alcătuirea bibliotecii şi vitrinei, din două corpuri suprapuse, ceea ce oferă facilitatea în transport şi manipulare, precum şi multiple posibilităţi în aranjare

Preţul garniturii este de cca 6 800 lei.

23 MAI – 1 IUNIE DECADA CADOURILOR – BUCURIA COPIILOR DECADA CADOURILOR BUCURIA
23 MAI – 1 IUNIE DECADA CADOURILOR – BUCURIA COPIILOR DECADA CADOURILOR BUCURIA

DECADA CADOURILOR – BUCURIA COPIILOR DECADA CADOURILOR BUCURIA
23 MAI – 1 IUNIE DECADA CADOURILOR – BUCURIA COPIILOR DECADA CADOURILOR BUCURIA

Lei 2

Nr. 23 29 mai 1969

LUMEA

CABINETUL DE PARTID

Corespondențe speciale din

PARIS
MOSCOVA
GENEVA
ROMA

Anglia – C.E.E.: conjunctură schimbată ?

Reportaj pe glob

ELVEȚIA

De la „KON–TIKI" la expediția transatlantică „RA"

din țările socialismului

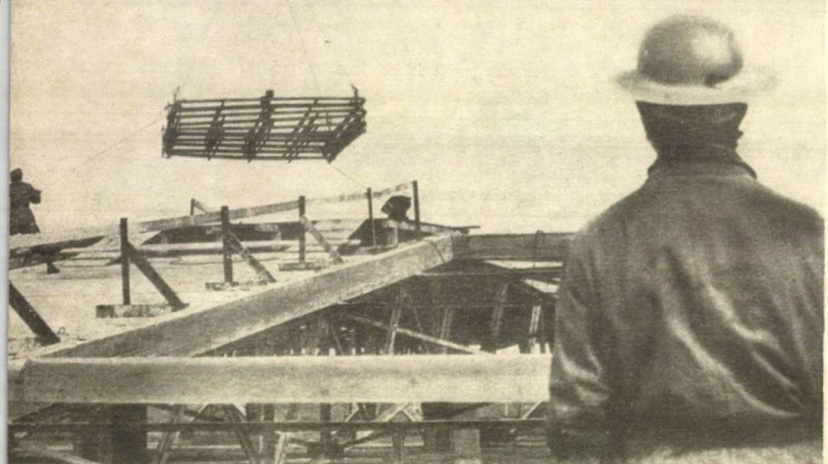

Constructorii de căi ferate de lîngă Varșovia au început să utilizeze, pentru întîia oară în Polonia, elicopterul care îndeplinește funcțiile unei macarale de mare capacitate

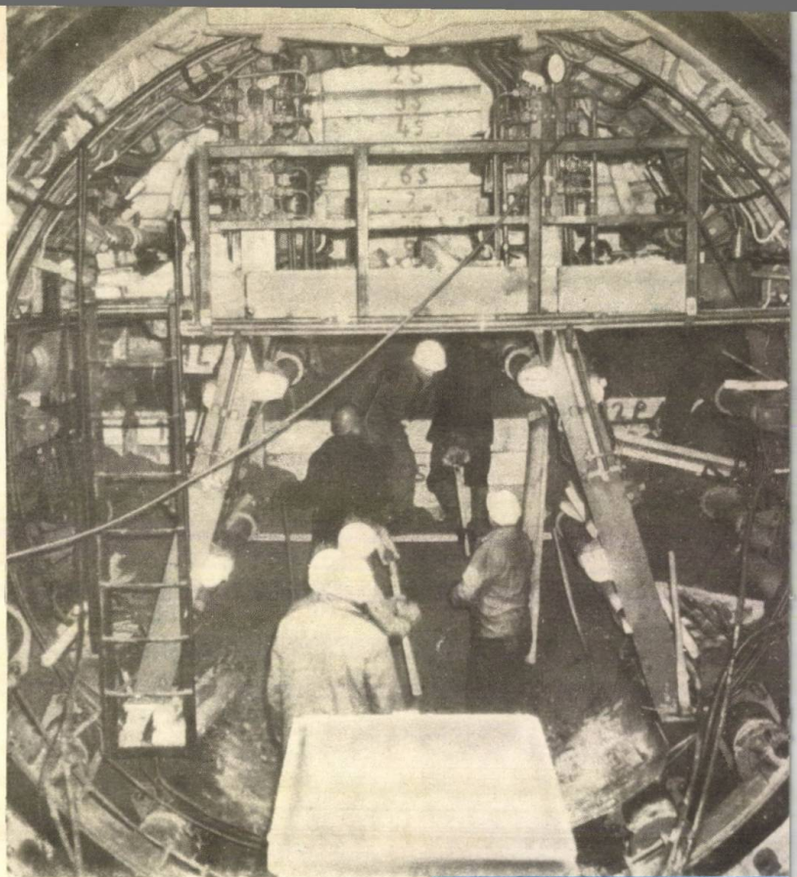

La Praga se lucrează intens p șantierul metroului. Șanțul de t nel are un diametru de 5,5 m înaintează cu 3 m pe zi

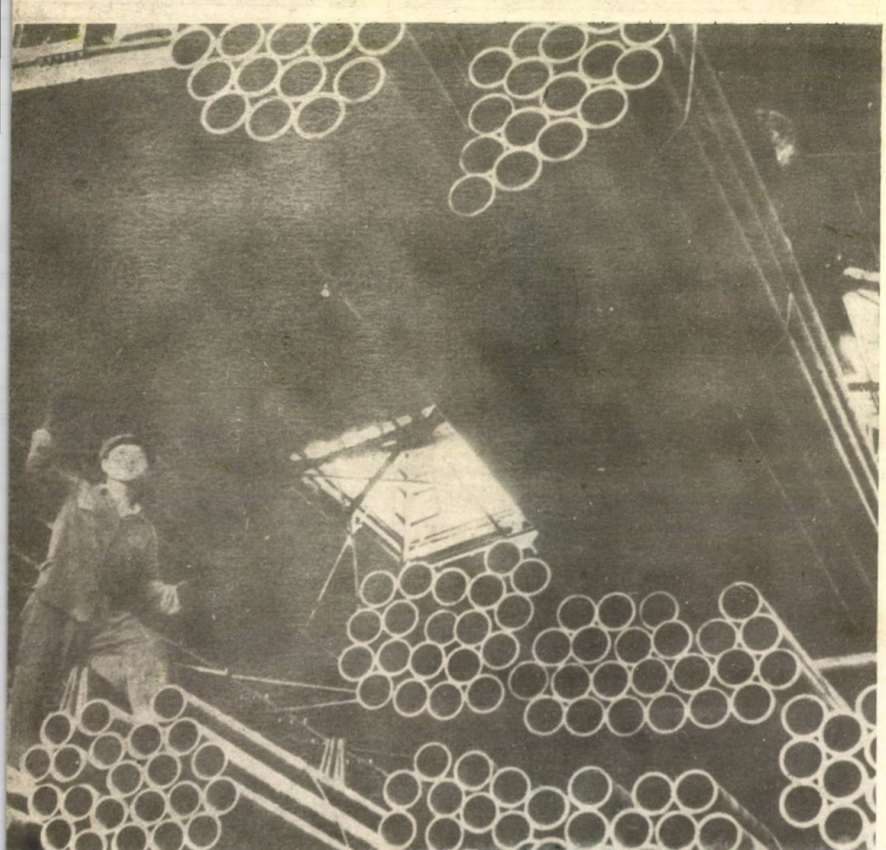

O imagine de la uzinele Kang Sân, de lîngă Phenian, una din principalele baze ale industriei siderurgice din R.P.D. Coreeană

In cadrul actualei ediții a Tîrgului internațional de la Budapesta, fabrica de aparate de radio din capitala Ungariei expune acest nou tip de aparat portabil cu tranzistori.

LUMEA

Nr. 23 (292) — 29 MAI 1969

sumar

2 ROMÂNIA ŞI SECURITATEA EUROPEANĂ. *NICOLAE CEAUŞESCU*

6 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Radu Pascal*

DE LA CORESPONDENŢII NOŞTRI

8 GENEVA. După noua rundă a dezbaterii dezarmării. *Tiberiu Bogdan*
10 PARIS. La ora alegerilor. *Cristian Popişteanu*
14 MOSCOVA. Mîine şi în anul 2070... *Sorin Mladoveanu*
18 ROMA. Orientări contrarii în rîndul socialiştilor italieni. *Francesco Gozzano*

ARTICOLE

11 Raportul Anglia—C.E.E. într-o conjunctură schimbată ? *Mihai Matei*
19 Conferinţa O.N.U. pentru codificarea dreptului tratatelor. *Gheorghe Săulescu şi Gheorghe Secarin*
21 Apollo şi Luna. *Mircea Grigorescu*
23 De la „KON-TIKI" la „RA". *Thor Heyerdahl*

INTERVIUL NOSTRU

13 AHMED BEN SALAH, ministrul planului, al economiei şi educaţiei naţionale al Republicii Tunisiene

REPORTAJ PE GLOB

16 Elveţia. *Rodica Georgescu*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

26—30 The New York Times, International Herald Tribune, Neue Zürcher Zeitung, Relazioni Internazionali, Le Monde, Jornal do Brasil, The Financial Times

PROFIL

30 MOHAMMED YAHIA KHAN, preşedintele Pakistanului

POŞTA REDACŢIEI (31-32)

În acest număr:

NICOLAE CEAUŞESCU

secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, preşedintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România

ROMÂNIA ŞI SECURITATEA EUROPEANĂ

pag. 2

CORESPONDENŢE

GENEVA: Dezbaterea dezarmării

pag. 8

MOSCOVA: Mîine şi în anul 2070...

pag. 14

PARIS: La ora alegerilor

pag. 10

ROMA: Orientări contrarii în rîndul socialiştilor italieni

pag. 18

ANGLIA — C.E.E. CONJUNCTURĂ SCHIMBATĂ?

pag. 11

DE LA „KON-TIKI" LA EXPEDIŢIA TRANSATLANTICĂ „RA"

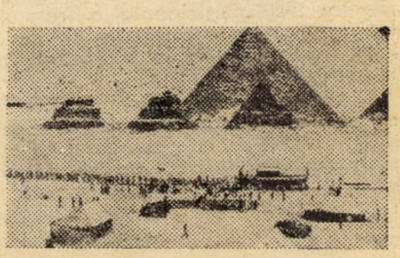

pag. 23

CABINETUL DE PARTID. BIBLIOTECA SIBIU

ROMÂNIA ŞI SECURITATEA EUROPEANĂ *)

NICOLAE CEAUŞESCU

secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român preşedintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România

În condiţiile actuale, cînd se manifestă tot mai pregnant năzuinţa tuturor popoarelor pentru soluţionarea problemelor ce s-au acumulat în viaţa internaţională, în raporturile dintre state, realizarea de progrese pe calea păcii şi destinderii, în orice parte a lumii, răspunde intereselor vitale ale întregii omeniri. În acest cadru, o contribuţie deosebită la asigurarea păcii şi îmbunătăţirea climatului mondial ar avea reglementarea problemelor litigioase din Europa, instaurarea pe acest continent a unui climat de securitate, de linişte şi conlucrare fructuoasă între ţări şi popoare.

În Europa există state cu un potenţial economic, uman şi tehnico-ştiinţific considerabil, care au îndeplinit şi continuă să îndeplinească un rol de seamă în viaţa internaţională. De continentul european sînt asociate în istoria mondială numeroase evenimente epocale, care au marcat schimbări adînci în evoluţia societăţii, în viaţa popoarelor. Şi în perioada contemporană, inepuizabila forţă creatoare a popoarelor europene se manifestă ca un puternic izvor al progresului spiritual şi material al omenirii, al dezvoltării civilizaţiei mondiale. Pe de altă parte, însă, Europa a fost, nu o dată, şi teatrul unor acute conflicte care — angajînd puteri de prim rang — au atras în vîltoarea războaielor nu numai ţările continentului, ci întreaga lume. Iată de ce securitatea europeană a făcut şi face, de mai mulţi ani, obiectul unei vii preocupări a diferitelor cercuri politice, a opiniei internaţionale. O examinare amplă şi obiectivă a acestei probleme a fost realizată de ţările socialiste în cadrul Consfătuirii din 1966 de la Bucureşti ; Declaraţia adoptată atunci, pornind de la analiza temeinică a realităţilor vieţii internaţionale, a înfăţişat opiniei publice un program de măsuri şi acţiuni pentru statornicirea unui climat de bună înţelegere şi colaborare multilaterală pe continentul nostru, a dat expresie voinţei de pace a popoarelor europene, aspiraţiei lor legitime spre linişte şi siguranţă. Acesta este de altfel şi sensul apelului pe care ţările socialiste participante la Tratatul de la Varşovia l-au adresat recent, cu prilejul consfătuirii de la Budapesta, tuturor statelor din Europa.

Rezolvarea problemelor în Europa, crearea unui sistem de securitate colectivă pe continentul nostru ar avea o importanţă excepţională pentru întreaga lume, şi cu deosebire pentru ţările europene, ar oferi un exemplu elocvent şi stimulativ tuturor popoarelor în lupta lor pentru pace şi destindere. Normalizarea şi dezvoltarea relaţiilor dintre ţările Europei ar veni în sprijinul forţelor antiimperialiste de pretutindeni, al popoarelor care militează pentru libertate şi independenţă naţională, al luptei pentru pace şi securitate pe plan mondial. Orice pas înainte pe calea securităţii europene întăreşte lupta forţelor păcii şi progresului, deschide tot mai larg perspectiva dezvoltării paşnice şi a colaborării rodnice între ţări şi popoare, în interesul propăşirii lor, al progresului şi civilizaţiei întregii omeniri.

I.

O analiză obiectivă a situaţiei din Europa nu poate face abstracţie de raportul general de forţe existent pe plan mondial ; ea ne cere să examinăm multilateral — în lumina concepţiei noastre marxist-leniniste — întreg ansamblul de tendinţe şi fenomene ce caracterizează dezvoltarea actuală a societăţii.

Cercetarea realităţii demonstrează că trăsătura caracteristică dominantă a vieţii internaţionale din ultima vreme o constituie dezvoltarea ascendentă a forţelor progresului şi păcii. Este adevărat, procesele social-politice contemporane nu urmează întotdeauna o evoluţie rectilinie, ele avînd un caracter complex şi contradictoriu. Ceea ce este însă esenţial este faptul că **forţele progresului şi păcii se află în continuă dezvoltare, influenţînd într-o măsură tot mai importantă cursul evoluţiei social-politice actuale. Prin amploarea uriaşă şi capacitatea lor combativă, aceste forţe pot determina rezolvarea problemelor contemporaneităţii în interesul popoarelor, al stabilităţii şi securităţii mondiale.**

Acţiunile întreprinse de cercurile imperialiste în ultimii ani evidenţiază că reacţiunea depune eforturi îndrjite pentru a-şi menţine şi recîştiga privilegiile, pentru a-şi consolida poziţiile de dominaţie. În acest scop, cercurile imperialiste agresive atentează la suveranitatea şi independenţa altor popoare, acţionează pentru răsturnarea unor guverne progresiste din ţări africane, asiatice, sud-americane, pentru înăbuşirea mişcărilor revoluţionare şi democratice dintr-o serie de state ; ele se străduiesc să învenineze relaţiile internaţionale, provocînd conflicte şi încordare în diferite părţi ale lumii. Este o realitate că pe continentul nostru acţionează forţe retrograde, că cercurile imperialiste agresive, îndeosebi cele revanşarde şi neonaziste din R.F.G., neţinînd seama de învăţămintele istoriei, vor să continue vechea politică militaristă. Din analiza fenomenelor care au loc în lumea contemporană se desprinde concluzia incontestabilă că imperialismul nu şi-a schimbat caracterul agresiv, că el dispune încă de un însemnat potenţial economic şi militar ; atîta timp cît există imperialismul se menţine şi pericolul războiului — ceea ce implică o permanentă vigilenţă din partea popoarelor.

În zilele noastre se remarcă însă tot mai evident că politica promovată de cercurile imperialiste primeşte riposta hotărîtă a popoarelor decise să-şi apere dreptul la independenţă şi libertate. O vie ilustrare, în această privinţă, o constituie însuşi războiul din Vietnam ; în pofida uriaşei concentrări de forţe armate în Vietnamul de sud şi a atacurilor aviatice îndreptate împotriva Republicii Democrate Vietnam, S.U.A. nu au putut înfrînge rezistenţa eroică a poporului vietnamez, care s-a ridicat cu energie şi curaj pentru apărarea dreptului sfînt de a hotărî singur asupra destinelor sale. Curentul de opinii împotriva unei asemenea politici se exprimă concret şi în refuzul unor state capitaliste de a participa la războiul din Vietnam, în desolidarizarea lor faţă de o serie de aspecte ale politicii de forţă, de mare putere a Statelor Unite ale Americii.

Iau amploare mişcarea socială a forţelor democratice pentru o politică de pace, acţiunile de masă împotriva războiului, inclusiv în S.U.A. De asemenea, asistăm la o intensificare a contradicţiilor intercapitaliste pentru cucerirea de poziţii în viaţa economică şi politică internaţională. Merită subliniate şi tendinţele unor state de a ieşi din N.A.T.O., puternica mişcare a opiniei publice dintr-o serie de ţări occidentale împotriva reînnoirii angajamentului în cadrul acestui pact militar.

Este deosebit de pozitiv că tendinţele, din ultima vreme, de a reînvia politica de forţă, de revitalizare şi consolidare a N.A.T.O., de intensificare a cursei înarmărilor, nu mai găsesc ecou în opinia publică vest-europeană, nu se bucură de sprijinul maselor populare. Dimpotrivă, în multe cazuri, încercările de reeditare a războiului rece provoacă reacţii dezaprobatoare, demonstrînd dorinţa arzătoare a popoarelor de a continua eforturile pentru destindere, pentru înseninarea orizontului vieţii internaţionale.

Cercetarea atentă a realităţii demonstrează că intensificarea acţiunilor cercurilor agresive nu poate conduce în nici un caz la concluzia că imperialismul a devenit mai puternic, că omenirea s-ar afla în prezent în faţa unui iminent pericol de război. Trebuie apreciate just

*) Articol apărut în revista „Problemele păcii şi socialismului" nr. 6/1969.

forțele imperialismului și reacțiunii, raportul de forțe pe plan mondial. Dacă o subapreciere a acestor forțe ar putea provoca daune evidente luptei antiimperialiste, este neîndoios că și o supraapreciere a acestora ar avea consecințe negative, ar duce la pierderea perspectivei în lupta popoarelor pentru apărarea cauzei păcii și progresului, ar putea duce la luarea unor măsuri și întreprinderea unor acțiuni neconforme cu raportul real de forțe, cu interesele păcii mondiale. **O analiză aprofundată a ansamblului luptei ce se duce între forțele antiimperialiste și reacțiunea internațională demonstrează pregnant că în zilele noastre există posibilitatea reală de a bara calea unei noi conflagrații mondiale, de a asigura triumful politicii de colaborare între popoare, pacea în lume.**

O trecere sumară în revistă a factorilor de importanță internațională care acționează împotriva politicii de dominație și agresiune, pentru pace și destindere în relațiile dintre state ne oferă, în această privință, o perspectivă profund mobilizatoare, optimistă.

În lupta pentru pace și progresul lumii contemporane, un rol hotărîtor au țările socialiste, sistemul socialist mondial — principalul sprijin al popoarelor și principala forță economică, politică și militară care se opune reacțiunii, imperialismului. Întărirea continuă a forței materiale și politice a fiecărei țări socialiste contribuie la creșterea capacității sistemului socialist de a influența cursul desfășurării evenimentelor internaționale, de a asigura victoria popoarelor lumii în lupta pentru pace și progres social.

O puternică forță de șoc în mișcarea revoluționară antiimperialistă o reprezintă **proletariatul internațional, clasa muncitoare din țările capitaliste, în frunte cu detașamentele ei de avangardă — partidele comuniste și muncitorești.** Desfășurarea evenimentelor relieffează că într-o serie de țări capitaliste partidele comuniste și muncitorești joacă un rol major în viața politică națională, că ele exercită o înrîurire tot mai puternică în orientarea politicii țărilor respective. Partidele comuniste din multe țări occidentale fac progrese în intensificarea dialogului cu toate forțele sociale ale națiunii dornice de progres și înnoire — imperativ esențial al luptei revoluționare pentru realizarea țelurilor tuturor celor ce muncesc. Tendințele spre apropiere și unitate de acțiune în rîndul partidelor de stînga, între partidele comuniste și partidele social-democrate fac să crească tot mai mult influența clasei muncitoare în lumea contemporană, forța și capacitatea sa de luptă.

În rîndul forțelor sociale ce acționează în direcția dezvoltării progresiste a omenirii se înscriu de asemenea **masele țărănimii,** care, în unele țări cu o economie mai puțin avansată, dețin o pondere importantă în viața socială, au un rol politic deosebit în societate. De asemenea, în mișcarea antiimperialistă se înscriu pretutindeni **păturile mijlocii ale populației** — micii meșteșugari, micii comercianți etc. — care au de făcut față concurenței marilor monopoluri și care în mod obiectiv sînt interesate în promovarea unei politici de apărare a intereselor naționale, de colaborare pașnică între popoare.

Se impune ca o forță remarcabilă în zilele noastre **intelectualitatea,** care, atît prin numărul său în continuă creștere, cît și prin rolul deosebit de important pe care-l ocupă în producția materială și spirituală a societății moderne, se impune tot mai pregnant pe planul vieții sociale și politice, exercitînd o puternică influență în marile mișcări democratice și progresiste, în lupta pentru pace și destindere internațională.

O profundă rezonanță au în lumea capitalistă **multiplele manifestări cu caracter social ale tinerei generații, care își exprimă protestul împotriva realităților economice și sociale din societatea în care trăiește, împotriva subordonării țărilor imperialismului internațional.** Mișcările sociale desfășurate în ultimii ani într-o serie de țări vest-europene au arătat că tineretul intră cu vigoare crescîndă în arena luptei revoluționare, alături de clasa muncitoare, țărănime și intelectualitatea progresistă din țările capitaliste, pentru făurirea unei lumi mai bune, mai drepte, pentru pacea și securitatea popoarelor. Chiar dacă, în unele împrejurări, mișcările de tineret cuprind curente variate, păreri și concepții diferite, în ansamblu ele au un important rol pozitiv, servesc progresului societății, luptei antiimperialiste.

Un însemnat potențial de luptă pentru pace și destindere îl constituie **mișcarea feminină internațională, activitatea organizațiilor naționale de femei, acțiunile maselor de femei din întreaga lume,** profund interesate în apărarea liniștii și securității căminelor lor, în eliminarea pentru totdeauna din viața omenirii a marilor vărsări de sînge mondiale.

Acționează, de asemenea, ca o viguroasă parte integrantă a forțelor progresiste ale contemporaneității mișcarea liberatoare a popoarelor, tinerele state din Africa, Asia și America Latină, care luptă pentru cucerirea și consolidarea independenței, pentru propășire economico-socială, împotriva politicii agresive, neocolonialiste a imperialismului, pentru un climat de înțelegere și destindere internațională. Mișcarea de eliberare, popoarele țărilor care și-au cîștigat de curînd libertatea joacă un important rol în viața internațională, manifestîndu-se ca o forță antiimperialistă activă, ca un factor puternic de promovare a ideilor păcii, libertății și securității popoarelor.

Meritâ, de asemenea, relevată **influența pe care o exercită în lumea contemporană forțele democratice naționale** care se manifestă activ în toate țările în apărarea independenței și suveranității, a libertăților și drepturilor cetățenești, se pronunță împotriva politicii de forță, de amenințări și încordare, pentru destindere internațională, pentru cooperare între state, pentru pace și securitate. Un rol activ împotriva politicii agresive imperialiste îl au organizațiile obștești, între care și mișcarea de luptă pentru pace.

Este caracteristic vieții internaționale actuale faptul că realismul și luciditatea în abordarea problemelor contemporane cîștigă tot mai mult teren. Pentru o asemenea politică se pronunță **cercuri și pături sociale de cele mai diferite convingeri și orientări politice, filozofice și religioase, inclusiv reprezentanți ai cercurilor conducătoare din diferite țări capitaliste.**

Un factor deosebit de pozitiv al lumii de azi este faptul că **statele mici și mijlocii se manifestă tot mai ferm pe arena mondială, hotărîte să-și aducă contribuția activă la instaurarea unor relații de deplină egalitate între națiuni, de respect față de voința și aspirațiile fiecărei țări.** Aceste popoare, care reprezintă numericește o mare parte a lumii, pot juca un rol de seamă în viața internațională, pot influența în măsură considerabilă evoluția evenimentelor, contribuind la salvgardarea păcii și securității mondiale.

Constituie o trăsătură esențială a epocii noastre faptul că **problemele apărării păcii și evitării războiului au devenit pe toate continentele, inclusiv în Europa, o preocupare majoră, vitală, a maselor celor mai largi, cauza a sute de milioane de oameni, a tuturor popoarelor.** În fața întregii omeniri se înfățișează cu cea mai mare acuitate problema alegerii căilor pentru eliberarea definitivă a omului de coșmarul unui război nimicitor. Această impresionantă ridicare a conștiinței politice a omenirii contemporane, hotărîrea sa fermă de a se angaja fără preget în lupta pentru pace și securitate constituie principala garanție că această luptă va fi încununată cu succes, că forțele progresului și păcii vor triumfa. **Tocmai ținînd permanent seama de toate aceste vaste și profunde deplasări social-politice care se petrec pe arena europeană și mondială, de tendințele pozitive care acționează în viața internațională, încurajînd și stimulînd aceste tendințe, acționînd pentru lărgirea rîndurilor partizanilor unei politici pătrunse de răspunderea pentru soarta omenirii, forțele socialismului, democrației și progresului pot deschide popoarelor o perspectivă clară și mobilizatoare în lupta pentru pace și destindere, pot înfățișa lumii un program concret de măsuri și acțiuni pentru eliminarea războiului din viața statelor și instaurarea unui climat de deplină siguranță, încredere și colaborare între popoare — program în care un loc principal revine înfăptuirii securității europene.**

II.

După cum se știe, în urmă cu aproape 3 ani, țările socialiste participante la Tratatul de la Varșovia, întrunite în Consfătuirea de la București, au făcut o amplă analiză a problemelor securității pe continentul european. Declarația semnată cu acest prilej a avut un larg ecou în opinia publică din Europa și din întreaga lume. A fost pentru prima dată cînd o propunere a țărilor socialiste nu numai că nu a fost respinsă de cercurile politice din Occident, dar a stîrnit un

deosebit interes în toate țările europene, precum și în state de pe alte continente. Acest răsunet al Declarației de la București trebuie pus în legătură cu faptul că ea s-a întemeiat pe o examinare multilaterală și obiectivă a realităților de pe continent ; totodată, aceasta denotă că ideile promovate în Declarație — și reafirmate în recentul Apel al statelor socialiste întrunite la Consfătuirea de la Budapesta — corespund intereselor tuturor popoarelor, cerințelor imperioase, obiective, ale consolidării păcii. În perioada care a trecut de la Consfătuirea de la București, guvernul român a avut tratative și convorbiri practic cu reprezentanții tuturor statelor de pe continent. Cu aceste ocazii ne-am putut convinge că în rîndul unor largi cercuri politice, inclusiv cercuri guvernamentale din Europa, se dezvoltă dorința expresă de a căuta, prin negocieri și discuții, soluții realiste pentru eliminarea focarelor de neînțelegere acumulate pe continent, pentru așezarea relațiilor dintre state pe baze noi, sănătoase.

Există în prezent largi posibilități favorabile pentru desfășurarea cu succes a acțiunilor îndreptate spre realizarea securității pe continentul european. În calea înfăptuirii acestui obiectiv se mai ridică, firește, o serie de obstacole ce trebuie depășite ; nu ne facem în nici un caz iluzia că securitatea europeană s-ar putea obține numai prin declarații generale și exprimarea bunelor intenții. Dar, prin eforturile stăruitoare, comune, ale tuturor țărilor, printr-o politică activă de dezvoltare a contactelor între state, prin explorarea cu perseverență și răbdare a tuturor posibilităților de reglementare pașnică a problemelor în suspensie, tendința spre destindere pe continentul nostru poate cîștiga teren, putîndu-se obține progrese reale în direcția realizării securității europene.

Ecoul larg la recentul Apel de la Budapesta al statelor participante la Tratatul de la Varșovia în țările vest-europene confirmă încă o dată interesul opiniei publice pentru instaurarea în Europa a unui climat de conlucrare activă, de destindere și pace. Acest Apel a fost primit favorabil în rîndul celor mai diverse categorii sociale — oameni ai muncii, intelectuali, figuri remarcabile ale vieții culturale, personalități politice proeminente, reprezentanți ai vieții obștești, militanți pentru pace din numeroase țări. Merită subliniate, în acest context, aprecierile pozitive și pozițiile exprimate de unii conducători de state, de reprezentanți ai partidelor politice, de factori de răspundere ai statelor europene, care au salutat Apelul și au exprimat adeziunea lor la obiectivele formulate în legătură cu atenuarea încordării și crearea unui climat de încredere și colaborare pașnică pe continent. Faptul că ideile exprimate în Apel au stîrnit ecouri pozitive în numeroase cercuri politice și guvernamentale din țările europene și de pe alte continente demonstrează că orice propunere și acțiune concepute în sensul destinderii europene, întrunesc adeziunea opiniei publice, stimulează forțele care se pronunță pentru menținerea și consolidarea păcii.

O conferință a țărilor europene ar permite o amplă dezbatere colectivă a problemelor securității pe continent, ar întlesni găsirea soluțiilor pentru depășirea dificultăților care există în calea spre destindere, ar putea prilejui o evoluție pozitivă a ambianței internaționale în Europa. Pentru ca o asemenea conferință să aibă șorți de reușită trebuie să se desfășoare o intensă activitate politică și diplomatică în direcția netezirii drumului spre îmbunătățirea climatului pe continent. Noi nu plecăm de la premisa că ideile și problemele cuprinse în Apelul semnat la Consfătuirea de la Budapesta epuizează toate modalitățile și posibilitățile menite să faciliteze atingerea țelului securității europene. Ar fi deosebit de util ca fiecare țară să-și aducă o contribuție proprie la elaborarea celor mai adecvate căi de realizare a acestui deziderat, formulînd în acest scop propuneri și sugestii constructive. În hotărîrea pe care au adoptat-o recent cu privire la aprobarea Apelului statelor participante la Tratatul de la Varșovia către toate statele europene, Consiliul de Stat și guvernul Republicii Socialiste România au arătat că sînt gata să examineze cu toată atenția sugestiile altor state din Europa cu privire la organizarea conferinței, să discute și impedimentele care pot apărea în calea realizării acestei idei, subliniind că sîntem receptivi față de orice propuneri îndreptate spre înfăptuirea securității și colaborării pe continent. Esențial este să se adopte o atitudine constructivă în această direcție, ca statele europene să vină unele în întîmpinarea altora, să manifeste o maximă receptivitate față de inițiativele, de punctele de vedere favorabile păcii și destinderii, indiferent din partea cui ar veni ele ; totodată este necesar să fie inițiate noi și noi acțiuni care să ralieze forțe tot mai ample la efortul pentru dezvoltarea multilaterală a cooperării între statele europene, fără deosebire de orînduire socială.

Dezvoltarea relațiilor de colaborare între state, indiferent de orînduirea lor socială, este calea esențială pentru înfăptuirea securității europene. Prea multă vreme relațiile dintre țările europene au fost umbrite de neîncredere și suspiciune ; a sosit timpul ca aprehensiunile și nesiguranța să fie treptat înlăturate, ca relațiile dintre state să fie clădite pe temelii noi, sănătoase. După părerea partidului și statului nostru, această bază o oferă numai recunoașterea deplină și respectarea strictă a drepturilor fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, de a urma calea de dezvoltare pe care o consideră corespunzătoare voinței și intereselor sale, respectarea egalității în drepturi, independenței și suveranității statelor, a avantajului reciproc. Promovarea neabătută a acestor principii — subliniate și în Apelul statelor participante la Tratatul de la Varșovia — reprezintă premisa fundamentală a unei conviețuiri pașnice a națiunilor și a colaborării rodnice între ele, a consolidării păcii.

Viața a arătat că legăturile și contactele directe dintre factorii de răspundere ai țărilor europene au o importanță deosebită pentru mai buna cunoaștere reciprocă a punctelor de vedere și a pozițiilor, pentru examinarea aprofundată a problemelor bilaterale și generale ale situației internaționale, pentru crearea condițiilor unei tot mai largi și fructuoase colaborări între statele de pe continentul nostru.

În abordarea eficientă a problemelor securității europene și întărirea păcii pe continent este esențial să se pornească de la **luarea în considerare și recunoașterea realităților, statornicite după cel de-al doilea război mondial, a inviolabilității frontierelor existente, inclusiv a granței Oder-Neisse, precum și a frontierelor dintre R.D.G. și R.F.G.** Acționînd în această direcție, trebuie să avem în vedere crearea unei asemenea atmosfere, în care fiecare popor să aibă deplina certitudine a securității sale, siguranța intangibilității granițelor, a integrității teritoriale, să se simtă la adăpostul oricăror primejdii de agresiune.

O cerință importantă a îmbunătățirii climatului politic european și a extinderii cooperării pe continent este **recunoașterea existenței celor două state germane — Republica Democrată Germană, stat socialist, și Republica Federală a Germaniei — și dezvoltarea unor relații normale cu acestea, în vederea participării lor la rezolvarea tuturor problemelor europene.**

O măsură radicală pentru înlăturarea surselor de încordare și pentru întărirea păcii și securității europene o constituie **lichidarea blocurilor militare.** În repetate rînduri, partidele și guvernele țărilor socialiste, subliniind că divizarea lumii în blocuri militare opuse este în contradicție cu tendințele dezvoltării sănătoase a vieții internaționale și reprezintă un anacronism, o piedică în calea colaborării între state, au afirmat că sînt gata să treacă, concomitent cu lichidarea alianței nord-atlantice, la desființarea Tratatului de la Varșovia. Este cunoscut că aceste declarații s-au bucurat de un puternic răsunet în rîndul popoarelor europene, ca și al opiniei publice mondiale. În momentul de față, cînd largi cercuri ale opiniei publice se pronunță împotriva prelungirii pactului nord-atlantic, reînnoirea acestor declarații în Apelul de la Budapesta întîmpină aprobare și satisfacție în rîndurile popoarelor.

În lupta pentru crearea unui sistem de securitate europeană, un obiectiv de cea mai mare importanță, pentru care țările socialiste s-au angajat să militeze și în Declarația de la București, este **lichidarea bazelor militare străine, retragerea tuturor trupelor de pe teritoriile altor state în limitele frontierelor lor naționale.** Opinia publică se pronunță tot mai hotărît împotriva oricăror manifestări cu caracter militar, menite să intimideze popoarele, a oricăror demonstrații de forță care înveninează atmosfera politică internațională.

Considerăm, de asemenea, că, în condițiile de azi, **problema dezarmării**

trebuie să stea mai mult în atenția țărilor, a tuturor forțelor progresiste, antiimperialiste. Omenirea este profund preocupată de înlăturarea pericolului unui război termonuclear ; este știut că singura cale radicală pentru evitarea acestui pericol o constituie dezarmarea atomică, lichidarea stocurilor de arme nucleare existente, interzicerea folosirii și producerii lor. Adoptarea Tratatului de neproliferare a armelor nucleare este un pas în această direcție. El trebuie însă continuat prin noi măsuri concrete, practice, pe linia dezarmării nucleare, care să ducă la reducerea continuă a pericolului atomic. O importanță deosebită pentru pacea și securitatea popoarelor ar avea crearea de zone denuclearizate.

România, celelalte țări socialiste din Balcani au considerat și consideră că sînt necesare eforturi susținute pentru realizarea colaborării și înțelegerii între toate statele din această zonă europeană. Interesele popoarelor din Balcani reclamă imperios normalizarea relațiilor și îmbunătățirea atmosferei politice în această parte a continentului nostru. Experiența trecutului a arătat ce grave prejudicii au adus acestor popoare diferendele și conflictele dintre ele. Transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, a colaborării și a bunei vecinătăți ar fi în interesul tuturor popoarelor din această regiune, ar servi cauzei păcii și progresului. Asigurarea unei atmosfere de colaborare pașnică în Balcani constituie o parte inseparabilă a luptei pentru securitate în Europa și în lume — și de aceea este de datoria tuturor țărilor balcanice să întreprindă inițiative și acțiuni îndreptate spre însănătoșirea climatului din această zonă, spre dezvoltarea unor raporturi întemeiate pe încredere și respect mutual.

Acționînd cu consecvență și în mod practic în asemenea direcții, forțele păcii și progresului, și în primul rînd țările socialiste, pot împiedica escaladarea încordării pe care o preconizează cercurile reacționare, imperialiste, pot imprima un curs pozitiv, spre pace și securitate pe continentul nostru. Politicii zăngănitului de arme — care a adus omenirii atîtea daune și care în cele din urmă s-a dovedit falimentară — trebuie să-i opunem o politică rațională, constructivă, orientată ferm spre continuarea procesului de destindere.

III.

Lupta pentru pace, pentru securitate și destindere în viața internațională este una din misiunile sacre ale socialismului, ale tuturor comuniștilor, care au înalta îndatorire de a milita cu perseverență pentru a face să precumpănească în viața internațională linia spre destindere, spre reducerea încordării și a pericolelor de război, spre întărirea securității. Acționînd astfel, ele își vor spori prestigiul și autoritatea în ochii popoarelor, vor contribui la creșterea influenței ideilor socialismului în lume.

Pentru poporul român, care a cunoscut din plin urgia celor două războaie mondiale, problema securității europene este o problemă vitală, de interes fundamental ; în soluționarea corespunzătoare a acestei probleme, poporul nostru vede o condiție de bază a desfășurării muncii sale pașnice, consacrate desăvîrșirii construcției socialiste și creării condițiilor pentru construirea comunismului. De aceea, **înfăptuirea securității europene reprezintă o preocupare majoră, constantă, a Partidului Comunist Român și a guvernului Republicii Socialiste România, ferm hotărîte de a milita, împreună cu celelalte țări socialiste, cu toate forțele înaintate pentru realizarea acestui important obiectiv al păcii și progresului.**

Cu convingerea că își îndeplinește una din înaltele îndatoriri internaționale ce îi revine atît ca stat socialist, cît și ca țară europeană, România și-a adus și își aduce cu consecvență contribuția la întărirea păcii și securității pe continentul nostru, intensificînd relațiile sale cu celelalte state europene, manifestînd în permanență inițiativă, atitudine constructivă, în vederea dezvoltării colaborării inter-europene, corespunzător intereselor păcii și socialismului.

În centrul activității desfășurate de partidul și statul nostru pe plan internațional stau prietenia, alianța și colaborarea cu toate țările socialiste. Partidul și statul nostru consideră ca un element esențial al politicii lor externe dezvoltarea continuă a relațiilor de colaborare și cooperare, în economie, știință, tehnică, cultură, cu toate țările socialiste, lărgirea schimburilor de experiență cu aceste țări, intensificarea întrajutorării lor reciproce, întărirea solidarității tovărășești.

Întreaga evoluție a situației internaționale, desfășurarea luptei pentru promovarea securității și păcii pe continentul nostru și în lume impun mai mult ca oricînd refacerea și întărirea unității țărilor socialiste ; numai prin unitate, sistemul mondial socialist va putea arunca în balanța luptei internaționale forța și superioritatea sa materială, politică și morală, reușind să determine desfășurarea cursului evenimentelor în concordanță cu interesele și năzuințele popoarelor. Pătruns de înalta responsabilitate ce-i revine ca detașament al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, Partidul Comunist Român își aduce și este hotărît să-și aducă și în viitor contribuția activă la unitatea și coeziunea țărilor socialiste, a întregii mișcări comuniste internaționale.

Totodată, acționînd în spiritul coexistenței pașnice, România desfășoară o intensă activitate pe linia dezvoltării relațiilor de colaborare — în domeniul economic, politic, cultural, tehnico-științific — cu toate statele, indiferent de orînduirea social-politică. Acestui scop îi sînt consacrate numeroase schimburi de vizite, contacte politice și diplomatice, tratative între reprezentanții țării noastre și numeroase alte țări din Europa și de pe celelalte continente. În cadrul acestor contacte și întîlniri sînt abordate atît probleme de interes comun, bilateral, cît și probleme ale vieții internaționale actuale care ne dau putința de a face schimburi utile de păreri, de a ne cunoaște mai bine pozițiile, de a conlucra în spiritul stimei și încrederii reciproce, pentru cauza păcii și securității. În ultima perioadă, România a încheiat un mare număr de acorduri economice, comerciale, culturale, de schimburi tehnico-științifice, turistice, sportive cu statele europene și cu numeroase țări ale lumii, care constituie un cadru propice pentru dezvoltarea legăturilor reciproc avantajoase. Amploarea relațiilor internaționale pe care le are astăzi Republica Socialistă România constituie o vie expresie a eforturilor constructive ale poporului român, a dorinței sale de a dezvolta buna înțelegere, prietenia și colaborarea cu toate popoarele.

România desfășoară o vie activitate în cadrul a numeroase organisme internaționale, militînd pentru creșterea rolului acestora în asigurarea respectării dreptului internațional al normelor de relații între state, în dezvoltarea colaborării dintre țări și popoare, în consolidarea păcii. Este cunoscută rezoluția O.N.U. adoptată în 1965, din inițiativa României, cu privire la acțiunile pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor între statele europene cu orînduiri diferite. România se pronunță pentru realizarea universalității O.N.U., pentru sporirea contribuției acesteia la respectarea legalității internaționale, pentru promovarea largă a colaborării și cooperării între state.

Poporul român este animat de convingerea că astăzi, mai mult ca oricînd, există condiții pentru ca forțele democratice și progresiste — acționînd unite — să imprime vieții internaționale un curs hotărît spre destindere, spre întărirea securității popoarelor.

Răspunzînd înaltelor lor îndatoriri față de poporul român, față de mișcarea comunistă și muncitorească mondială, față de cauza socialismului și păcii, Partidul Comunist Român, guvernul Republicii Socialiste România vor acționa cu toată energia și fermitatea pentru victoria luptei antiimperialiste mondiale, pentru instaurarea unui climat de încredere și colaborare în Europa și în întreaga lume, pentru destindere internațională și coexistență pașnică între popoare. Ca semnatară a Declarației de la București din 1966 și a Apelului de la Budapesta, țara noastră va face totul, și în viitor, pentru a-și aduce întreaga contribuție la asigurarea unui climat de pace și securitate în Europa și în lume, își va consacra eforturile promovării susținute a colaborării și cooperării internaționale, în interesul civilizației mondiale, al progresului tuturor popoarelor și întregii umanități.

săptămîna

în telegrame

Saigon

ÎNAINTE DE MIDWAY

Dacă la Paris, discuțiile despre pace par să anunțe, pentru un viitor încă incert, o nouă fază, și poate un progres în evoluția tratativelor, în Vietnam războiul continuă, iar de partea americană, de la anunțarea stopării raidurilor aeriene asupra R.D. Vietnam, nimeni n-a putut înregistra un gest concret de „dezescaladare". Noi, în nuanțe — și în ceea ce ele ar putea promite — se arată a fi însă declarațiile de intenții ale Administrației Nixon. Se vorbește, în acest sens, de cele opt puncte ale

Stockholm. O imagine de la a treia conferință internațională de solidaritate cu Vietnamul, desfășurată recent în capitala Suediei. La conferință au participat reprezentanți ai comitetelor naționale de solidaritate cu Vietnamul din 52 de țări. În centrul imaginii, șeful delegației Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud

programului propus de americani, ca despre o anume atenuare a poziției inițiale. De altfel, înainte de a fi părăsit Parisul pentru consultări la Hanoi, Xuan Thuy, șeful delegației R.D. Vietnam, declara : „Printre cele 10 puncte ale F.N.E. și cele opt ale președintelui Nixon există puncte de concordanță susceptibile să facă obiectul unor discuții". „La rîndul nostru — preciza el în continuare — am constatat, de asemenea, diferențe în ce privește fondul celor zece și al celor opt puncte. De pildă, S.U.A. trebuie să retragă din Vietnamul de sud toate trupele lor și trupele străine care luptă alături de ele, fără să pună condiții".

Bănuitele accente de flexibilitate ale diplomației americane — fără a indica o schimbare marcată a politicii vietnameze a S.U.A. — au avut totuși darul să provoace neliniște în sferele diriguitoare ale Administrației saigoneze. De aceea, anunțarea întîlnirii de la 8 iunie la Midway (în Pacific) dintre președinții Nixon și Thieu trădează existența unor reale neconcordanțe între Casa Albă și Saigon. E astfel firesc ca, de cîtva timp, îngrijorarea liderilor de la Saigon să fi atras, în mod special, atenția comentatorilor. „Componența actuală a guvernului sud-vietnamez — constată, de pildă, «La Nation» — constituie, într-adevăr, o piedică în negocierile de pace" ; și conchide : „Patronii guvernului Thieu sînt speriați de posibilitatea că Washingtonul ar putea adopta o politică de degajare față de Saigon în scopul instaurării păcii". „Ceea ce trebuie să-l fi zdruncinat pe generalul Thieu este flexibilitatea pe care o arată Nixon în problema încetării războiului" — era de părere și „Daily News", pentru a încheia aici suita citatelor pe această temă, destul de abundente în presa occidentală.

Între motivele ce l-ar fi putut „zdruncina" pe Thieu am putea aminti și de recenta reuniune a miniștrilor de externe ai țărilor membre ale S.E.A.T.O. care, dincolo de obișnuitele declarații de atașament față de regimul saigonez, a lăsat să transpară intenția Statelor Unite de a lua în considerare reducerea sprijinului lor militar în Vietnamul de sud. La aceasta s-ar putea adăuga și remarca unor comentatori străini care observau că în ultimele lor declarații nici președintele Nixon, nici secretarul de stat Rogers n-au atribuit organizarea unor eventuale alegeri generale în Vietnamul de sud Administrației de la Saigon și, în același timp, n-au respins, în mod categoric, posibilitatea alcătuirii unui guvern interimar de coaliție, cu participarea F.N.E., avînd menirea de a pregăti această consultare populară. Or, tocmai aceasta se arată a fi una din preocupările esențiale ale conducătorilor de la Saigon. Pe de altă parte — așa cum observa „The Evening Star" — Thieu „este supus unor presiuni politice interne în Vietnamul de sud". Crearea, după șase săptămîni de tergiversări și tratative, a unei alianțe politice proguvernamentale la Saigon nu este de loc în măsură să-i asigure lui Thieu mai multă siguranță, decît i-a oferit-o, pînă acum, spirjinul militar al americanilor.

E concludent faptul că mai multe grupări politice importante s-au abținut de a se alătura acestei alianțe, a cărei componență nu poate exprima, în nici un fel, aspirațiile politice ale populației din Vietnamul de sud, și al cărei scop nu depășește limitele unei simple manevre politice.

Înaintea întîlnirii Nixon-Thieu, șeful delegației nord-vietnameze la convorbirile de la Paris analiza astfel divergențele între Washington și Saigon : „Contradicția este următoarea : Statele Unite, luînd în considerare dificultățile întîmpinate în război, caută să le rezolve prin metode care le sînt proprii, în timp ce administrația de la Saigon ar voi să se adopte propriile metode pentru a le rezolva".

La Washington, senatorul Edward Kennedy a făcut o aspră critică politicii vietnameze a președintelui Nixon, calificînd drept „absurde și irresponsabile" recentele acțiuni militare, în urma cărora și-au pierdut viața un mare număr de soldați americani. „Viața soldaților noștri este prea scumpă pentru a fi sacrificată pe altarul orgoliului militar" — afirmă senatorul american. Și adaugă că asemenea acțiuni nu fac altceva decît să contrazică intențiile de pace proclamate la Casa Albă.

Khartum

SENSUL SCHIMBĂRII

Guvernul lui Mohammed Ahmed Mahgoub a fost răsturnat, puterea a fost preluată de Consiliul Comandamentului Revoluției Sudaneze, alcătuit din militari, în genere tineri ofițeri. Președintele lui, colonelul Gaafar Mohamed el-Nimary — cel care la puțină vreme după anunțarea loviturii de stat va ocupa, în noul cabinet, postul-cheie de ministru al apărării — citea, duminică, la postul de radio Omdurman, „decretul prezidențial nr. 1, privind sistemul constituțional intrînd imediat în vigoare", prin care se suspendă provizoriu constituția din 1964 și se anulează toate organizațiile politice.

Numit de Consiliul revoluției, noul guvern — format din militari și civili — este prezidat de Abubakr Awadallah (care deține și funcția de ministru de externe). În conjunctura momentului, lui îi revine, printre altele, delicata misiune — așa cum a dat a înțelege el-Nimary — de a asigura legătura dintre civili și militari. El este, de altfel, singurul civil din Consiliul Comandamentului Revoluției.

Cu toate că a fost unul din participanții la acțiunea, din 1964, de răsturnare a regimului militar al fostului președinte al Sudanului, generalul Ibrahim Abboud, obținînd apoi portofoliul ministerului de justiție și, în același timp, este cunoscut ca membru al partidului unionist, noul premier sudanez, Abubakr Awadallah — se afirmă în cercurile informate — s-ar fi distins printr-o rezervă marcată față de guvernul lui Mahgoub și — ca de altfel majoritatea colegilor săi din actualul cabinet, mai cu seamă ministrul apărării el-Nimary și ministrul de interne Faruk Osman Abdallah — nu s-a făcut remarcat în disputele politice

La Aschaffenburg (R.F.G.), au avut loc ciocniri de stradă, soldate cu intervenția poliției împotriva demonstranților care protestau contra unui miting al neonaziștilor

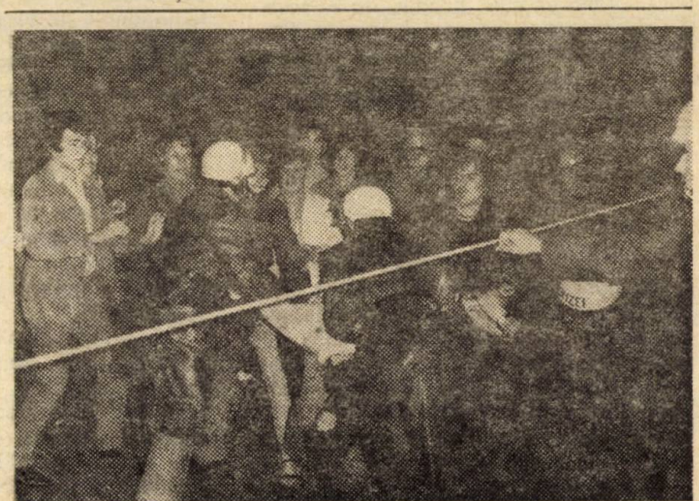

interne sau ca fervent partizan al vreunei grupări anume. Tocmai indispoziția provocată (în primul rînd armatei) de jocul considerat steril al partidelor politice, deseori paralizate de proiectele feluritelor combinații și dozaje parlamentare, pare să fi dictat noilor conducători de la Khartum necesitatea unor schimbări politice urgente. Nerezolvarea unor probleme de fond, precum cea a sudului Sudanului, poate fi, desigur, oricînd invocată. Analizînd însă componența recentului guvern, comentatorii se opresc și asupra altui aspect. Unul din motivele loviturii de stat ar putea fi nemulțumirea unor cercuri politice față de tendința — manifestată la nivel guvernamental, în ultimii ani — de a îndepărta din conducere elementele de stînga și de a le diminua, în general, influența, după ce, în 1964, acestea jucaseră un rol important în înlăturarea regimului autoritar al lui Ibrahim Abboud. Într-adevăr, din noul cabinet de la Khartum fac parte doi vechi membri ai influentului Partid Comunist Sudanez, Joseph Kernek, ministru al aprovizionării, și Mekkawi Mustafa, care deține portofoliul planificării; un altul, Faruk Abu-Issa, ministru de stat pentru afacerile prezidențiale, este membru al Comitetului Central al Partidului Comunist Sudanez. O orientare de stînga i se acordă și lui Gaafar el-Nimary, ministrul apărării, iar altii, precum Amin Taher, președintele sindicatului avocaților, Mohammed Abdullah, decan al facultății de agricultură, și Taha Gaafar, cunoscut psihiatru din Khartum — respectiv, miniștrii justiției, agriculturii și muncii — sînt, în genere, caracterizați de observatorii politici din capitala sudaneză, ca „socialiști de stînga". Rămîne, însă, de văzut — se apreciază la Khartum — în ce măsură noile oficialități sudaneze vor reusi să se impună în fața puternicelor și tradiționalelor aliante politice și religioase sudaneze, și cum se vor preciza liniile de acțiune ale politicii promovate de actualul guvern.

Din primele declarații ale premierului Awadallah reiese că guvernul preconizează rezolvarea problemelor țării prin măsuri energice în industrie, agricultură, în sfera deservirii sociale și printr-o planificare rațională, cu scopul de a lichida șomajul și a îmbunătăți condițiile de trai ale populației. Cu referire la situația celor trei provincii din sudul Sudanului, Awadallah a arătat că noua administrație va duce o politică îndreptată spre asigurarea stabilității în această regiune. Pe plan extern, premierul sudanez s-a declarat în favoarea relațiilor cu toate țările care vor întinde o mînă prietenească Sudanului. El s-a pronunțat, totodată, pentru dezvoltarea relațiilor comerciale și economice cu țările socialiste pe baza unor acorduri bilaterale. În ce privește politica sudaneză în contextul lumii arabe, liderii politici nou instalați, fără să-și exprime intenția unor substanțiale schimbări, au precizat că strîngerea legăturilor cu celelalte țări arabe — și, în primul rînd, cu R.A.U. — va rămîne una din direcțiile principale ale politicii externe a Sudanului.

Addis Abeba

ZIUA ELIBERĂRII AFRICII

Ca în fiecare an, la 25 mai, popoarele continentului african, alături de toate forțele progresiste din lumea întreagă, au sărbătorit „Ziua eliberării Africii". Evocînd, totodată, prima Conferință a șefilor de state și guverne ai țărilor africane, de la Addis Abeba, prin care s-au pus bazele Organizației Unității Africane (O.U.A.), această zi, de simbolică însemnătate, este consacrată solidarității în lupta pentru lichidarea oricărei forme de colonialism, pentru consolidarea independenței tinerelor state africane, dezvoltării economice, sociale și culturale a tuturor țărilor de pe continent. Cu prilejul sărbătoririi ei, O.U.A. a adresat un apel popoarelor Africii, tuturor forțelor progresiste, pentru eliberarea deplină a continentului, pentru propășirea și bunăstarea tuturor statelor din Africa. La ședința aniversară de la Addis Abeba, secretarul general al O.U.A., Diallo Telli, exprimînd dezideratul unanim al popoarelor continentului pentru înfăptuirea unei „Africi libere și unite", a reafirmat liniile de principiu ale Organizației Unității Africane. „Eliberarea totală a continentului african — a declarat el — rămîne obiectivul prioritar" și, în acest sens, „în fața forțelor retrograde, coloniale și rasiste se impune, mai mult ca oricînd, unitatea de acțiune a forțelor de eliberare".

În continuare, el a subliniat sprijinul pe care-l acordă O.U.A. luptei armate a popoarelor din Mozambic, Angola, Guineea („portugheză") împotriva jugului colonial, s-a pronunțat împotriva regimurilor rasiste, „concentraționare", din Rhodesia și Republica Sud-Africană. În ce privește regiunile din sud-vestul Africii, administrate de R.S.A., el și-a exprimat opinia că numai prezența unor forțe speciale O.N.U. ar putea contribui la rezolvarea situației, în așa fel încît populația din acest teritoriu să-și poată exercita dreptul la autodeterminare și independență.

Abordînd problema nigeriană, secretarul general al O.U.A. s-a angajat să „continue neobosit eforturile în vederea găsirii unei soluții africane, soluție justă și durabilă, în conformitate cu principiile și obiectivele O.U.A."

Port-au-Prince

REVOLTĂ ÎMPOTRIVA LUI DUVALIER

Președintele François Duvalier a ordonat, zilele trecute, trimiterea de trupe în nordul țării pentru a reprima o răscoală împotriva regimului dictatorial de la Port-au-Prince. Detașamentelor de guerilă — afirmă surse autorizate din Santo Domingo — li s-au alăturat ofițeri superiori din armata haitiană, precum și exilați politici sosiți clandestin în țară. La Port-au-Prince s-a anunțat descoperirea unor mari cantități de arme ascunse. În fața revoltei organizate, președintele Duvalier a declanșat o violentă acțiune de represalii împotriva opoziției din țară. După unele știri, s-ar părea că François Duvalier este grav bolnav, ceea ce ar explica, în parte, și neobișnuita activitate a opoziției politice, în ultimele zile. Se vorbește despre tentativa de instaurare a unui guvern provizoriu iar, în acest scop, Pierre Rigaud, coordonator general al partidului haitian, Uniunea națională democratică (N.D.U.), aflat în exil la San Juan (Porto-Rico), a adresat o chemare celorlalte grupări de opoziție din țară. Pe de altă parte însă, la Port-au-Prince se avansează și o altă ipoteză: armata ar intenționa să înlocuiască regimul lui Duvalier printr-un guvern militar.

Deocamdată însă, în țară, se intensifică represiunile, înregistrîndu-se un nou val de arestări. Exprimîndu-și solidaritatea frățească cu patrioții haitieni arestați — printre care comuniștii Joseph Roney, secretar general al C.C. al Partidului unificat al comuniștilor haitieni, și Minklimbourg, secretar al partidului — reprezentanții partidelor comuniste și muncitorești, întruniți la Moscova, în ședința Comisiei pregătitoare a Consfătuirii internaționale, au adoptat un apel în care se cere imediata eliberare a deținuților politici — patrioți, comuniști și democrați haitieni.

Radu PASCAL

Avionul militar american „Hercules C-130". Acestui tip de avion îi aparținuse aparatul furat și prăbușit acum cîteva zile în Canalul Minecii, ale cărui rămășițe, după cum s-a anunțat, au fost descoperite cu ajutorul elicopterelor aviației britanice

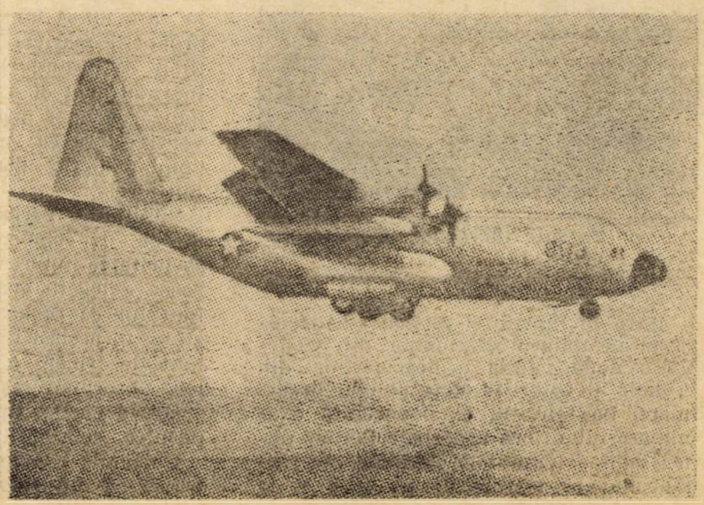

Corespondență din Geneva de la Tiberiu Bogdan

Comitetul celor 18

După noua rundă a dezbaterii dezarmării

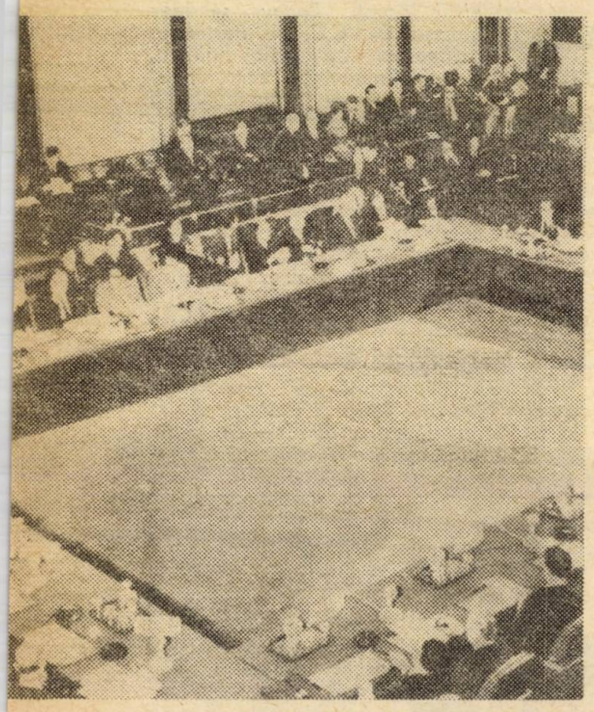

În sala lucrărilor Comitetului celor 18

Intre 16 martie și 23 mai s-a desfășurat în Palatul Națiunilor din Geneva o nouă rundă a negocierilor din Comitetul celor 18 state pentru dezarmare. La sfîrșitul ei, o succintă examinare bilanțieră a dezbaterilor ar putea schița elementele esențiale ale răspunsului la întrebările pe care și le pun în mod firesc toți cei ce au urmărit dezbaterile asupra importantelor și urgentelor probleme ale dezarmării: care sînt principalele aspecte ce definesc sesiunea încheiată la 23 mai? Care este stadiul actual al tratativelor?

In raport cu sesiunile anterioare ale Comitetului celor 18 — etapa ce a luat sfîrșit recent ocupa un loc special: urmînd după încheierea Tratatului de neproliferare a armelor nucleare — deschis spre semnare la 1 iulie 1968 și semnat pînă în prezent de peste 80 de state — sesiunea a avut loc în condițiile existenței unui factor nou — obligația juridică încorporată în acest tratat (articolul 6) ca toate statele să desfășoare cu bună credință negocieri în vederea încetării cursei înarmărilor și a realizării unor acorduri efective de dezarmare și în primul rînd în domeniul nuclear. In al doilea rînd, avînd în vedere că la 15 august 1968 Comitetul a adoptat ordinea de zi a viitoarelor negocieri de dezarmare, sesiunea a beneficiat de existența unui program vast de lucru, menit să ghideze tratativele pentru cîțiva ani în șir — program la înfăptuirea căruia toate statele sînt chemate să participe activ. In această optică, trăsătura caracteristică a dezbaterilor a constituit-o preocuparea de a se degaja și promova domenii și măsuri susceptibile de acorduri, de a găsi căile pentru realizarea unor măsuri concrete de dezarmare.

Analiza pozițiilor exprimate de diferite delegații în numeroasele intervenții rostite, a multiplelor documente ce au fost prezentate, îndreptățește aprecierea că sesiunea recent încheiată a fost o sesiune de lucru, în care s-au făcut eforturi pentru identificarea viitoarelor direcții ale negocierilor.

Dezbaterile din Comitet au reliefat cu pregnanță nevoia urgentării tratativelor de dezarmare, a găsirii celor mai potrivite mijloace pentru a le conferi consistență și continuitate, astfel încît ele să producă efectele pe care omenirea le așteaptă: încetarea cursei înarmărilor nucleare, reducerea și, în cele din urmă, lichidarea stocurilor de armamente.

Numeroase delegații au ilustrat cu argumente și cifre convingătoare situația paradoxală existentă după cel de-al doilea război mondial, perioadă în care cursa înarmărilor a înregistrat proporții masive, fără precedent, în timp ce tratativele de dezarmare au înaintat lent și au condus doar la finalizarea unor măsuri cu caracter preventiv, fără ca măcar o pușcă sau o bombă să fie distruse din arsenalele militare.

Subliniind pericolele pe care înarmarea le comportă pentru pacea și securitatea tuturor națiunilor, numeroase delegații au atras atenția asupra faptului că pregătirile militare reprezintă, în același timp, un factor important de frînare a progresului național, absorbind resurse uriașe ce sînt sustrase astfel procesului dezvoltării pașnice, constructive.

Delegația română în Comitet cita astfel că din 1900 și pînă acum, deci în aproximativ 70 de ani — omenirea a cheltuit pentru scopuri militare peste 4 000 de miliarde de dolari. Intrebuințate pașnic, aceste fonduri ar fi fost suficiente pentru a asigura alimentarea întregii populații a globului în perioada menționată și pentru a rezolva criza de locuințe în întreaga lume. Se apreciază că, dacă se va menține nivelul cheltuielilor de înarmare atins în prezent, care se cifrează, pe plan mondial, la 181 miliarde dolari, în următorii 20 de ani cursa înarmărilor va costa statele alte 4 000 miliarde de dolari, iar dacă ritmul de creștere a bugetelor militare se va intensifica, această sumă va fi cheltuită în numai 10 ani.

Această situație îngrijorătoare, la care au făcut referire în intervențiile lor numeroase alte delegații, conduce în mod logic la necesitatea întreprinderii unor acțiuni energice, a unor măsuri concrete și eficiente pentru curmarea spiralei înarmărilor și înfăptuirea dezarmării.

In articolul „România și securitatea europeană", tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: „Omenirea este profund preocupată de înlăturarea pericolului unui război termonuclear; este știut că singura cale radicală pentru evitarea acestui pericol o constituie dezarmarea atomică, lichidarea stocurilor de arme nucleare existente, interzicerea folosirii și producerii lor. Adoptarea Tratatului de neproliferare a armelor nucleare este un pas în această direcție. El trebuie însă continuat prin noi măsuri concrete, practice, pe linia dezarmării nucleare, care să ducă la reducerea continuă a pericolului atomic".

Evocînd primejdia fără precedent pe care o constituie, în primul rînd, existența și perfecționarea continuă a arsenalelor nucleare — și referindu-se la prioritatea stabilită pentru măsurile din domeniul nuclear de rezoluțiile Adunării Generale și în însăși ordinea de zi a Comitetului — marea majoritate a delegațiilor participante la dezbateri s-au pronunțat pentru examinarea cu precădere a problemelor dezarmării nucleare.

Este semnificativ faptul că un mare număr de delegații au cerut puterilor nucleare să dea curs stipulațiilor din Tratatul de neproliferare referitoare la negocierea și încheierea unor noi acorduri de dezarmare, cu precădere în domeniul nuclear și au subliniat că procesul de semnare și intrare în vigoare a Tratatului de neproliferare nu trebuie să întîrzie angajarea hotărîtă pe această cale.

Din dezbateri a rezultat că există un consens — de altfel acest consens este afirmat și în rezoluțiile Adunării Generale a O.N.U. — asupra priorității măsurilor de dezarmare nucleară. In ceea ce privește însă ierarhizarea diferitelor măsuri din această categorie, în Comitet au fost exprimate propuneri diferite. Astfel, unele delegații s-au pronunțat pentru discutarea, în primul rînd, a măsurii de interzicere a experiențelor nucleare subterane, altele pentru discutarea mai întîi a problemei limitării producției de materiale fisionabile în scopuri militare. S-a propus, de asemenea, realizarea unor acorduri asupra interzicerii folosirii armelor nucleare, urgentarea începerii convorbirilor bilaterale sovieto-americane asupra reducerii sistemelor de arme

antirachetă, crearea de zone denuclearizate în diferite regiuni ale lumii.

În vederea concretizării dezbaterilor asupra măsurilor de dezarmare nucleară, unele delegații au prezentat la sesiune propuneri și documente de lucru.

Astfel, delegația Suediei a întocmit un document de lucru cuprinzînd sugestii asupra prevederilor posibile ale unui tratat privind interzicerea experiențelor nucleare subterane, redactat sub forma unui proiect de tratat, iar delegația Mexicului a supus un document de lucru în chestiunea creării de zone denuclearizate. De menționat faptul că majoritatea delegațiilor participante la lucrările Comitetului s-au declarat pentru examinarea concretă a proiectului propus de Suedia, în vederea ajungerii la un acord asupra interzicerii atotcuprinzătoare a experiențelor nucleare subterane, subliniind că un asemenea acord ar contribui la frînarea cursei calitative și cantitative a înarmărilor nucleare.

Delegația română a susținut, în intervențiile sale, însemnătatea și urgența măsurilor de dezarmare nucleară. Atașată sincer cauzei păcii și securității internaționale, militînd pentru excluderea forței și a mijloacelor bazate pe forță din viața internațională, România s-a pronunțat și se pronunță cu constanță și fermitate pentru înfăptuirea unor măsuri reale de dezarmare, în primul rînd în domeniul nuclear. Țara noastră s-a declarat și la actuala sesiune a Comitetului pentru abolirea armelor atomice, pentru încetarea producției de asemenea arme, pentru reducerea și distrugerea stocurilor existente.

Delegația română a arătat că realizarea unor măsuri ca interzicerea folosirii armelor nucleare, limitarea și reducerea sistemelor strategice ofensive de transportare la țintă a armelor nucleare și a sistemelor defensive de arme antirachetă, încheierea unui acord de interzicere a tuturor experiențelor cu arma nucleară ar conduce la frînarea procesului de înarmare, ar crea condiții pentru încetarea lui definitivă și eliminarea completă a acestor mijloace de distrugere.

Un loc important în dezbaterile actualei sesiuni l-a deținut problema demilitarizării teritoriilor submarine, inclusă pe ordinea de zi adoptată la 15 august 1968 de Comitet.

După cum este cunoscut, în această chestiune U.R.S.S. a prezentat, la 16 martie 1969, un proiect de tratat privind interzicerea folosirii în scopuri militare a fundului mărilor și oceanelor și a subsolului acestora. La 22 mai, Statele Unite au supus, la rîndul lor, un „Proiect de tratat privind interzicerea amplasării armelor nucleare și a altor arme de nimicire în masă pe fundul mărilor și oceanelor". Pe baza acestor două documente și a propunerilor prezentate de către alte state, se așteaptă ca, la viitoarea etapă a negocierilor să aibă loc o dezbatere aprofundată, concretă pe această temă.

Din opiniile exprimate la actuala sesiune în legătură cu demilitarizarea teritoriilor submarine, se desprinde preocuparea statelor de a asigura, pe calea unei reglementări internaționale, utilizarea în scopuri pașnice a fundului mărilor și oceanelor — mediu a cărui exploatare deschide perspective din cele mai promițătoare pentru progresul economic al omenirii în condițiile luării în considerare a drepturilor și intereselor economice și de securitate ale tuturor națiunilor lumii.

Paralel cu susținerea urgenței și precăderii măsurilor din sfera dezarmării nucleare, un mare număr de delegații au accentuat nevoia să se reia negocierile asupra problematicii dezarmării generale — obiectivul fundamental al tratativelor, care stă la baza creării Comitetului. Unele delegații și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu faptul că în ultimii ani, concentrîndu-se asupra discutării unor măsuri colaterale, Comitetul a exclus practic din preocupările sale chestiunea dezarmării generale și totale. S-a cerut, de aceea, ca această problemă să fie „repusă în drepturi", acordîndu-i-se în viitor însemnătatea ce i se cuvine, reclamată de interesele majore ale păcii mondiale.

Un capitol distinct în preocupările sesiunii l-au constituit problemele relative la organizarea lucrărilor și la ameliorarea metodelor de desfășurare a negocierilor de dezarmare. Ideea dominantă, împărtășită de reprezentanții multor state, a fost aceea că se impune, datorită dinamicii cursei înarmărilor și ritmului lent al tratativelor de dezarmare, ca în concepția de desfășurare a negocierilor să se producă o cotitură, ca acestea să fie concentrate pe probleme concrete și să conducă la rezultate palpabile. Pe această linie s-au făcut sugestii și propuneri referitoare la impulsionarea maximă a dezbaterilor, la diversificarea și optimizarea lor, la examinarea paralelă a chestiunilor dezarmării nucleare și a celor privind dezarmarea generală.

S-a propus, de asemenea, ca metodele și procedurile de lucru să țină seama într-o măsură mai mare de necesitatea înaintării continue pe calea unor acorduri efective de dezarmare, ca ele să fie stabilite după criterii de eficacitate și adaptabilitate, reclamate de importanța mandatului Comitetului. În acest sens, s-a sugerat ca numărul de ședințe săptămînale ale Comitetului să fie sporit, să se organizeze reuniuni neoficiale, care să permită un schimb larg și deschis de păreri asupra unor probleme care necesită clarificări, să se convoace ședințe specializate pe anumite teme, să se instituie unele structuri organizatorice noi care să permită dezbaterea mai aprofundată a măsurilor de dezarmare (comitet plenar, subcomitete). Urmare a propunerilor unor delegații, Comitetul s-a întrunit în ședințe neoficiale speciale ce au ocazionat un larg schimb de păreri pe probleme ca interzicerea experiențelor nucleare subterane, prohibirea armelor chimice și bacteriologice, demilitarizarea teritoriilor submarine, organizarea lucrărilor — fapt ce a confirmat utilitatea acestei forme de lucru.

Trebuie menționat că reprezentanții multor state au relevat nevoia adoptării unei concepții unitare asupra negocierilor de dezarmare, opinînd pentru stabilirea unui program coerent al negocierilor, care să cuprindă obiective imediate și de perspectivă, permițînd astfel parcurgerea pe etape a drumului către țelul final al dezarmării.

După cum se știe, delegația română a avansat ideea proclamării unui deceniu de dezarmare al Națiunilor Unite în anii 1970—1980 care, corelat cu cel de-al doilea deceniu al Națiunilor Unite pentru dezvoltare, ar oferi posibilitatea concentrării eforturilor statelor în două dintre marile teme ale cooperării internaționale de interes primordial pentru toate națiunile : dezarmarea și dezvoltarea.

Este potrivit să amintim aici o declarație recentă a secretarului general al Națiunilor Unite, U Thant, care arăta la 9 mai a.c. : „Nu doresc să dramatizez lucrurile — spunea U Thant, — dar, din informațiile de care dispun în calitatea mea de secretar general, deduc că membrii O.N.U. au la dispoziție aproximativ 10 ani în care să pună capăt vechilor lor dispute și să lanseze un program global avînd drept scop încetarea cursei înarmărilor, îmbunătățirea mediului uman înconjurător, asigurarea impulsului necesar pentru eforturile mondiale de dezvoltare. Dacă un astfel de program global nu va fi realizat în deceniul următor, atunci mă tem că problemele menționate vor atinge proporții atît de mari, încît vor depăși posibilitățile noastre de a le controla".

In sfîrșit, în această succintă trecere în revistă a momentelor principale ale sesiunii, trebuie arătat că, în ultima zi a lucrărilor, în cadrul unei ședințe neoficiale, cei doi copreședinți (U.R.S.S. și S.U.A.) au anunțat acordul lor privind includerea în Comitet a două noi state — Japonia și Republica Populară Mongolă. Acest acord a rezultat din tratativele ce au avut loc în ultima perioadă între reprezentanții sovietic și american pe această temă.

Menționăm în acest sens că înființarea Comitetului și mandatul său au fost aprobate prin rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 1722 (XVI) din 20 decembrie 1961 — Comitetul devenind astfel un organism specializat în problemele dezarmării al Națiunilor Unite.

In legătură cu această chestiune, delegația română a subliniat faptul că problemele ce fac obiectul negocierilor din Comitet prezintă o importanță deosebită pentru toate statele lumii, deoarece ele vizează interese vitale privind pacea și securitatea întregii comunități internaționale și a arătat că România s-a pronunțat constant pentru crearea unor condiții care să permită participarea tuturor statelor la examinarea și rezolvarea complexelor probleme ale dezarmării.

Declarîndu-se de acord cu propunerea copreședinților și salutînd includerea celor două țări în Comitet, delegația română a accentuat, în același timp, că orice decizie privind mandatul, modul de funcționare și competența Comitetului trebuie să fie emanația unanimă a membrilor săi care, la rîndul ei, trebuie să fie sancționată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, în spiritul rezoluției 1722 (XVI) a Adunării Generale din 1961, care stabilește atît componența cît și mandatul Comitetului.

Viitoarea sesiune a Comitetului în noua sa compoziție se va deschide la 3 iulie 1969.

Geneva, 26 mai

Corespondență de la Cristian Popișteanu

Parisul la ora alegerilor

Jacques Duclos printre muncitorii de la „Renault"

Asist din nou la o campanie electorală, într-un Paris tot atît de frumos ca totdeauna, dar a cărui față este spălată de cîteva ori pe zi de tornade și aureolată apoi de gigantice curcubee care par a se sprijini pe podul Alexandru III, pentru a țîșni spre un orizont îndepărtat. După cum mă asigură confrații parizieni și o arată orice cronică a alegerilor din această țară în anii postbelici, niciodată o campanie prezidențială n-a solicitat în asemenea proporții atenția opiniei publice. Fișele candidaților și contururile problematicii electorale sînt familiare cititorilor „Lumii" încă din numărul trecut. Să vedem, însă, cum se înfățișează „în direct" turnirul pentru Elysée. Nimeni nu se poate sustrage impresiei că regina neîncoronată a acestor alegeri a rămas, de la început pînă la sfîrșit, presa — cea scrisă, vorbită, tele și filmată. Potențialul de energie al fiecărui candidat a fost pus la încercare în raport direct cu modalitățile extenuante ale unei campanii de un ritm **à l'américaine.** De o lună de zile, corpul electoral se află sub tirul direct al numeroaselor pagini pe care i le consacră zilnic întreaga presă, cu excepția cotidianului „Le Figaro", handicapat 15 zile de o grevă redacțională fără precedent și care a demarat abia marți cu un număr aproape exclusiv electoral. Mult mai mult decît în alte dăți, posturile de radio și televiziune și-au centrat emisiunile în direcția scrutinului de la 1—15 iunie. Zi de zi, pe lîngă celelalte emisiuni electorale, fiecare candidat își expune singur opiniile, fie la TV, fie la radio, fie pe ambele căi. În jurul candidaților s-au alăturat, de asemenea, un grup de scriitori și ziariști care aduc atuurile scrisului profesional în sprijinul protagoniștilor. Astfel, dacă Elsa Triolet și Louis Aragon iau parte extrem de activă la candidatura lui Jacques Duclos, François Mauriac îl susține pe Pompidou, iar Jules Romains pe Alain Poher.

Cu toată predominanța propagandei scrise și radiotelevizate, ea nu epuizează întregul dispozitiv ofensiv pentru cucerirea sufragiului electoral pe care l-au angajat partidele politice. Desigur, toată lumea e de acord că ritmul cel mai impresionant și l-a impus fostul premier Pompidou, care a parcurs literalmente întreaga țară de la un capăt la celălalt, poposind în peste o sută de localități și utilizînd din plin rețeta „shake-hands", atît de comentată în vremea alegerilor americane. A reținut atenția în deplasările candidatului U.D.R. elocința directă a discursurilor sale care, în absența oricărui text, creează auditoriului senzația de spontaneitate și improvizație.

În schimb, Alain Poher, președinte ad-interim, își bazează intervențiile de pînă acum exclusiv pe texte tipărite în presă sau difuzate, candidatul centrului neapărînd înaintea primului tur de scrutin la nici o întrunire publică. Marți după-amiază, Alain Poher și-a rezumat programul într-o declarație în 12 puncte rostită la O.R.T.F., în vreme ce, tot marți, candidatul partidului comunist, Jacques Duclos, a participat la Palatul Sporturilor la un miting de masă. Iată, de altfel, o zi a candidatului comunist care, la cei 73 de ani ai săi, uimește pe ziariști prin alerteța cu care înfruntă campania electorală : programul începe cu o întrunire în cursul dimineții a militanților partidului la Rouen ; continuă cu un interviu acordat ziarelor de provincie în trenul de Paris ; aci e așteptat de reporterii TV canadiene pentru a răspunde altui chestionar ; urmează o scurtă conferință de presă cu intelectualii la hotelul Lutetia, apoi tradiționalul miting de la Uzinele Renault, la Boulogne Billancourt, miting desfășurat în prezența unei asistențe muncitorești extrem de numeroase, după care Jacques Duclos s-a îndreptat cu metroul spre studiourile postului Europei nr. 1, pentru obișnuita emisiune radiofonică. Sînt performanțe repetate zilnic pe alte itinerare și care pot sugera ce înseamnă pentru un candidat calendarul orelor.

Georges Pompidou în campania electorală la Asnières

Și în vreme ce gigantica mașină a propagandei electorale este în plină viteză, în această ultimă săptămînă s-a remarcat și o înăsprire de ton. Dacă, în ceea ce privește pe reprezentantul partidului comunist, acesta s-a situat de la început pe o poziție de principiu decurgînd din obiectivele limpede exprimate în sensul unei înnoiri economice, politice, sociale, preconizată consecvent, înfruntarea Pompidou—Poher sporește în tensiune o dată cu faza finală a campaniei electorale și cu intențiile care se atribuie președintelui ad-interim de a proceda — în cazul că va repurta victoria — la alcătuirea unui nou guvern, în pofida actualei majorități din Camera deputaților. Se șoptește chiar un nume de prim-ministru pentru această eventualitate, Pierre Sudreau, fost ministru gaullist, demisionat din guvernul Pompidou în 1962.

Dar duelul oratoric se angajează pe aproape toate subiectele. Subiectele de dispută nu lipsesc și, de altfel, nimeni nu contestă că, de la învolburatul mai de anul trecut, Franța a cunoscut o accentuare a problematicii social-economice. Indiferent de auditoriul căruia i se adresează, candidații pricep că în feluritele straturi ale societății precumpănește dorința de a progresa și moderniza structurile în raport cu exigențele contemporaneității, de a spori contribuția unei Franțe independente și prospere la cauza comună a cooperării și destinderii internaționale.

La doar trei zile de prima fază a alegerilor, pentru că nimeni nu se îndoiește de necesitatea unui al doilea tur de scrutin, jocul sondajelor este în toi. Cotele par a se fi stabilit în jurul cifrelor de 41—42 % pentru Pompidou, față de 30 % pentru Poher.

Pe lîngă aceste sondaje, luni, marți, miercuri și astăzi o companie americană a întocmit horoscopul „astroflash" pentru candidați. Noutatea este că horoscopul este bine formulat de un ordinator de tipul I.B.M. după toate canoanele tehnicii cibernetice. Numai că nici astroflashul n-a putut să ghicească cine va fi posesorul acelui pașaport pentru Elysée, cum îl numește „Le Figaro". Se pare că este mai ușor pentru I.B.M. să scoată un bilet de papagal pentru vechii și noii îndrăgostiți ai Parisului, care se îmbulzesc pe Champs-Elysées la sediul horoscopului electronic să-și afle cu o zi mai devreme viitorul. Noi să așteptăm ziua de duminică, cînd tot un ordinator ne va comunica telefonic, la Centrul de informare a presei, cuvîntul urnelor.

Paris, 27 mai

La Londra, în zilele referendumului francez: președintele Saragat și premierul Wilson

Raportul ANGLIA – C. E. E. într-o conjunctură schimbată?

Analizînd aproape fiecare dintre principalele opțiuni politice laburiste, nu este greu de distins cîte un considerent — adesea principal — de natură economică sau financiară. Relațiile speciale cu Statele Unite au fost menținute, atît cît a fost posibil, și pentru că sprijinul american era necesar lirei sterline. Retragerea de la est de Suez, justificabilă prin argumente de ordin atît politic cît și militar, a fost efectuată, ca să spunem așa, în cadrul unei campanii de economii. Tot astfel, despre cea mai recentă dintre inițiativele laburiste — și poate cea mai periculoasă pentru șansele electorale ale acestui partid — proiectul „legii privitoare la relațiile industriale", s-a spus că urmărește, de asemenea, să contribuie la remedierea dificultăților economice ale Marii Britanii printr-o reducere a numărului de greve. (Este, probabil, unul dintre motivele pentru care guvernul este atît de sensibil la argumentele adversarilor proiectului, atunci cînd aceștia arată că, în primul rînd, Anglia nu înregistrează mai multe greve decît alte țări occidentale aflate într-o conjunctură mai favorabilă — de exemplu, Statele Unite sau Italia—iar, în al doilea rînd, în ultimii ani, numărul de ore-muncă pierdute prin greve a fost în scădere.)

Este cu atît mai evident faptul că la hotărîrea de a candida la calitatea de membru al C.E.E., au contribuit, într-o măsură decisivă, considerente asemănătoare. Fără îndoială, guvernul englez a insistat asupra intențiilor sale de a contribui la „unitatea" părții vestice a continentului sau la lichidarea decalajului tehnologic față de S.U.A. și a respins categoric bănuiala că ar dori să se servească de „mica Europă" ca de un colac de salvare. Rămîne însă un fapt acela că aderarea la C.E.E. nu este văzută numai ca o garanție a dezvoltării viitoare, ci și ca un întăritor prețios în fața unor dificultăți prezente. „În primul rînd, o dată cu primirea Angliei în C.E.E., am putea realiza o mai amplă colaborare în domeniul monetar, cu referire fie la cursul de schimb, fie la repartizarea internațională a rezervelor monetare. În al doilea rînd, pe măsură ce tranzacțiile internaționale și contactele comerciale ar spori ca efect al intrării în C.E.E., am putea constata că starea de spirit expansionistă și dinamismul economic al C.E.E. ar contamina, cu rezultate foarte de dorit, industria britanică". Am citat dintr-un interviu acordat cu două săptămîni în urmă ziarului „The Guardian" de către ministrul englez al comerțului, Anthony Crosland.

SPERANȚELE POST-GAULLISMULUI...

În noiembrie 1967, ca și în ianuarie 1963, cel care a spus un „nu" categoric și argumentat cererii engleze a fost generalul de Gaulle. Invocînd faptul geografic evident al insularității Marii Britanii, relațiile ei încă prea speciale cu S.U.A., iar în 1967 și dificultățile ei economice, președintele Franței exprima o atitudine destul de răspîndită, în primul rînd în Franța, dar și în alte țări ale „micii Europe"; cu toate acestea, guvernele „celor cinci" au avut, cu diferențe uneori marcate, cuvinte în general favorabile la adresa candidaturii britanice. Acum, cînd generalul de Gaulle s-a izolat în comitatul Galway, în Irlanda, departe de tumultul campaniei electorale franceze, ar fi de așteptat să asistăm la eforturi noi și încrezătoare de a se obține primirea în Piața comună a candidatei atîta vreme frustrată. Este o presupunere verificată numai în parte.

Incontestabil, partizanii aderării Angliei la C.E.E. se simt încurajați. Deși diverșii purtători de cuvînt de la Foreign Office au afirmat că nu pregătesc în viitorul previzibil nici o inițiativă spectaculoasă, este evident că urmările referendumului francez au venit ca o neașteptată justificare a perseverenței cu care cererea britanică a fost „lăsată pe masa celor șase". Se poate deci spera că ea va fi ridicată și cercetată înainte de data alegerilor generale din Anglia (sfîrșitul anului viitor sau, mai puțin probabil, începutul lui 1971); mai mult chiar, se speră ca această inițiativă, considerată una dintre cele mai importante ale guvernului laburist, să fie încununată de succes. Care ar fi motivele acestui optimism?

Să remarcăm, în primul rînd, că la Paris, unii candidați aflați în căutarea unor formule noi, după 11 ani în care politica externă a fost formulată în special de generalul de Gaulle, sînt dispuși să revizuiască postulatul menținerii Angliei în afara C.E.E. Nu este vorba numai despre Poher și Defferre, dar chiar candidatul partidului încă majoritar în Adunarea Națională, Georges Pompidou, a sugerat posibilitatea unei reconsiderări a problemei. În al doilea rînd, partizanii de dată mai veche ai primirii Marii Britanii în Piața comună și-au reafirmat fidelitatea. În ziua referendumului francez se afla încă la Londra președintele Italiei, Saragat, care a afirmat cît se poate de clar că guvernul țării sale consideră acceptarea cererii engleze ca „esențială pentru construirea unei Europe (occidentale — n.n.) noi și unite". În sfîrșit, a fost evident că se acordă o atenție specială atitudinii Bonnului, anterior cel mai puțin entuziasmat dintre „cei cinci" de perspectiva includerii Angliei în C.E.E. Ministrul de externe Stewart a făcut încă în primele zile ale lunii o declarație după care guvernul său dorește pur și simplu să obțină calitatea de membru cu drepturi depline și nu să devină o contrapondere pentru ceva sau pentru cineva. Declarație „aplaudată" la Bonn, unde cancelarul Kiesinger și, cu accente mai puternice, ministrul finanțelor Strauss — aflat în vizită la Londra, la începutul săptămînii trecute — și-au afirmat sprijinul pentru candidatura britanică. Ce anume, ținînd cont de acești factori favorabili, întîrzie un nou demaraj al demersului britanic?

...ȘI OBSTACOLELE, VECHI ȘI NOI

Pe termen relativ scurt, există unele impedimente tehnice. Nu se poate aștepta un răspuns înainte de alegerile din Franța; în plus, nu este imposibil ca alegerile prezidențiale să fie urmate de alegeri pentru parlament. Urmează perioada vacanței de vară, pe care C.E.E. și-a făcut o tradiție din a o respecta. Bineînțeles, vor trebui așteptate și alegerile din R.F. a Germaniei — programate în septembrie — și constituirea guvernului. Apoi, spre sfîrșitul anului, „cei șase" se vor consacra complicatelor lor negocieri privind politica agrară comună; în cazul în care cererea britanică ar fi destul de avansată pentru a permite participarea și a unor delegați ai Londrei, s-ar crea, în schimb, riscul ca negocierile să depășească termenul limită fixat — 31 decembrie 1969. Chiar și după parcurgerea acestei etape, procedura admiterii s-ar putea prelungi cu cîteva luni.

Așadar, este improbabil ca demersul britanic să înregistreze succesul dorit

Un alt oaspete care a trezit multe speranțe la Londra : ministrul vest-german al finanțelor, Strauss. În stînga, Jenkins, omologul său britanic

înainte de trecerea a aproape un an. Dar obstacolele de natură tehnică nu sînt singurele și nici cele mai serioase. Este încă posibil ca entuziasmul prezent în atîtea fraze rostite în ultimele trei săptămîni să se răcească ; după cum este posibil ca bunăvoința exprimată în această perioadă să se dovedească a fi fost simplă politețe, în momentul în care problema acceptării Angliei va fi abordată în toată complexitatea ei.

De altfel, este cazul să reamintim că lucrurile nu se reduc la transformarea „celor șase" în „cei șapte" (și, de fapt, ce vor deveni „cei șapte" — în sensul de A.E.L.S. ?) ; guvernele danez, norvegian, irlandez (acesta aflat în fața unei consultări electorale) aspiră și ele la calitatea de membru. După cum recunoștea un comentator englez, „nu este vorba numai despre a aduce Anglia în C.E.E., ci — așa cum pe bună dreptate afirmau francezii — despre schimbarea completă a caracterului organizației". Este o perspectivă care dă de gîndit : „acum cînd scuza comodă a «încăpățînării generalului de Gaulle» a dispărut — scria corespondentul din Paris al lui «The Times» — partenerii Franței din Piața comună vor fi obligați să-și dezvăluie propriile interese economice". De altfel, lectura atentă a declarațiilor făcute de personalități citate anterior arată că printre „cei cinci" nu lipsește dorința de eschivare de la inițiative spectaculoase. Ministrul vest-german al finanțelor, Strauss, adăuga invitațiilor la aderare adresate Angliei și precizarea că ar fi bine dacă negocierile în acest sens ar fi inițiate de guvernul francez și că în orice caz Bonnul nu este în măsură să facă un asemenea pas; de altfel, ideea că guvernul său nu este cel mai indicat promotor al unor noi negocieri a fost expusă de cancelarul Kiesinger încă din primele zile după retragerea președintelui Franței. Anterior, președintele Saragat folosise formula „lărgirii sferei de acțiune comună, extinderii ei la noi domenii, ca știința și tehnologia (...) în așteptarea zilei cînd Regatul Unit va putea începe să-și joace rolul în C.E.E." Formula, cu nimic mai avansată decît poziția italiană din cursul anului trecut, a reapărut și acum zece zile, la reuniunea de la Strasbourg a consiliului ministerial al C.E.E. Eveniment demn de menționat și pentru că a oferit premierului francez Couve de Murville ocazia de a dezavua public tendințele de revizuire a politicii generalului de Gaulle manifestate de candidatul Pompidou ; ceea ce sugerează că, în eventualitatea alegerii sale, Pompidou ar putea amîna „schimbarea de stil" promisă (sau măcar implicațiile ei legate de demersul britanic), sub presiunea gaulliștilor fideli din grupul parlamentar. De notat, în intervenția de la Strasbourg a premierului francez și critica înțelegerii continentului în limitele blocului militar occidental, completată de pledoaria pentru o „Europă europeană, în limitele pe care i le-a trasat geografia".

Atracția spre Europa „celor șase" nu este unanimă nici în Marea Britanie și există și intervenții ale oficialităților în care rezerva și conștiința obstacolelor ce rămîn de depășit transpar fără dificultate. „Prea multe lucruri s-au schimbat și prea multe sînt incerte" — sintetiza Anthony Crosland în interviul citat. „Urmează să aibă loc alegeri atît în Franța cît și în R.F.G. Politica agricolă comună a C.E.E. a devenit o povară și mai dificilă decît acum doi ani. S-a redus unitatea C.E.E., care înfruntă acum nu numai dificultăți legate de expansiune, ci și de consolidare. Din toate aceste motive, și mai sînt și altele, negocierile nu ar putea lua aceeași formă pe care ar fi luat-o anterior, și de fapt este greu de văzut ce formă ar putea lua". Ca urmare a devalorizării și completării prevederilor C.E.E., problema agrară prezintă serioase inconveniente pentru Marea Britanie : „prețul intrării, ținînd seama de politica agrară comună, ar putea fi mult mai mare decît cu doi ani în urmă". Crosland nu este sigur că Anglia ar fi acceptată la negocierile de definitivare a politicii agrare și nu crede că, aderînd ulterior, regulamentele elaborate de „cei șase" s-ar putea modifica substanțial.

Tot sceptic s-a arătat, într-un editorial publicat îndată după retragerea președintelui de Gaulle, și „The Guardian", ziar în general favorabil aderării. Constatînd că semnatarii tratatului de la Roma au făcut puține progrese pe calea „unității politice" și au în față probleme economice dificile, editorialistul ajungea la constatarea că pătrunderea în C.E.E. nu pare nici sensibil facilitată și „nici prea de dorit" în conjunctura actuală.

Așadar, generalul de Gaulle s-a retras, dar obstacolele în calea spre admitere în citadela „celor șase" au rămas. Este de așteptat ca evoluția ulterioară să ne dezvăluie dimensiunile reale ale unor contradicții întrucîtva eclipsate de intervențiile spectaculare ale omului de stat francez, dar cu o bază reală și verificată în diversitatea intereselor vest-europene.

Mihai MATEI

Edward Kennedy și condamnarea lui Sirhan

„Pentru crima de asasinat de gradul întîi, vei suferi pedeapsă cu moartea între zidurile închisorii St. Quentin, așa cum prescrie legea". Sirhan Bishara Sirhan, care intrase în sala tribunalului fumînd un trabuc, n-a manifestat nici o emoție la auzul acestor cuvinte ale judecătorului Herbert Walker. Walker ar fi avut dreptul să modifice sentința pronunțată de juriu și să-l condamne pe asasinul lui Robert Kennedy la închisoare pe viață. El a refuzat însă să facă acest lucru, după cum nu a luat în considerare nici o cerere în 13 puncte a avocaților apărării pentru rejudecarea procesului. Înainte de această hotărîre definitivă a judecătorului, la 18 mai, senatorul Edward Kennedy adresase procurorului districtual E. Younger următoarea scrisoare :

Dragă domnule Younger,

Cu cîteva săptămîni în urmă, ați întrebat dacă familia Kennedy dorește să-și exprime vreo opinie în privința diverselor pedepse pe care le poate aplica tribunalul, în conformitate cu legea, în procesul legat de moartea fratelui meu. Problema care se punea atunci era pe ce poziție se va situa acuzarea față de oferta acuzatului de a-și recunoaște vinovăția, ceea ce implica întrebarea dacă va mai avea sau nu loc un proces. Noi am considerat că, în momentul respectiv, ar fi fost nepotrivit să răspundem, într-un fel sau altul, la întrebarea dv.

În momentul cînd se aștepta pronunțarea sentinței, avocatul apărării a adresat o întrebare similară. Problema se afla atunci în fața juriului și din nou un răspuns din partea mea ar fi părut nelalocul lui.

Acum aflu că judecătorul care a prezidat procesul va fi chemat să-și exercite dreptul de a decide pedeapsa Întrucît este vorba de o chestiune de clemență, iar procesul propriu-zis s-a încheiat, cred că pot să vă comunic punctul nostru de vedere, pentru a fi luat în considerare așa cum veți crede de cuviință.

Fratele meu credea în iubire, în sentimente și în compasiune. N-ar fi vrut ca din cauza morții lui să se ia viața altuia. Vă puteți aminti ce a spus cînd a aflat de moartea lui Martin Luther King : «Nu de dezbinare avem nevoie în Statele Unite, nu de violență sau de nesocotire a legilor avem nevoie în Statele Unite, ci de iubire, de înțelepciune și de milă față de alții».

Mai mult decît atît ; el era un tînăr care iubea nelimitat viața și tot ceea ce trăia. A luat atitudine împotriva nedreptății, a sărăciei și a discriminării, pentru că aceste rele diminuează viața. A ajuns să urască războiul, pentru că războiul neagă caracterul sacru al vieții. Și avea o afecțiune specială față de copii, pentru că ei reprezintă făgăduința vieții.

Ne dăm seama cu toții că dv. și tribunalul sînteți datori să țineți seama și de alte considerente, dar dacă are importanță în acest caz ce fel de om era fratele meu, cred că asta ar trebui să încline balanța de partea milei, a îndurării și a însuși darului divin al vieții.

Al dv.
Edward Kennedy

Acum, Sirhan a fost transportat la închisoarea St. Quentin, în așteptarea seriei de apeluri care vor fi înaintate de avocații săi. El este al 82-lea condamnat la moarte aflat în prezent în această închisoare californiană.

AHMED BEN SALAH
ministrul planului, al economiei și educației naționale al Republicii Tunisiene

Personalitate marcantă a vieții politice tunisiene, dl Ahmed Ben Salah deține în prezent funcția de ministru al planului, economiei și educației naționale. În cursul unei recente vizite în Tunisia, am avut ocazia de a discuta, în cîteva rînduri, cu domnia sa, diferite aspecte ale actualelor preocupări ale guvernului privind dezvoltarea economică și socială a Tunisiei independente, care fac obiectul acestui interviu, acordat cu amabilitate de ministrul tunisian revistei „LUMEA".

Direcții actuale ale dezvoltării

— Tunisia a trecut recent la realizarea celui de-al treilea plan de dezvoltare a economiei naționale. Care sînt principalele direcții ale acestui plan ?

— Într-adevăr, am început realizarea celui de-al treilea plan, elaborat pentru perioada anilor 1969—1972, el fiind ultima verigă din acțiunea decenală de dezvoltare a economiei naționale lansată în 1962, care urmărea în principal lichidarea monopolurilor în economie, introducerea unor reforme vizînd, în primul rînd, pregătirea unor organisme comerciale, agricole și industriale, capabile să se adapteze metodelor moderne folosite în toate domeniile. Originalitatea acestei ultime etape a planului decenal față de prima — axată pe formarea de cadre, și a doua — îndreptată în principal spre crearea unei infrastructuri industriale, va consta în adaptarea structurilor unei emancipări rapide a întregii economii. Pentru atingerea acestui obiectiv, se prevede extinderea mișcării cooperatiste, regruparea întreprinderilor în societăți dotate cu mijloace mai importante. Fie că este vorba de agricultură, comerț sau industrie, aceasta va permite să se modernizeze tehnica și să se raționalizeze gestiunea. Se va înregistra o creștere a investițiilor în agricultură, în industria minieră, mai ales cea a fosfaților, în domeniul transporturilor și în industria chimică. Investițiile prevăzute pe anul în curs vor cunoaște o creștere de 10,5 la sută față de 1967, finanțarea acestora caracterizîndu-se printr-o contribuție mai mare a capitalului autohton și o reducere a aportului extern.

În ce privește direcțiile principale ale economiei, acordăm în continuare o atenție deosebită agriculturii, pe care o considerăm baza, punctul de plecare al dezvoltării vieții economice în Tunisia. La sfîrșitul acestui an, se va încheia procesul cuprinderii tuturor terenurilor cultivabile în cooperative. Bineînțeles, nu neglijăm industrializarea țării, dar avem în vedere o industrializare legată de posibilitățile noastre reale, de materiile prime pe baza cărora se poate construi o industrie, de specialiștii de care dispunem.

— Am remarcat interesul deosebit pe care îl acordă opinia publică din țara dv. reformei învățămîntului. Care sînt caracteristicile acestei reforme și în ce măsură este ea legată de dezvoltarea economiei naționale ?

— După trecerea a zece ani de la reforma învățămîntului, am considerat necesar și util să trecem la o nouă fază. Președintele Habib Bourghiba a hotărît să adopte în acest sens măsuri noi : introducerea unor reforme esențiale în învățămîntul universitar tunisian, alături de schimbări importante efectuate în programul învățămîntului primar și mediu, care să permită tinerilor să se integreze mai ușor în viața economică și socială a țării și să-i pregătească în mod mai adecvat pentru a-și servi țara, pentru a nu produce o ruptură între generația prezentă și cea viitoare. Acestea sînt argumentele de bază ale reformei, realizate în urma unei largi consultări la care au participat toate cadrele din învățămînt și cercurile adiacente lor ; nu a fost ignorată nici o opinie, au fost fructificate toate sugestiile, pentru a se ajunge la rezultate cît mai pozitive.

Trebuia realizată o armonie totală între cele două sectoare-cheie ale vieții noastre naționale. Optînd pentru o dezvoltare rapidă, am considerat că a sosit momentul să desființăm barierele artificiale între aceste sectoare și să adaptăm învățămîntul exigențelor economiei, producției, astfel încît fiecărei noi etape a dezvoltării pe plan economic să-i corespundă un nou program educativ care să ușureze realizarea obiectivelor trasate, îndeplinind funcția socială pe care noi vrem s-o îndeplinească.

În ce privește conținutul reformei învățămîntului, măsurile preconizate sînt aplicate în etape succesive, vizînd în primul rînd orientarea mai accentuată a educației școlare spre activitatea practică. Este o reformă radicală, făcută în lumina realităților noastre, a exigențelor dezvoltării generale a țării. Astfel, pentru a realiza integrarea totală a studenților în preocupările generale, am luat unele măsuri, cum ar fi practica în întreprinderi. De asemenea, sînt prevăzute obligativitatea studierii în limba arabă, formarea unor consilii ale facultăților și universităților etc.

— Care este părerea dv. despre importanța cooperării internaționale pentru dezvoltare și progres ?

— Cooperarea internațională este, fără îndoială, o bază principală, un punct de plecare pentru progres, pentru dezvoltarea civilizației în lume. Experiența dobîndită de Tunisia de la eliberare și pînă în prezent în ce privește întărirea și extinderea cooperării cu diferite țări și organizații internaționale ne-a convins că colaborarea bilaterală și multilaterală reprezintă pîrghia creării unui climat de înțelegere și pace. Aceasta numai în măsura în care cooperarea se face pe baza respectului și egalității reciproce, a recunoașterii demnității interlocutorului. Noi, tunisienii, avem încredere în această tendință a lumii de azi, tendință care sperăm că se va lărgi din ce în ce mai mult, ceea ce va permite, în special statelor noi, să-și dezvolte mijloacele de producție și să folosească experiența pozitivă a celorlalte state mai dezvoltate din punct de vedere economic.

Mioara ZILAHY

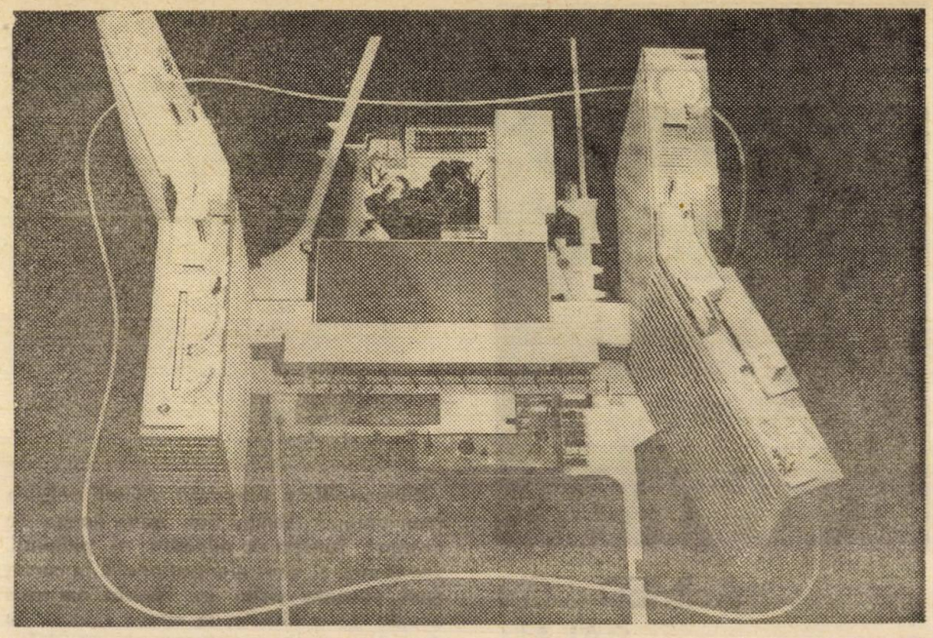

Macheta „laboratorului sociologic" de la Ceriomuşki

Corespondenţă din Moscova de la Sorin Mladoveanu

Mîine şi în anul 2070...

- **O soluţie la „criza de timp" ?**
- **„Bunica de etaj" şi „hotelul pentru părinţi"**
- **Cu ce se ocupă „viitoriştii"**
- **Tolstoi, Einstein şi spaţiul cuvenit urmaşilor**
- **Ne vom acoperi cu pături de aer cald ?**
- **Să nu locuiţi mai sus de etajul 60 !**
- **Cum poate fi „înălţată" natura**

„Aţi vizitat blocul experimental de la Ceriomuşki ?" Întrebarea se adresează frecvent la Moscova vizitatorilor străini interesaţi de noile orientări şi tendinţe în construcţia de locuinţe.

De peste un deceniu, cartierul Ceriomuşki este arena unei intense activităţi experimentale privind compoziţia ansamblurilor de locuinţe, noile tehnici şi materiale de construcţie şi de finisaj, dotările social-edilitare, echipamentul viitoarelor apartamente. Dacă aspectele t e h n i c o-constructive ale acestei activităţi sînt de resortul exclusiv al inginerilor şi arhitecţilor, aşa-numitul „bloc experimental" nu numai că a pus în mişcare sociologi, psihologi, economişti, educatori, solicitîndu-le opiniile şi contribuţiile, dar a suscitat şi continuă să suscite un amplu şi explicabil interes obştesc.

„Blocul experimental" este alcătuit din două corpuri de clădiri cu cîte 16 etaje, astăzi aproape terminate. La un etaj amenajat ca expoziţie se vizitează apartamente gata mobilate pentru una, două, trei sau mai multe persoane. Reţine atenţia faptul că distribuţia spaţiului locuit poate fi modificată prin manevrarea unor pereţi mobili, obţinîndu-se astfel fie izolarea, fie reunirea ocazională sau permanentă a pieselor într-o cameră unică de mari dimensiuni.

Cu tot caracterul spectaculos, nu aceste racordări la cerinţele moderne de confort reprezintă esenţialul. „Blocul experimental" e, în primul rînd, un laborator sociologic, aplicarea pe prototip a unor observaţii şi concluzii acumulate în sfera sociologiei urbane şi a sociologiei familiei. Ceea ce se vizează în esenţă este găsirea de soluţii la „criza de timp" a familiei din marile aglomerări orăşeneşti, prin amplificarea şi diversificarea serviciilor şi prin apropierea lor de beneficiari. „Obiectivul nostru principal — ne spune arhitecta-şefă a proiectului, Alexandra Petruşkova — este să creăm mai mult timp liber îndeosebi femeii, eliberînd-o de servituţile muncilor casnice şi, în special, de obligaţia de a face menaj. Deoarece orele destinate odihnei, somnului, educaţiei copiilor nu sînt reductibile, am atacat singura rezervă efectiv disponibilă, timpul afectat gospodăriei".

Formula la care s-a recurs este amenajarea pe fiecare etaj a unei sufragerii şi a unui oficiu-bucătărie de folosinţă comună. Echipat pentru prepararea unor mese uşoare, oficiul va recepţiona, totodată, mîncarea pregătită de o bucătărie centrală de bloc cu mare capacitate (14 000 porţii în 24 de ore). Calculele specialiştilor — ne informează interlocutoarea noastră — arată că sufrageria şi bucătăria de etaj oferă femeii un cîştig de trei ore şi jumătate de timp liber pe zi, beneficiul pe „cap de locatar" fiind de două ore zilnic.

În cadrul etajului-prototip sînt prefigurate şi alte servicii pentru viitorii locatari. Bunăoară, ei vor putea împrumuta veselă şi scaune suplimentare cînd vor avea musafiri numeroşi. Sau vor putea închiria maşini de cusut, aspiratoare de praf, maşini de spălat rufe. „E o chestiune de calcul economic — precizează arhitecta-şefă. În primul rînd, e greu să ţii pasul cu perfecţionările care apar frecvent în producţia aparatelor electrice de uz casnic ; gospodina vede în vitrine noile tipuri dar nu întotdeauna le poate şi cumpăra. În al doilea rînd, statul e mai cîştigat dacă în loc să aprovizioneze milioane de familii cu aceste aparate, limitează producţia de serie şi trece în schimb mai des la tipuri perfecţionate".

Vizităm şi o încăpere mobilată cu numeroase fotolii în care se află instalat „televizorul de etaj". „Aceasta este o sugestie a psihologilor — ne informează gazda. Se ştie că televizorul, urmărit în doze mari, oboseşte, e chiar nociv, şi totuşi ne hotărîm cu greu să-l închidem. Se presupune că un aparat colectiv, mai puţin comod de urmărit decît cel din apartament, va favoriza limitarea timpului consacrat televizorului la proporţii rezonabile".

O serie de alte servicii concepute de autorii „blocului experimental" vor fi plasate în cadrul unui complex de deservire ce se va construi între cele două corpuri de clădiri. Pe lîngă obişnuitele componente ale unui asemenea complex (magazine, restaurant, cafenea, spălătorie şi curăţătorie chimică), cîteva „debuturi" : o policlinică cu activitate predominant profilactică, o sală de sport şi o piscină, pentru ca locatarii să nu-şi consume din timpul liber deplasîndu-se pînă la ştrandurile oraşului. Blocul va cuprinde şi un mic hotel pentru găzduirea părinţilor, rudelor sau a prietenilor veniţi în vizită din alte oraşe.

— Totul va fi gata la începutul anului viitor, ne informează arhitecta-şefă, dar primim de pe acum numeroase scrisori de la oameni cu cele mai variate profesii care solicită să locuiască la noi.

— Mi-aş îngădui, totuşi, o întrebare şi presupun că au formulat-o şi alţi

vizitatori înaintea mea. Nu credeți că o soluție de tipul „sufrageriei de etaj" și chiar a „televizorului de etaj" vine în conflict cu dorința legitimă de intimitate a fiecărei familii? Englezii mănîncă în smoking, dar se pare că restul omenirii preferă să ia masa în halat de casă...

— Ca să pornesc de la sfîrșitul întrebării dv. aș zice că, personal, nu consider exclus să se inventeze cu timpul o ținută intermediară între haina de stradă și halatul de casă, cu care să se poată veni în sufragerie sau la televizorul comun. Dar nu acesta este esențialul. E drept că nu puțini vizitatori au pus o întrebare analogă, iar problema ne-a preocupat și pe noi în modul cel mai serios. Trebuie însă ținut seama că aci se va locui, ca să zic așa, pe baza celui mai strict voluntariat, iar „voluntarii", după cum v-am spus, abundă de pe acum. În al doilea rînd, cine dorește, poate mînca și găti în apartament deoarece, cum ați văzut, apartamentele includ și o bucătărie, e drept, minidimensionată, dar prevăzută cu tot echipamentul necesar. După părerea mea, „menajul" e, în primul rînd, o problemă de mentalitate, iar mentalitatea oamenilor evoluează și ea. Cu ani în urmă, femeile, care sînt mai tradiționaliste decît bărbații, nu concepeau să-și lase copiii să mănînce altfel decît acasă, sub directa lor supraveghere. Astăzi, eu nu cunosc vreo mamă care să obiecteze împotriva sistemului de creșe și grădinițe pentru copii, iar specialiștii în psihologie infantilă declară cu toții că copiii mănîncă mai bine cînd sînt în colectiv, împreună cu alți copii. În paranteză, aș vrea să adaug că și la noi copiii vor putea mînca în „sufrageria de etaj", sub supravegherea unui personal calificat, în orele cînd părinții se mai află la serviciu. Am prevăzut și o „bunică de etaj", o femeie angajată să rămînă cu copiii seara, cînd părinții vor să iasă în oraș. Revenind la problema „menajului", pot să invoc și un argument de ordin statistic: divorțurile sînt mai numeroase în familiile unde soția face numai gospodărie, deși s-ar părea că în aceste condiții familia e mai bine organizată.

— Dumneavoastră întreprindeți aci o experiență care implică un grad mai înalt de viață colectivă. Nu credeți că s-ar putea ivi unele probleme de adaptare în planul raporturilor sociale? Ce spun psihologii?

— Este adevărat, și multe aspecte ale acestei experiențe mai trebuie studiate. Unii psihologi sînt de părere că, pe cît posibil, ar fi de preferat ca locatarii să coabiteze pe baza unei vieți profesionale comune care, de regulă, apropie oamenii și îi sudează ca grup social. Alții consideră, dimpotrivă, că idealul ar fi să se asigure o extremă diversitate a profesiilor, pentru a recompune astfel echilibrul relațiilor sociale spre care omul aspiră după orele de muncă. Timpul va arăta de partea cui e dreptatea.

— Chiriile în „blocul experimental" vor fi, desigur, mai scumpe...

— Da, însă numai pe hîrtie. De fapt, potrivit calculelor, o familie va cheltui ca și pînă acum, dar pentru aceiași bani va beneficia de mai multe servicii, de mai mult confort și va avea la dispoziție mai mult timp liber.

■

De la „blocul experimental" al anului 1970 la locuințele schițate pe planșetele „viitoriștilor", distanța în timp este de circa 50—100 de ani. Denumirea de „viitoriști" include numerosul detașament de arhitecți care elaborează programele urbanistice de perspectivă în cadrul unui institut de cercetări cu profilare complexă. Cercetările au ca obiect dezvoltarea orașelor sovietice pînă în anul 2070 sub raportul urbanismului, al locuințelor, al modalităților de transport, al implantării noilor industrii. „În profesiunea noastră — ne spune arhitectul N. A. Osterman — se recomandă să nu pretinzi că poți ghici viitorul ci să te bizui pe o serie de tendințe în dezvoltarea tehnicii și, pe un plan mai general, în dezvoltarea social-istorică". Interlocutorul nostru conduce sectorul „Locuința viitorului" și este unul dintre „viitoriștii" sovietici cei mai reputați.

— Deoarece dumneavoastră proiectați apartamente în care se va locui peste 50 sau 100 de ani, vă rog, totuși, să ne lămuriți în ce măsură sînt viabile proiecte cu o scadență atît de îndepărtată, mai ales ținînd seama de accelerațiile inerente progresului tehnic contemporan.

— A anticipa fizionomia unui oraș al secolului XXI e într-adevăr greu, dar, după părerea mea, „locuința viitorului" poate fi mai ușor descifrată fiindcă în această privință dispunem de unele repere. Să examinăm, de pildă, problema spațiului. Nu avem motive să credem că necesitățile urmașilor noștri vor impune redimensionări fundamentale. Se presupune că omul viitorului va desfășura, în comparație cu cel de azi, o activitate intelectuală mult mai intensă. Experiența istoriei ne arată însă că oamenii care au depășit considerabil media epocii lor nu au simțit nevoia unui spațiu excesiv. Tolstoi a scris „Război și pace" într-o cameră de 10 m.p., iar Einstein a elaborat teoria relativității într-o încăpere și mai mică, la o masă dintre cele mai banale. Nici cerințele strict biologice nu ridică probleme speciale. De altfel, se știe, omul evoluează dar organismul său este stabil. Din vremurile cînd strămoșii noștri au coborît din copaci și pînă azi, omul a devenit mai înalt doar cu 10 cm.

— Există romane de anticipație care ne avertizează că omul anului 3 000 va avea 3 sau chiar 5 metri lungime...

— Și autorii de literatură științifico-fantastică trebuie lăsați să-și exercite profesiunea.

— Dar mobilierul, obiectele, aparatajul tehnic, ce spațiu credeți că vor necesita?

— Prevăd că mobilierul va fi strict funcțional și va ocupa un spațiu foarte limitat, ca în interioarele japoneze tradiționale. În privința aparatajului, menționez ca foarte concludentă pentru estimările noastre o tendință dominantă astăzi în tehnică: miniaturizarea. Nu mă refer numai la spațiul mult mai restrîns pe care-l vor ocupa sistemele de încălzire, de ventilație, de iluminat etc. ci am în vedere și unele aspecte potențiale. De pildă, în locul mașinii de scris se va folosi poate un minuscul dictafon; conținutul unor cărți care ocupă azi un perete întreg va încăpea mîine într-o mică cutie de microfilme; nu-i exclus ca plăpumile să fie înlocuite cu un simplu strat de aer cald pus la priză, iar la bucătărie, mașina de gătit să se replieze în favoarea unei surse de raze infraroșii care va frige un pui în 20 de secunde. În sfîrșit, dacă ne adresăm ordinatoarelor, ele ne vor răspunde că un om nu poate avea mai mult de 20 de prieteni constanți. Așadar, nici raporturile sociale nu reclamă un mare excedent de spațiu. Desigur, spațiul va crește, și chiar simțitor — locuințele pe care le proiectăm noi prevăd circa 35—40 m.p. de persoană, inclusiv „cota-parte" din dependințe, dar nu acesta este principalul.

— Prin urmare, unde credeți că trebuie pus accentul în materie de confort?

— Cred că fiecare membru al familiei va trebui să dispună de o cameră cu funcții multiple — dormitor, birou, colț pentru relaxare sau concentrare intelectuală. Distribuția spațiului în interiorul camerei va putea fi reglată după necesități sau după dispoziția de moment cu ajutorul unor pereți demontabili, iar camera în totalitatea ei va fi perfect izolată de celelalte pentru ca membrii familiei să nu se deranjeze unii pe alții. Cu alte cuvinte, un fel de apartament în apartament.

— Ce înălțime credeți că vor avea clădirile viitorului? Am citit că un inginer sovietic, Driaskov, a imaginat proiectul unui gigant oraș — clădire în formă de trunchi de con, cu o înălțime de 1 kilometru și jumătate...

— Un englez l-a întrecut. El a proiectat clădiri înalte de 3 kilometri. Asemenea proiecte provoacă, firește, multă emoție chiar dacă n-au nici o perspectivă cîteva secole de aci înainte. Nu mă refer la lipsa mijloacelor tehnice de a le realiza, ci pur și simplu la lipsa lor de rațiune. Și iată de ce. Potrivit celor mai optimiste estimări, omul nu va putea determina modificări fundamentale ale climei în următorii 3—400 de ani. Ca atare, înseamnă că dacă am reuși să construim case de asemenea înălțimi, mulți dintre locatari ar trăi o bună parte a anului... în nori și, uitîndu-se pe fereastră, nu ar vedea absolut nimic. Ținînd seama de altitudinea medie a norilor, mi se pare rezonabil să ne limităm la clădiri de 50—60 de etaje.

— Se vorbește astăzi frecvent de artificializarea extremă a mediului urban și de necesitatea de a restabili legătura între cadrul creat de om și natură. Locuința viitorului pe care o preconizați aduce soluții în această direcție?

— Problema este foarte complicată, deoarece omul va aspira întotdeauna spre contactul cu natura „în stare pură" și nu cu natura „amenajată" sub formă de parcuri și zone verzi. Ca să fim mai aproape de natură, idealul ar fi să construim numai case cu un etaj, dar atunci s-ar acoperi tot pămîntul. Dat fiind că tendința este de a se construi clădiri cît mai înalte, nu ne rămîne decît să „înălțăm" natura o dată cu ele. Proiectul nostru prevede ca fiece cameră să aibă o terasă de aceeași lungime și de aproximativ 2 metri lărgime, bogat plantată cu flori și arbori care rezistă la altitudini mai mari. Un fel de grădini suspendate, dacă vreți. Întregul perete despărțitor va fi din sticlă. Un amănunt: acest geam imens va fi transparent numai dinăuntru înafară pentru a-l feri pe locatar de eventuale priviri indiscrete. Posibilitatea tehnică există. Desigur că terasele la care ne gîndim nu pot oferi o vegetație spectaculoasă ca la tropice, dar avem toate motivele să credem că tonusul psihic al urmașilor noștri va avea de cîștigat dacă, privind pe geam, ei vor vedea nu numai un fragment de cer ci și policromia stenică a unui peisaj înflorit.

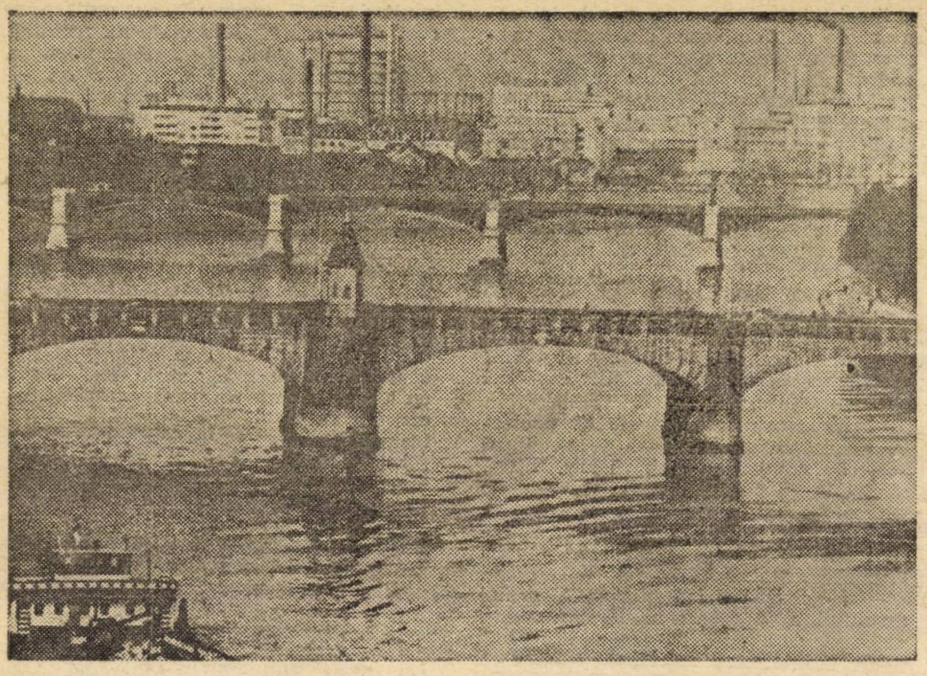

Basel. Portul fluvial pe Rin

reportaj pe glob

ELVEȚIA

Rodica Georgescu

Pe hartă, Elveția are conturul unei țări mici. Dar prin complexitatea ei, prin diferențierea regiunilor sale, prin echilibrul general al acestei diversități, a unor părți ce se întregesc, se grupează și se completează, Elveția este o mică lume.

La nord, depresiunea Rinului, la est și sud meterezele Alpilor centrali, în sfîrșit, la sud-vest și nord-vest, bariera arcuită a munților Jura. Pe pămîntul elvețian întîlnești orizonturi largi, deschise în nesfîrșirea cîmpiei vegheate de greoaie cetăți medievale și culmi veșnic înzăpezite, pregnante peisaje industriale de la care ajungi destul de repede la plaiuri agricole bogate și podgorii vesele. Iar cerul Elveției se boltește peste toată această varietate de imagini distincte, încît țara ți se pare mult mai întinsă decît în realitate. Și, totuși, această mare diversitate e sudată de o unitate profundă : ea este produsul sintetic al unor trăsături generale ale elvețienilor, al puternicei lor legături cu trecutul, al unui patriotism izvorît din conștiința contribuției lor la progresul omenirii, al conștiinței capacității lor de muncă și organizare. Sintetizînd, am văzut în Elveția armonioasa legătură dintre un trecut de glorie și un prezent plin de freamătul nedomolit al muncii, iar această simbioză este înfăptuită cu dibăcie și artă, cu firesc și fără ostentație.

Geografic, Elveția se înfățișează ca un pămînt al compartimentelor. Fiecare dintre ele pare a fi fost săpat de relief anume pentru a adăposti un grup uman. Căci, în fapt, există patru Elvеții : romandă, alemanică, romanșă și italiană. Și acest cvadruplu aspect al unei națiuni nu-și găsește delimitarea precisă. Între Elveția romandă și cea alemanică, de pildă, tranziția se face imperceptibil, la limitele Jura-ilor bernezi ai cîmpiei fribourgheze. Nu mai există nimic latin în afară de limbă, iar arhitectura își pierde caracterul roman, lemnul substituindu-se treptat pietrei. În cantonul Vaud, în piețele satelor întîlnești fîntîni identice cu cele care ornează răscrucile la Berna sau la Lucerna. Singură Geneva nu pare să fi suferit influența alemanică. În Appenzell, arhitectura caselor vădește analogii cu Bavaria și, în Evul Mediu, Berna, Solothurn și orașul Fribourg formau ceea ce pe atunci se numea Klein Burgund sau „Mica Bourgundie". La Berna, capitala titulară, toate aceste origini vin și se conciliază, se armonizează. Berna — așezată la egală distanță de Geneva savoiardă și franceză, de Schaffhausenul suab, de Baselul renan și de italianul Locarno — este de limbă alemanică și de origine burgundă. Ea datorează Franței arta sa patriciană, iar Italiei arcadele sale.

Elveția s-a constituit în decursul istoriei în națiune, dar o națiune care și-a păstrat compartimentarea politică. Ea nu s-a format prin unificare ca, de pildă, Franța, unde regalitatea s-a impus particularismului provinciilor și marilor feudali, ci prin agregare. Istoria Elveției este istoria numeroaselor mici comunități sau republici care s-au reunit cu vremea într-un stat federal.

Originea Confederației datează doar de la sfîrșitul Evului Mediu, pînă atunci modul de viață, credințele și condițiile economice ale populațiilor din platoul și munții helvetici fiind cele ale Europei centrale și occidentale. Ingratitudinea solului, asprimea climei, depărtarea de marile centre ale civilizației timpului vor face ca aceste regiuni să rămînă, o vreme, relativ mai înapoiate. Așa se face că orașele situate pe marile căi de comuni-

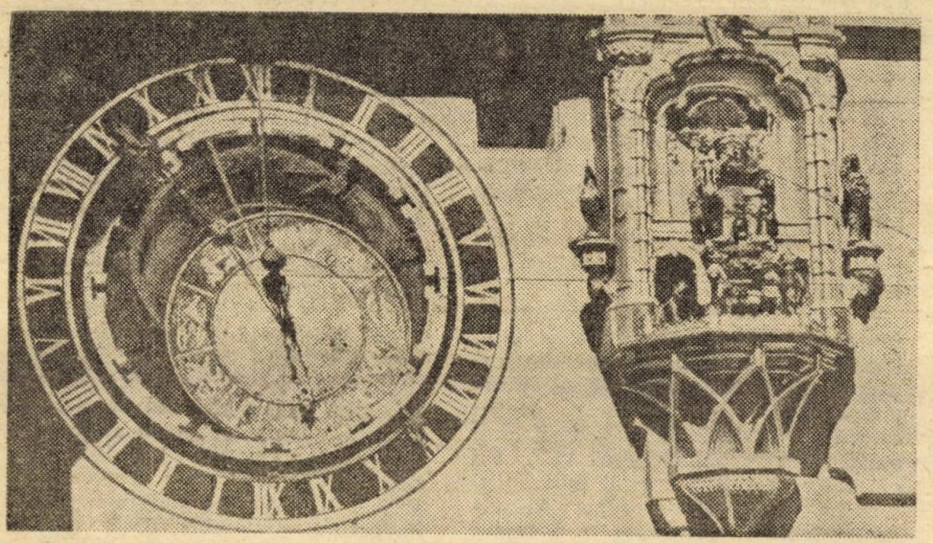

Un orologiu astronomic în țara ceasornicelor

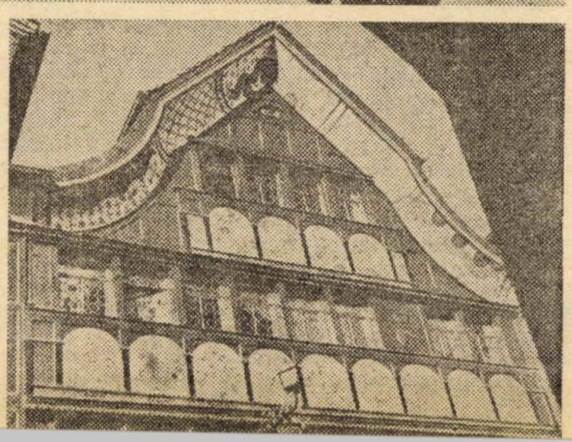

Fațada unei vechi drogherii decorată în stilul arhitecturii tradiționale

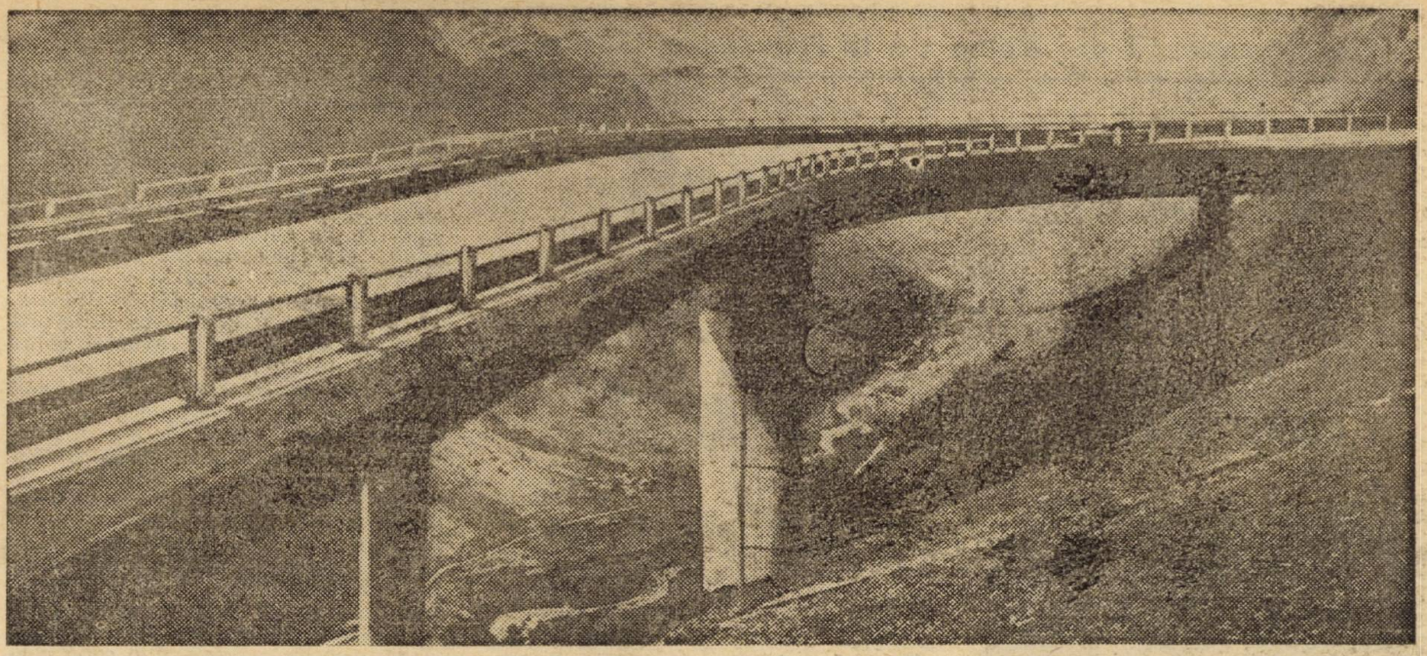

Autostrada care traversează pasul St. Godard

cație și beneficiind de o climă mai blîndă — Basel, Geneva, Lausanne — și nu cele din interior, vor participa mai intens la înflorirea economică și artistică a Evului Mediu. Și, totuși, nu la periferia regiunilor helvetice s-au format primele alianțe între cantoane. Dimpotrivă, în centru, mai exact în Alpi și în proximitatea lor, s-a manifestat pentru prima oară acea voință de independență politică susținută de hotărîrea de a o apăra, la nevoie chiar cu armele. Aici în masivul St. Gothard, se va încheia, la 1291, „în numele Domnului atotputernic și dat fiind vitregia timpurilor", alianța dintre cantoanele Uri, Schwytz și Unterwald, act considerat ca stînd la originea Confederației.

Ar fi greșit să se creadă că această alianță semnifica în intenția inițiatorilor ei dorința de a crea un nou stat. Evoluția posterioară — mai ales în urma aderării orașelor Lucerna, Zürich și Berna — va imprima o direcție politică mai pregnantă Confederației. Timp de cinci secole aceasta nu va avea o putere executivă comună, cantoanele fiind practic independente, legate însă prin alianțe și interese comune. Doar la sfîrșitul secolului al XIX-lea, unită politic într-un stat federal, Elveția își va contura echilibrul său interior și exterior, de atunci tinzînd să-și adapteze instituțiile și structurile nevoilor unei evoluții rapide.

Primul, și cel mai nemijlocit contact cu realitățile acestei țări rămîne, pentru mine, Berna. Dacă Geneva te învăluie în nobila ei sobrietate puțin rece, în armonia și eleganța ei discretă, iar Baselul și Zürichul, ca multe alte orașe elvețiene — în afară poate de primitorul Neuchatel sau de prea ospitalierul Lausanne — te primesc cu răceală, destăinuindu-se cu greu, sosind la Berna, vei fi uimit înainte de toate de absența acelor caracteristici de mare metropolă. Am poposit aici la mijloc de ianuarie, bogat în ninsoare și rece, fără să am, totuși, sentimentul iernii. Zăpada e mai degrabă un decor la Berna, un mod de a sublinia eleganța orașului, o coafură suavă a clădirilor și munților înconjurători. Te vor încînta orașul vechi, cu bolțile sale arcuite și străzile înguste pietruite, mulțimea de fîntîni cu statui din micile piețe, orologiul cu cocoșul său de aur, tramvaiele străbătînd centrul, lăsate aici parcă anume ca să perpetueze ceva dintr-un subtil farmec al desuetului bernez. Și, fără îndoială, strada berneză cu frenezia ei determinată mai mult de ritmurile lumii moderne, decît de exuberanța caracterelor. De la început te impresionează acea secular disciplină de burg și fremătătoarea vitalitate a unui popor al cărui temperament, mai puțin exteriorizat decît în țările latine, se exprimă mai ales prin hărnicie și dîrzenie, ordine și calcul în toate. Circulația este reglementată fără obstacole — pietonul e suveran și gestul de a-i acorda prioritate în orice împrejurare nu surprinde pe nimeni.

Afluența pietonilor e suportabilă, fără aglomerare, fără exces de solicitare a magazinelor, care sînt numeroase și diverse sub toate raporturile. Strada comercială, prin excelență, e o adevărată enciclopedie a negotului unde poți găsi o gamă inimaginabilă de mărfuri ale căror prețuri scad de la sume exorbitante pînă la cele mai acceptabile fie și pentru cumpărătorul modest. Strada berneză cunoaște calmul nu mult după apusul soarelui; liniștea începe a se insinua pretutindeni, oamenii se retrag spre casă și mașinile se aliniază de-a lungul trotuarelor, una lîngă alta, într-o desăvîrșită ordine dictată de lipsa de spațiu. Rarii trecători sînt, mai totdeauna, străinii gălăgioși, cercetînd în voie vitrinele luminate sau căutînd firma vreunui bar.

Puține sînt țările despre care să se fi scris atît de mult : cronici, note de drum... În toate Elveția este evocată ca un pămînt al calmului și al ordinii civice. Asemenea observații sînt în mare parte îndreptățite. A fi elvețian înseamnă a trăi într-un anumit stil, care nu este cel francez, italian sau german, ci cîte puțin din toate. A fi elvețian înseamnă a duce o existență cumpătată, sănătoasă, înseamnă a avea un ascuțit simț al responsabilității și a fi înzestrat cu multă inventivitate practică.

Elveția este înainte de toate o țară a biruinței omului asupra vitregiei naturii. Căci, natura nu a fost prea generoasă cu țara. Cea mai mare parte din suprafața ei este total neproductivă, fiind acoperită de lacuri, ghețari și zăpezi veșnice, astfel încît doar o treime a solului este utilizabilă pentru producția agricolă și industrială și pentru marile centre urbane. Subsolul este și mai sărac, ținînd seama că principalele materii prime industriale — cărbunele, fierul, petrolul — lipsesc cu desăvîrșire. Doar producția de energie electrică, lemnul și industria cimentului compensează absența materiilor prime. Și tocmai o astfel de țară, cu un astfel de pămînt, a reușit să devină, datorită muncii asidue, cultului perseverenței și vredniciei, dar și datorită unor condiții istorice favorizante — Elveția n-a purtat războaie în interiorul și în afara granițelor sale de peste 450 de ani — o imagine grăitoare a izbînzii chibzuinței omenești.

Prosperitatea Elveției — ea are unul din cele mai ridicate niveluri de trai din lume — este în principal rezultatul dezvoltării industriei, prioritatea fiind acordată construcției de mașini, de aparatură de precizie și industriei chimico-farmaceutice. Nu trebuie omisă, fără îndoială, nici ponderea importantă în ansamblul veniturilor țării, a beneficiilor dobîndite din „industria turismului". Industrializarea a fost însă aceea care a schimbat înfățișarea acestei țări, inițial agricole. Idila de altădată, cîntată de Rousseau în „La nouvelle Heloïse", și în „Les rêveries d'un promeneur solitaire", se vede redusă la regiuni tot mai îngrădite de circulația rutieră, de construcții uzinale și de mari centre urbane.

De secole elvețienii au reacționat cu sensibilitate la mărfurile căutate în străinătate. Fapt explicabil, deoarece bunăstarea generală depinde de mersul relațiilor comerciale cu străinătatea. Tocmai datorită specializării complexe în diverse sectoare ale economiei, Elveția este prezentă pe plan mondial în domenii-cheie ale producției și circulației bunurilor, cum ar fi mașinile, ceasurile și produsele chimice. În același timp, dependenței pronunțate față de piața externă, Elveția îi datorează sensibilitatea la oscilațiile conjuncturale din economia principalilor săi clienți și furnizori occidentali. Așa se explică unele dificultăți pe care a început să le întîmpine la export — în condițiile creșterii concurenței pe piața mondială — întreprinderile industriale elvețiene, de proporții comparativ mai modeste și profilate pe producerea de articole de calitate superioară, dar în serii restrînse. De aceea, angrenată în procesul creșterii și diversificării economiei — deși resimte lipsa mîinii de lucru — Elveția este tot mai preocupată de depistarea unor noi parteneri economici, de intensificarea schimburilor și a cooperării.

Corespondență din Roma de la Francesco Gozzano

Orientări contrarii în rîndul socialiștilor italieni

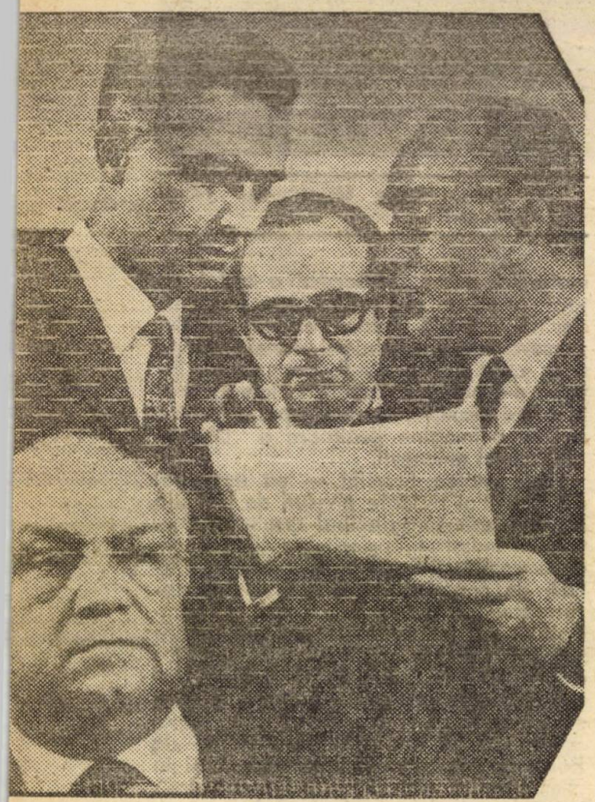

Francesco De Martino (jos în stînga), Antonio Giolitti (în spate, în picioare) și Mario Tanassi (ultimul din dreapta)

Pietro Nenni și Mauro Ferri (dreapta)

În ceva mai mult de șase luni de la primul său congres de după unificare, o gravă criză internă amenință partidul socialist. Cele două componente care, cu trei ani în urmă, s-au unificat — cea provenită din P.S.I. (Partidul Socialist Italian) și cea din P.S.D. (Partidul Social Democrat Italian) apar din nou divizate — pe poziții net contradictorii, în așa fel încît unii observatori sînt de părere că unificarea a suferit, în esență, un eșec iar cele două formații se reorientează fiecare pe contul său. Comitetul Central al partidului, reunit în sesiune plenară vreme de opt zile, nu a reușit să depășească criza și situația va fi din nou examinată într-o viitoare ședință, fixată pentru 23 iunie ; între timp, diferitele grupări și fracțiuni existente în partid examinează eventualele posibilități de conviețuire și încearcă să găsească o bază pe care să se opereze pentru a evita sciziunea.

Cum s-a ajuns la această criză ? Pentru a înțelege cu suficientă claritate actuala situație, trebuie să ne referim la Congresul partidului din octombrie anul trecut, care s-a încheiat cu un rezultat neclar : în practică, el nu a reușit să exprime o linie politică bine definită, elaborarea unei astfel de linii fiind cerută Comitetului Central. După nesfîrșite și epuizante tratative între cele cinci curente care se manifestă în interiorul partidului, s-a obținut o majoritate mai mult decît restrînsă — de 53 la sută — formată aproape din totalitatea celor care au aparținut la P.S.D.I. (social-democrați) și aripa dreaptă a fostului P.S.I. Puțin timp după sfîrșitul congresului, au început tratativele pentru formarea noului guvern de centru-stînga, realizat, în decembrie, sub conducerea democrat-creștinului Rumor și cu participarea socialiștilor, însă nu numai a membrilor din curentele majoritare ale partidului, ci și a exponenților aparținînd unuia din grupurile minorității (cel al fostului secretar al partidului, De Martino) care era de acord cu politica de centru-stînga. S-a ajuns astfel, în interiorul partidului socialist, la o situație anormală : marea majoritate a membrilor săi aproba politica de centru-stînga și îi acorda ajutorul în cadrul guvernului, în timp ce, la nivelul conducerii partidului, grupul lui De Martino, cu toate că era reprezentat de un vicepreședinte, nu participa, în practică, la elaborarea liniei politice a P.S.I. și deseori nu-i împărtășea nici punctul de vedere. În ultimele luni, s-a accentuat o distanțare nu numai între grupul lui De Martino și majoritatea care conducea partidul, dar chiar în interiorul aceleiași majorități, în grupul de proveniență socialistă și, în primul rînd, între partizanii secretarului național al partidului Ferri și cei ai ministrului lucrărilor publice, Mancini. Acesta din urmă îi reproșa lui Ferri că se lasă influențat de aripa social-democrată, suferă o involuție moderată, că are o viziune restrînsă și de dreapta a situației politice italiene și concepe relațiile cu comuniștii după vechile scheme ale „războiului rece". În mod progresiv, neîncrederea lui Mancini față de Ferri și aripa social-democrată s-a accentuat și, paralel, se putea asista la o apropiere între Mancini și grupul lui De Martino, la care s-a adăugat ulterior și o altă fracțiune mai modestă numeric, avînd ca lider pe Giolitti.

În ultimele săptămîni, aceste trei grupuri au ajuns la o înțelegere și au cerut, explicit, o reevaluare a situației politice în interiorul Comitetului Central ; propunîndu-se ca alternativă la vechea majoritate de 53 la sută (devenită inexistentă, din cauza părăsirii grupului Mancini), ele au revendicat o alta nouă. Acestei tentative i s-au opus, în mod categoric, social-democrații, care au amenințat că, în cazul creării unei noi majorități, ei vor ieși din partid. Atitudinea lor a provocat o certă confuzie, iar pe Nenni, președintele partidului, l-a determinat să depună serioase eforturi pentru a evita sciziunea ; singurul rezultat a fost obținerea unui răgaz de o lună pentru a încerca totul spre a salva unitatea partidului socialist. La aceasta au consimțit toate curentele ; totuși, grupurile care vor să formeze noua majoritate (alcătuită din 62 membri din cei 121 din Comitetul Central) și-au precizat poziția prin prezentarea unui document programatic, căruia, firește, partizanii lui Ferri (care, între timp, a demisionat din secretariatul partidului) și ai social-democraților i-au opus un altul.

Analiza acestor documente oferă baza cea mai sigură pentru a ne da seama în ce constă diferențele între cele două grupuri. În rezoluția curentelor Mancini — De Martino — Giolitti, se arată că partidul socialist, „după ce a realizat acordurile pentru formarea guvernului, a rămas imobil și incapabil de acțiune, demonstrînd că nu este în stare să constituie o forță demnă de a fi solicitată și stimulatorie în guvern și nici măcar să susțină, în mod adecvat, procesele pe cale de maturizare din țară, și că este prizonier al schemelor depășite și deci nefiind adesea în măsură să exprime o inițiativă autonomă și incisivă". Pornind de la această premisă, reprezentînd o aspră critică a inactivității secretarului de partid Ferri, documentul abordează problema care a făcut obiectul majorității criticilor și polemicilor : aceea referitoare le o eventuală contribuție a altor formațiuni politice (deci și a comuniștilor) la acțiunea reformatoare a guvernului. „Comitetul Central — se afirmă în continuare — relevă oportunitatea ca majoritatea (de centru-stînga — n.n.) —, chiar fiind autonomă și suficientă, să fie deschisă contribuțiilor pozitive care — printr-o serie de măsuri și reforme de anvergură, rezultînd din dezbaterile parlamentare și în consens cu aspirațiile populare, în diferite împrejurări expresia opoziției de stînga — să depășească o concepție de centru-stînga închistată în ea însăși". Prin aceasta, „noua majoritate" înțelege să respingă concepția așa-zisei „limitări a majorității" din guvern, multă vreme una din temele cele mai dezbătute în comentariile politice italiene. Continuînd analiza situației și în armonie cu principiile expuse mai sus — de deschidere spre stînga (deci spre comuniști și

P.S.I.U.P.) a ariei de convergență, fără a include ideea unei colaborări organice — documentul afirmă posibilitatea constituirii unor consilii comunale și provinciale împreună cu P.C.I. și caută să impună, în termeni noi, raportul dintre socialiști și comuniști. Considerînd poziția P.C.I. așa cum a fost exprimată la Congresul de la Bologna, rezoluția afirmă necesitatea de a „încuraja și aprofunda reexaminarea principiilor și metodelor tradiționale". Ceea ce dacă nu înseamnă „că există condiții pentru realizarea unor noi alianțe politice, vrea să însemne însă participarea la o acțiune reală, al cărei scop e de a face conștientă întreaga mișcare muncitorească de necesitatea istorică a unei autentice lupte democratice pentru socialism". Prin acest apel la o reorientare mai pronunțată spre stînga, documentul se alătură, în anume sens, proceselor din cadrul stîngii catolice, unde chemări asemănătoare sînt formulate de curentele mai progresiste ale democrației creștine.

Documentul grupului condus de Ferri și social-democrați constituie o respingere a rezoluției precedente. El afirmă că guvernul și majoritatea parlamentară sînt tot timpul deschise confruntării cu opoziția „și deci dispuse să primească fără refuzuri preconcepute solicitările și contribuțiile critice pe care opoziția le poate exprima", fără însă a recunoaște tocmai faptul că P.C.I. acționează în acest sens. În consecință, documentul nu se pronunță pentru o reexaminare a pozițiilor socialiste în raporturile cu comuniștii.

După cum se vede, divergențele dintre cele două grupări se dovedesc a fi destul de explicite și mulți sînt cei care se îndoiesc că va fi ulterior posibilă coexistența, în interiorul aceluiași partid, a celor două grupuri. Chiar dacă viitorul Comitet Central va reuși să găsească o formulă care să evite sciziunea partidului socialist, un congres extraordinar apare inevitabil în toamna viitoare, pentru ca toți militanții partidului să-și poată exprima liber propria opinie și să aleagă linia politică de urmat. Dar, mai înainte ca aceasta să se verifice, calendarul vieții politice italiene înregistrează un alt mare eveniment : congresul partidului democrat-creștin, stabilit pentru sfîrșitul lui iunie. Dacă la acest congres — cum în momentul actual totul lasă să se presupună — va prevala actuala tendință moderată, probabil că vor fi exercitate presiuni pentru ca o linie analogă să fie adoptată și de colegii lor guvernamentali din partidul socialist, chiar cu riscul de a accentua tendința lui de diviziune.

Pe de altă parte, nu trebuie subapreciată nici tendința, tot mai pronunțată în cadrul democrației-creștine, de a beneficia și la stînga de un partid aliat în guvern, care să-i poată garanta o „acoperire" politică, cu alte cuvinte să joace rolul unui paratrăznet asupra căruia să se descarce presiunea maselor muncitoare. E însă o tactică veche, avînd numai scopul de a masca orientările conservatoare. Dacă acest joc va putea dura încă depinde, în mare parte, de ceea ce vor face în viitoarele luni, socialiștii.

Roma, 27 mai

Conferința O. N. U. pentru codificarea dreptului tratatelor

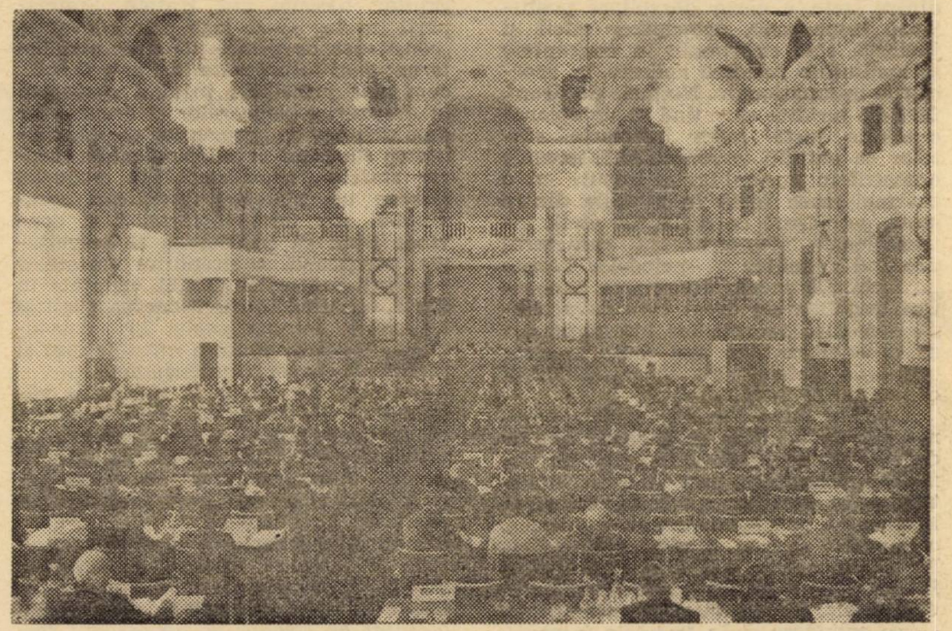

ELABORAREA „TRATATULUI DESPRE TRATATE"

Gheorghe Săulescu
Gheorghe Secarin

Conferința O.N.U. cu privire la dreptul tratatelor și-a terminat lucrările, la Viena, la 22 mai a.c. adoptînd textul unei convenții în care sînt reunite principiile și normele de bază ce trebuie să călăuzească relațiile contractuale dintre state. La elaborarea noului instrument — cea mai importantă dintre convențiile de codificare alcătuite sub egida O.N.U. — au participat 110 state, în cele două sesiuni, ținute la Viena în anii 1968 și 1969 la care au asistat și observatori din partea unor instituții specializate ale O.N.U. și a unor organizații interguvernamentale.

Codificarea și dezvoltarea dreptului internațional constituie principala metodă de sistematizare și cristalizare a normelor ce stau la baza relațiilor interstatale. Acțiunea de armonizare a instituțiilor juridice reprezentînd diferitele sisteme de civilizație și cultură din lume, elaborarea unor reguli de conduită unanim recunoscute de state și universal valabile se integrează în procesul complex al cooperării internaționale, care dezvăluie noi laturi cu fiecare etapă a impetuoasei revoluții în tehnică și știință — sub semnul căreia trăim.

Atribuțiuni de înaltă răspundere i-au fost încredințate, în acest domeniu, Organizației Națiunilor Unite. Creată în scopul menținerii păcii și securității internaționale, Organizația Națiunilor Unite are, printre sarcinile de bază, și pe aceea de a iniția studii și a face recomandări pentru *„promovarea cooperării internaționale în domeniul politic și încurajarea codificării și dezvoltării progresive a dreptului internațional"* (art. 13 din Cartă).

Anul viitor se va împlini un pătrar de veac de la înființarea O.N.U. Opera de codificare a dreptului internațional înfăptuită, în acest răstimp, sub auspiciile Organizației, figurează printre importantele ei realizări. Studiile și proiectele elaborate de Comisia de drept internațional a O.N.U. au dat posibilitatea adoptării unor Convenții multilaterale de o necontestată valoare pentru practica relațiilor interstatale, cum sînt cele patru convenții cu privire la marea teritorială și zona contiguă, marea liberă, pescuitul și conservarea resurselor biologice în marea liberă, platoul continental (Geneva, 1958) ; convenția cu privire la relațiile diplomatice (Viena, 1961) ; Convenția cu privire la reducerea cazurilor de apatridie (New York, 1961) ; convenția cu privire la relațiile consulare (Viena, 1963). Sînt de menționat, în același context, proiectul de convenție privind misiunile speciale (care a fost dezbătut într-o primă lectură, în cadrul Comisiei a VI-a a Adunării Generale, la sesiunea a XXIII-a) și proiectul privind relațiile între state și organizațiile internaționale (în curs de elaborare de către Comisia de drept internațional), instrumente juridice destinate să întregească sistemul normelor dreptului diplomatic codificat. Tabloul operei de codificare înfăptuită sub auspiciile O.N.U. ar fi incomplet, dacă nu ar fi amintite și unele proiecte elaborate de Comisia de drept internațional ce așteaptă încă să fie definitivate. Avem în vedere astfel de proiecte cum sînt declarația cu privire la drepturile și îndatoririle statelor (elaborată încă în 1949) și Codul crimelor

contra păcii și securității omenirii (text adoptat de Comisie în 1954).

În epoca actuală, încheierea de tratate constituie unul din obiectivele de prim rang ale activității politico-diplomatice a statelor. Relațiile dintre state, a căror dezvoltare postulează respectarea principiilor eticii și justiției, sînt exprimate în conceptele și instituțiile juridice aplicate în acordurile internaționale. Normele de drept, formele juridice care tind să stabilească o relație justă între interesele statelor ca entități suverane și interesele omenirii în ansamblu, se impun cu o tot mai mare forță în relațiile dintre state, pe măsură ce realitățile vieții internaționale demonstrează caracterul profund dăunător al metodelor bazate pe forță. De aceea, necesitatea cunoașterii regulilor de drept care guvernează domeniul acordurilor internaționale se accentuează tot mai mult în preocupările statelor, ale organizațiilor și organismelor internaționale.

Marile probleme ce stau în fața omenirii și de a căror soluționare depinde menținerea păcii — începînd cu domeniul dezarmării, neproliferarea și interzicerea armelor nucleare, folosirea în scopuri pașnice a energiei atomice, a spațiului cosmic, a adîncurilor mărilor și oceanelor, înfăptuirea cooperării internaționale în relațiile economice și comerciale, în știință și tehnologie etc. — se oglindesc și în tratatele internaționale.

Noua „Convenție de la Viena cu privire la dreptul tratatelor" este considerată ca un jalon important pentru promovarea dreptului internațional în lumea de azi. Ea este fructul eforturilor desfășurate de state și concentrate în cadrul O.N.U. timp de douăzeci de ani. Comisia de drept internațional a început studiul dreptului tratatelor încă din anul 1949 ; ea a elaborat un proiect de convenție compus din 75 de articole, care a fost supus Adunării Generale a O.N.U. în 1966. Pe baza propunerii Comisiei de drept internațional, Adunarea Generală a hotărît convocarea unei conferințe internaționale însărcinată să întocmească o convenție asupra dreptului tratatelor și să adopte orice alte instrumente pe care le va socoti de cuviință.

Conferința internațională convocată de O.N.U. și-a desfășurat lucrările în sesiunile din anul 1968 (martie-mai) și de anul acesta (aprilie-mai), reușind să definitiveze textul convenției compusă din 85 de articole, și adoptat cu 81 de voturi (din cele 101 delegații prezente).

Noua convenție privind dreptul tratatelor vine să așeze, în locul normei cutumiare, mai fluidă, mai puțin conturată, *norma scrisă*, mai precisă și mai clară, pe care, pe alocuri, o completează dezvoltînd-o potrivit nevoilor progresului.

În *preambul*, la elaborarea căruia delegația Republicii Socialiste România a avut o contribuție importantă, convenția fixează *cadrul de principii* în care se leagă și se înfăptuiesc raporturile contractuale între state.

Recunoscînd însemnătatea tot mai mare a tratatelor ca sursă a dreptului internațional și ca mijloc adecvat pentru dezvoltarea cooperării pașnice între națiuni, oricare ar fi regimul lor constituțional și social — se arată în preambul — statele-părți constată că principiile liberului consimțămînt și al bunei credințe precum și regula *pacta sunt servanda* se bucură de o recunoaștere universală. Este reafirmat principiul soluționării prin mijloace pașnice a diferendelor internaționale, cu specială referire la domeniul tratatelor și se reamintește hotărîrea popoarelor de a crea condițiile necesare menținerii justiției și respectării obligațiilor născute din tratate. Statele-părți înțeleg să se lege prin convenție *„conștiente de principiile dreptului internațional încorporate în Carta O.N.U., cum sînt principiile privind egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul lor de a dispune de propria lor soartă, egalitatea suverană și independentă a tuturor statelor, neamestecul în treburile interne ale statelor, interdicția amenințării sau folosirii forței..."* și convinse fiind că codificarea și dezvoltarea progresivă a dreptului tratatelor vor sluji scopurilor O.N.U. enunțate în Cartă constînd în menționarea păcii și securității internaționale, în dezvoltarea de relații amicale între națiuni și realizarea cooperării internaționale.

Normele formulate în convenție vădesc un spirit realist ; fiind inspirate din practica statelor, ele concordă cu principiile dreptului internațional menționate. Astfel, convenția consacră regula potrivit căreia *„orice stat are capacitatea de a încheia tratate"* (art. 6), corolar al principiului egalității suverane a statelor. Convenția statuează faptul că *„un tratat trebuie să fie interpretat cu bună credință, după sensul obișnuit ce trebuie să fie atribuit termenilor tratatului în contextul lor și în lumina obiectului și scopului tratatului"* (art. 31). Potrivit principiului respectării suveranității și independenței naționale, statele nu se pot lega prin tratate decît pe baza consimțămîntului lor, a manifestării pe deplin libere a voinței lor. Drept consecință, *„un tratat nu creează nici obligații nici drepturi pentru un stat terț, fără consimțămîntul acestuia"* (art. 34). Pe de altă parte, însă *„orice tratat în vigoare leagă părțile și trebuie să fie respectat de ele cu bună credință" (pacta sunt servanda).*

Relevăm că executarea cu bună credință a tratatelor internaționale, în sistemul convenției, se referă la tratatele *în vigoare*, adică la acordurile valide pe plan juridic, căci nu s-ar putea într-adevăr cere executarea cu bună credință a unor tratate la încheierea cărora voința statelor nu s-a putut manifesta în mod deplin liber, fără constrîngeri sau presiuni dinafară. În această privință, normele din partea a V-a a convenției stabilesc că sînt nule tratatele încheiate prin efectul erorii, ori ca urmare a conduitei frauduloase a unui stat, a coruperii reprezentantului unui stat, a constrîngerii exercitată asupra reprezentantului unui stat. În genere, au caracter de normă imperativă („jus cogens") principiile fundamentale ale dreptului internațional care stabilesc bazele convietuirii statelor în cadrul comunității internaționale, ca entități suverane, independente, egale în drepturi și care asigură protecția valorii și demnității persoanei umane.

Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor rămîne deschisă spre semnare statelor, pînă la 30 noiembrie 1969, la Ministerul federal al afacerilor externe al Republicii Austriei și apoi, pînă la 30 aprilie 1970, la sediul O.N.U., la New York. Statele nesemnatare pot deveni părți prin aderare, conform prevederilor convenției.

O dată cu convenția, și în legătură cu ea, au fost adoptate mai multe declarații și rezoluții, care constituie anexe ale actului final al conferinței. Dintre acestea, menționăm: *„Declarația cu privire la interdicția constrîngerii militare, politice sau economice la încheierea tratatelor". În acest document, Conferința, „reafirmînd principiul egalității suverane a statelor", „convinsă că statele trebuie să se bucure de o totală libertate pentru îndeplinirea oricărui act referitor la încheierea unui tratat", „condamnă în mod solemn recursul la amenințare sau la folosirea oricăror forme de presiune, fie ea militară, politică sau economică, de către oricare stat, în scopul constrîngerii unui alt stat să îndeplinească un act oarecare în legătură cu încheierea unui tratat, cu violarea principiilor egalității suverane a statelor și a libertății consimțămîntului".* Declarația destinată să servească interpretării convenției a fost adoptată fără nici un vot negativ.

Un obiectiv esențial pe care Conferința nu a reușit să-l atingă integral este consacrarea principiului universalității în domeniul dreptului tratatelor. În ciuda eforturilor desfășurate de un număr apreciabil de delegații — printre care și delegația română — de a obține consacrarea dreptului tuturor statelor de a participa la tratatele de aplicație universală, Conferința a adoptat soluția majorității, menținînd formula învechită după care pot deveni parte la convenție statele membre ale O.N.U., ale instituțiilor specializate și ale A.I.E.A., statele-părți la statutul C.I.J. precum și orice alt stat care va fi invitat de Adunarea Generală a O.N.U. să devină parte la convenție. Aici, Conferința nu s-a putut desprinde din făgașul unei practici pe care cercuri tot mai largi ale opiniei publice mondiale o consideră depășită și discriminatorie, o practică ce nu reflectă cerințele principiului universalității și realitățile vieții internaționale.

Semnalăm, totuși, ca un pas real în direcția consacrării acestui principiu adoptarea de către Conferință a unei *„Declarații asupra participării universale la Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor"*. Declarația este primul document adoptat de o conferință internațională în care se exprimă convingerea statelor participante că *„tratatele multilaterale avînd drept obiect codificarea și dezvoltarea progresivă a dreptului internațional sau al căror obiect și scop interesează comunitatea internațională în ansamblu trebuie să fie deschise participării universale"*. Prin declarație, Conferința invită Adunarea Generală a O.N.U. să examineze, la cea de-a XXIV-a sesiune a sa, problema trimiterii de invitații astfel încît să se asigure participarea cea mai largă cu putință a statelor la Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor.

Delegația română la Conferință, condusă de Gheorghe Pele, ambasadorul țării noastre la Viena, și-a desfășurat activitatea alături de delegațiile celorlalte țări socialiste, ale țărilor mici și mijlocii, preocupată să contribuie la obținerea unor rezultate fructuoase. Călăuzindu-se după principiile care stau la baza politicii internaționale a partidului și statului nostru, delegația română a urmărit, prin intervențiile pronunțate și amendamentele propuse, prin argumentările și sugestiile formulate atît în cadrul Conferinței cît și la numeroasele consfătuiri și întîlniri de lucru la care a participat, să contribuie la reușita elaborării „tratatului despre tratat".

reflector

„LE FIGARO" APARE DIN NOU

Începînd de marți, ziarul „Le Figaro" și-a reluat apariția. Ceea ce nu înseamnă că s-ar fi rezolvat litigiul fundamental care determinase greva ziariștilor : cine anume trebuie să conducă gazeta, proprietarii sau redactorii ? S-a realizat însă un fel de armistițiu. La cererea ambelor părți a fost numit un administrator public care a preluat, pe termen de trei luni, controlul deținut de proprietari. Administratorul are numai sarcina de a conduce ziarul în această perioadă de interimat, nu însă și dreptul de a impune o soluție a disputei. Reapariția lui „Le Figaro" cu numai cinci zile înainte de alegerile prezidențiale are o semnificație specială. Nici unul dintre celelalte cotidiene de dimineață nu sprijină candidatura lui Georges Pompidou : „Combat" și „L'Aurore" se pronunță în favoarea lui Alain Poher, „L'Humanite" sprijină candidatura lui Jacques Duclos, iar „Paris-Jour" și „Le Parisien Libéré", ziare de mare tiraj, nu iau atitudine în problemele politice. „Le Figaro" era considerat în ultimii ani un ziar pro-gaullist. De notat că unul dintre coproprietarii săi, Jean Prouvost, înclină în actuala campanie electorală spre Alain Poher.

Atitudinea lui Prouvost, în vîrstă de 84 de ani, rămîne intransigentă. Linia politică a ziarului trebuie să fie determinată, după părerea lui, numai de el însuși. Celălalt coproprietar al lui „Le Figaro", Ferdinand Beghin, care deține ca și Prouvost, 48,5 la sută din acțiuni, s-a dezis de partenerul său. Beghin afirmă că, în ceea ce îl privește, „a încercat totul pentru a găsi o soluție în timpul evenimentelor grave prin care trece țara" și că Jean Prouvost „poartă întreaga responsabilitate a impasului".

S-a ajuns totuși la un acord provizoriu între cele două părți : salariații lui „Le Figaro" vor deține cinci dintre cele unsprezece locuri ale viitorului Consiliu editorial, iar patronii șase. În problemele „fundamentale", hotărîrile se vor putea lua însă numai dacă vor întruni nouă voturi, ceea ce va asigura un anumit drept de veto redactorilor. Numai problemele curente vor fi rezolvate prin majoritate simplă. Se crede că acest aranjament va pune capăt crizei de la „Le Figaro", despre care Jean Schwoebel scria în „Le Monde" că „va fi absolut decisivă pentru demnitatea tuturor ziariștilor și pentru viitorul țării", întrucît cititorii trebuie să beneficieze de serviciile unor ziariști care nu primesc ordine de la proprietarii ziarelor.

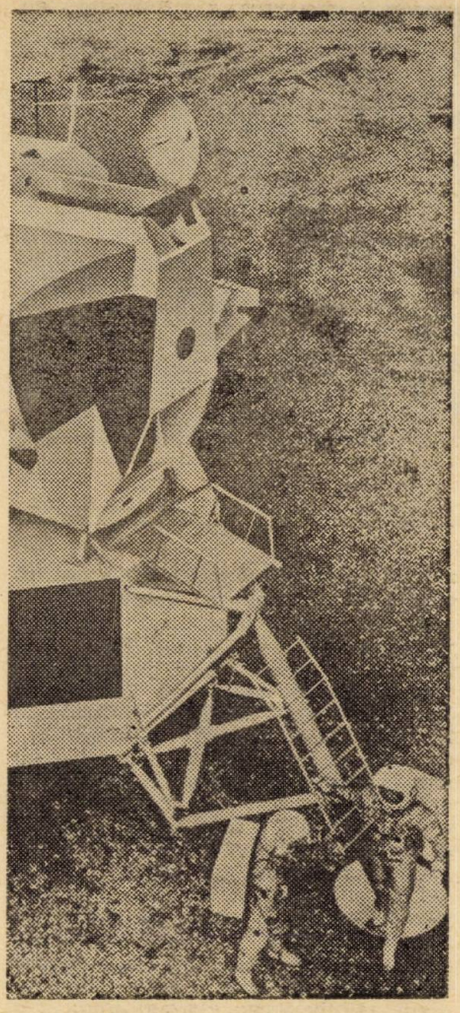

Un desen de anticipație... apropiată : după aselenizarea modulului navei Apollo-11

APOLLO ȘI LUNA

Ne despart doar 14 800 de metri și probabil numai 52 de zile de locul și clipa în care un om va face primul pas pe suprafața altui corp ceresc. Evenimentul în sine, indiferent de considerațiile practice și de anticipațiile ce pot gravita, la nesfîrșit, în jurul lui, va fi punctul de pornire pentru cunoașterea lumii fizice la scara marilor dimensiuni, intrate, acum, în viața de toate zilele. De aici pînă la o psihologie nouă nu va fi decît un pas. Poate tocmai acela pe care-l va face, în pulberea nesigură a Lunii, un astronaut, la 20 iulie.

În complexitatea, pe drept cuvînt imensă, a călătoriilor cosmice, stabilirea unei date de asemenea importanță implică o doză de risc. Totuși, performanța recentă a lui Apollo-10 — salutată cu aplauze unanime — justifică încrederea grupului de savanți de la Houston. Dacă și condițiile meteorologice vor fi de acord, în ziua de 16 iulie al 11-lea Apollo — ultimul din serie — își va lua startul din vîrful argintiu al unui Saturn-V, vectorul gigant, montat la extremitatea sud a „portului Lunar" de pe insula Merritt.

Acest detaliu topologic nu schimbă nimic din ceea ce ne-am obișnuit să știm despre cosmodromul de la Cape Canaveral-Kennedy. Insula Merritt, situată în imediata vecinătate a Capului Canaveral, se află „puțin mai sus de paralela 28 latitudine nord", nu departe de locul „pe care cetățenii din Tampa-Town îl numesc Stone Hill", cum nota Jules Verne, precizînd punctul din care ar fi început prin... 1865 „Călătoria de la Pămînt la Lună" a eroilor săi imaginari.

Acest plasament special, la limita perimetrului pentru instalațiile astronautice, a fost ales din cauza formidabilei forțe de explozie a sistemului Saturn—V, în clipa de start. „O detunătură îngrozitoare, supraomenească, nemaiauzită, care nu s-ar putea asemui cu nimic, nici cu străfulgerarea fulgerelor, nici cu trozniturile erupțiilor vulcanice", descrie Jules Verne momentul pornirii eroilor săi, pe care-l vedea cu ochii închipuirii, totuși cu o precizie covîrșitoare, acum o sută de ani.

Într-adevăr, raza minimală a terenului „de siguranță" pentru Saturn-V este de 5—6 kilometri, iar uraganul de unde sonore, provocate de lansare poate fi auzit pînă la New York, la 1 500 de kilometri distanță. Deflagrația primei trepte a rachetei se situează, pe scara violenței, imediat sub explozia unei bombe atomice și departe peste orice lovitură de tun sau explozie de bombă „clasică". Așa se explică amplasarea oarecum izolată a platformelor mobile din portul Lunar, pe insula Merritt, într-un loc unde pînă acum doi-trei ani domneau țînțarii, crocodilii și șerpii cu clopoței.

Construcția rampei este gata. Marele cilindru în care va fi turnat combustibilul se află la locul lui. Este înalt de 60 de metri, are diametrul de 10 metri. Celelalte trepte, superioare, sînt gata și ele. Modulul Lunar așteaptă în garajul din treapta a treia, deasupra căreia, ca un vîrf de ogivă, se află sistemul cabinei Apollo-11. Cînd numărătoarea inversă va epuiza zilele și va începe să filtreze ultimele ore, în cabină vor intra vizitatorii Lunii : Neil Armstrong, Michael Collins și Edwin (Buzz) Aldrin. Trei zile mai tîrziu, cabina va sosi la destinație. La bord va rămîne numai pilotul Collins, cu grija de a-i readuce acasă pe ceilalți doi. Intrați în Lunar Excursion Module, Armstrong și Aldrin vor efectua manevrele de aselenizare, în direcția unei zone înguste aflată în regiunea ecuatorială, la răsărit de Marea Liniștii, și cunoscută sub indicativul 2 p 2. Imediat ce picioarele lungi ale lui LEM se vor așeza pe suprafața solidă, cei doi oameni vor comunica poziția unde au aselenizat și se vor odihni, poate vor și dormi. Programul lor de staționare pe Lună se va desfășura timp de 21 de ore. Iată cum l-au prefigurat, într-o conferință de presă, Edwin Aldrin și Neil Armstrong :

Mai întîi, vor privi, prin ferestrele modulului, locul unde se vor afla și peisajul nou, din jurul lor. Vor începe, numaidecît, să fotografieze și — dacă va fi posibil — vor încerca o transmisiune TV.

Cernan, Stafford și Young (de la stînga la dreapta) după amerizare

Primul om care, ieșind din LEM, va coborî pe Lună va fi, probabil, Neil Armstrong. (Hotărîrea definitivă nu a fost, încă, luată). Călătoria lui de explorare se va limita la cîțiva metri în jurul modulului. Va aduna pietre, va strînge pulbere, bucăți de lavă, nisip, le va pune într-un sac special, sterilizat și le va da astronautului rămas la bord. În ipoteza că primele minute de explorare vor decurge bine, cel de-al doilea astronaut va coborî și el pe Lună. O cameră de TV va fi așezată pe un trepied, pentru a transmite pe Pămînt — în direct — cea dintîi promenadă pe alt astru. Armstrong și Aldrin vor ancora pe suprafața Lunii un mic laborator pentru transmiterea datelor termice și meteorologice — apt să funcționeze timp de un an — și o bornă pentru semnale laser, destinată măsurătorilor astronomice de înaltă precizie. Vor mai aduna mostre selenologice, dar nu mai mult de 20—25 de kilograme (terestre), și se vor înapoia în incomodele cabine de pe LEM. Plimbarea, propriu-zisă, pe Lună va dura 2—3 ore.

Toate aceste episoade — care par a fi desprinse, din Jules Verne — vor fi posibile pentru că o lungă serie de etape le-au pregătit, în cele mai neînsemnate detalii. Îndeosebi, misiunile executate de cabinle Apollo-8, 9 și 10 au deschis drumul aselenizării unui echipaj uman.

Nici unul din aceste zboruri nu a fost, propriu vorbind, o repetiție. De fiecare dată, programul a făcut un pas înainte — păstrînd pentru cel următor cel puțin o premieră cosmică. Întregul sistem pentru asigurarea zborurilor a fost ameliorat și amplificat, începînd cu stațiile fixe și ambulatorii care urmăresc și controlează zborurile. De la 4 cîte erau la începutul programului Apollo s-a ajuns la 36 (pe sol, pe mări, în aer). Racheta Saturn-V, ca forță de lansare, nu a suferit modificări. Funcționarea ei este considerată ca atingînd limita perfecțiunii, la nivelul cunoștințelor actuale. N-a fost modificat nici LEM-ul, acest vehicul exclusiv extraterestru, ale cărui încercări de pînă acum au dat rezultate bune. Piloții lui din actuala evoluție în jurul Lunii s-au plîns, după desprinderea de cabină, că „LEM a început să vibreze", cînd au fost puse în funcțiune cîteva rachete direcționale. În realitate, Stafford și Cernan, probabil sub imperiul emoției, au dat comenzi necomplete, au prins rachetele fără să coordoneze direcția de înaintare, de unde reacția trepidantă a lui LEM. Este de semnalat că restabilirea comenzilor exacte a fost făcută de ordinatorul de la bord, care împreună cu stația de pe sol dispune de vreo trei mii de „capete" minuscule de control electronic și nu știe să greșească.

În ce privește programul de zbor, veteranii de pe Apollo-10 — Tom Stafford (a zburat pe Gemini-6 în 1965 și pe Gemini-9 în 1966), John Young (Gemini-3 în 1963 și Gemini-10 în 1966), Gene Cernan (Gemini-9) — au avut misiunea de a naviga în jurul și în imediata apropiere a Lunii, cu două obiective precise : să cerceteze mai atent sectorul 2 p 2 ca pistă probabilă de aselenizare pentru LEM — Apollo-11 și să detecteze, cu mai multă atenție, perturbările ce intervin în cîmpul gravitațional al Lunii. Se știe că în timpul rotațiilor în jurul satelitului nostru natural, stațiile Lunar-Orbiter au semnalat cel puțin 12 regiuni, relativ vaste, de pe Lună, la a căror survolare traiectoriile lor erau deviate, ca urmare a unor modificări stranii în forța selenară de atracție. Regiunile respective au fost numite „mascon" — mass concentrations — ceea ce constituie, în același timp, un nume și o ipoteză asupra naturii lor, dar cauza profundă a variațiilor de atracție — pozitive și negative — în jurul Lunii rămîne enigmatică. Nici nu sînt șanse prea multe ca astronauții de pe Apollo-10 să fi găsit răspunsul la această întrebare. Ba, dimpotrivă, se poate spune că după efectuarea acestui zbor, situația este mai complicată. Nu 12, ci 80 de salturi de broască a făcut LEM în raidurile sale circumlunare, de unde se trage concluzia că anomaliile gravitaționale sînt mult mai răspîndite și presărate la întîmplare pe Lună. Au fost, totuși, identificate trei centuri gravifice relativ constante, una pe linia ecuatorială a satelitului și alte două, paralele cu cea dintîi, situate spre nord și spre sud de ea, la distanțe aproape egale. Ipoteza masconilor „pozitivi" (cu densitate mai mare decît mediul) și „negativi" (poroși, cu densitate mică) devine mai puțin satisfăcătoare, în acest moment. Anomaliile sînt efectul unei structuri spongioase ? Sau a faptului că masa lunară ar fi împănată cu meteoriți gigantici, care s-au izbit de Lună nealterați de rezistența vreunei atmosfere și au străpuns scoarța oprindu-se la adîncimi variate ? Nu este definitiv înlăturată nici ipoteza unor fenomene vulcanice profunde, mai ales de cînd s-au publicat afirmațiile unor astronomi-amatori, care ar fi „văzut" flăcări țîșnind din niște cratere selenare. În fine, ultima — și poate cea mai atrăgătoare ipoteză — ar fi că masconii sînt mase de sedimente decantate din mările care ar fi existat pe Lună, dar au secat în urma dispariției misterioase a atmosferei selenare.

Oricum, între aceste ipoteze, navigatorii cosmici nu au găsit-o, pînă acum, pe cea adevărată și nici nu au emis alta nouă, rezervînd, poate, soluția pentru viitoarele laboratoare de la fața locului.

În schimb, ei au cercetat, în două rînduri, de la 15 km depărtare, din unghiuri de vedere diferite, viitorul selenodrom. Din ascultarea convorbirilor celeste venite de la bordul lui LEM, s-a putut afla că această pre-explorare la mică distanță n-a fost lipsită de emoții.

— Îl văd, iată-l, a strigat Gene Cernan, în clipa cînd a văzut craterul Maskllyne, pe marginea căruia se află 2 p 2. Este drept în fața noastră, zburăm spre el.

— Sînt stînci enorme de jur împrejurul lui, a exclamat Tom Stafford. E plin de găuri.

Și timp de șase minute (pe cînd zburau cu o viteză de 6000 km/oră), astronauții au contemplat, au fotografiat, au filmat eventualul selenodrom din iulie viitor, fără să înceteze a spune că locul li se pare „cam sălbatic".

De mai multă vreme, de cînd a fost fotografiată de jur împrejur, de la 100 de kilometri, de cînd secretele sale intime de relief, de compoziție selenologică, de febră și de glaciație sînt destul de bine cunoscute, aproape nimeni nu se mai așteaptă că Luna continuă a se acoperi cu mistere. Vălul de poezie inefabilă i-a fost rupt. Lumina ei, cînd strălucitoare, cînd palidă, suficientă totuși pentru a se revărsa peste sumbrele noastre nopți, s-a stins, în imediata vecinătate, unde astronauții au descoperit „un vast deșert cenușiu-roșietic, o crustă dezolantă, ca după o epidemie de variolă". S-au aprins, în schimb, reflexele diamantine ale Terrei, planetă superbă atunci cînd e televizată de lîngă Lună, risipind în spațiul negru irizări albastre și rubinii, despre care pămîntenii propriu-zișI nu au încă o idee destul de clară.

S-ar putea, totuși, ca în 1980 agenția texană de turism care a deschis, de pe acum, listele de înscrieri, să realizeze programul ei ambițios dar scump: excursii de 10 zile și nopți pe o stație orbitală circumterestră, pentru 5 000 de dolari, iar în 1990 — 14 zile și nopți în cabana climatizată de pe Lună, inclusiv biletul dus-întors pe rachetă, pentru douăzeci de mii de unități din valuta epocii. Atunci, se poate crede că se vor risipi multe din semnele de întrebare, ale căror răspunsuri sînt căutate de temerarele călătorii la Lună.

Adevărul adevărat este că „Luna a fost studiată mult ; masa ei, mărimea, greutatea, conformația ei, mișcările ei, depărtarea de noi, rolul ei în sistemul solar sînt pe deplin cunoscute ; s-au făcut hărți selenografice cu o desăvîrșire ce ajunge, dacă nu chiar întrece, pe acelea pămîntești ; s-au făcut fotografii neasemuit de frumoase ale satelitului nostru. Într-un cuvînt, se știe despre Lună tot ceea ce matematica, astronomia, geologia, optica ne pot învăța ; dar pînă acum n-a fost încă niciodată stabilită o comunicație directă cu ea". Acestea sînt înflăcăratele cuvinte din peroratia lui Impey Barbicane, savantul și negustorul-erou al lui Jules Verne, din inegalabila sa „Călătorie de la Pămînt la Lună". După un veac de la acest discurs, „comunicația directă cu Luna" stă în puterile omului.

Mircea GRIGORESCU

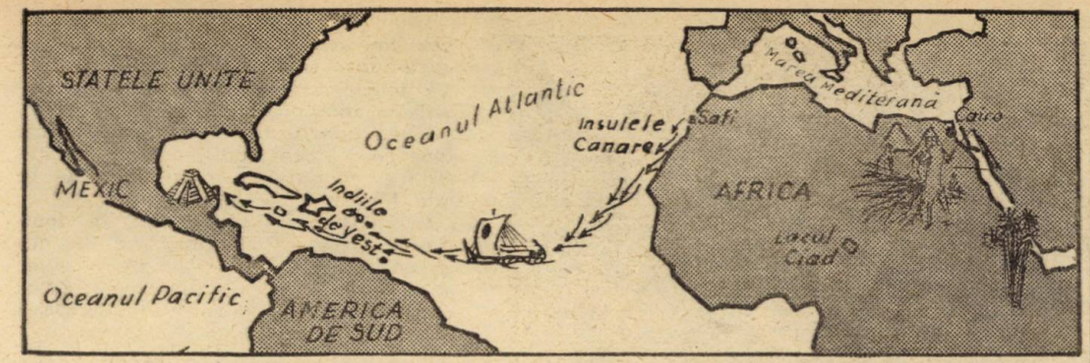

Thor Heyerdahl

Un vas fabulos venit de-a dreptul din primele epoci ale umanității va încerca cea mai extraordinară sfidare a Atlanticului. Este un vas din trestie împletită, la fel cu cele desenate pe monumentele Egiptului antic. La bord, Thor Heyerdahl, eroul de pe „Kon-Tiki", împreună cu un echipaj de șase oameni. Din Maroc pînă în America, ei reiau ruta navigatorilor uitați care au dus germenii civilizației din Lumea Veche în Lumea Nouă, înainte chiar ca invenția scrisului să fi permis să se înregistreze istoria. Este o acțiune sportivă de o temeritate fără precedent. În primul rînd, însă, este o călătorie patetică în căutarea trecutului istoric al lumii. Reușita ei ne va permite să înțelegem cum au izbutit rasele, legendele, tehnicile și toi tezaurul tradițiilor umane să se răspîndească dincolo de mări, doar cu ajutorul vînturilor, al curenților și al cîtorva snopi de paie. Reproducem după revista „Paris Match" extrase din jurnalul de bord în care Heyerdahl și-a descris pregătirile în vederea călătoriei.

Thor Heyerdahl

De la „KON-TIKI" la „RA"

Vasul care mă va transporta peste Atlantic, în voia vînturilor și a curenților, împreună cu cei șase tovarăși ai mei, ar fi putut să fie construit cu cinci mii de ani în urmă. „Ra" este replica exactă a „navelor de trestie" ale vechilor egipteni. Ei împleteau din tije de papirus un fel de coș plutitor, un filtru care permite ca apa mării să treacă prin interstițiile lui, dar plutește datorită greutății lui reduse.

La 22 de ani după expediția „Kon-Tiki" și după cele 101 de zile de navigație în Pacific pe o distanță de 4 300 mile, de la Calao (Peru) pînă în Polinezia, a venit vremea să încerc a întreprinde călătoria care nu a încetat niciodată să fie adevăratul scop al eforturilor mele și obiectivul meu final.

O TRESTIE UNDUITOARE, UN FIR DE IARBĂ FRAGIL...

Pe vremea cînd primele focare de civilizație abia începeau să pîlpîie asemenea unor focuri răzlețe în noapte, o simplă trestie a fost purtătoarea uriașei aventuri a oamenilor. Trestia era de fapt un scirp, plantă sălbatică înrudită cu gramineele. Scirpul crește în locuri umede și nu are nici o întrebuințare. Nu dă boabe comestibile și nici măcar nu constituie un furaj bun. Și, totuși, una din varietățile lui a permis fabricarea celei mai importante unelte și celui mai important simbol al geniului născocitor al omenirii : papirusul vechilor egipteni, strămoșul hîrtiei.

Dar acest fir de iarbă fragil pe care un copil îl poate răsuci între degete realizase mai întîi prima minune a speciei umane: a răspîndit puterea omului pe pămînt. Este o aventură comparabilă cu epopeea modernă a avioanelor gigantice, cu legenda minunată a vaselor cu pînze și a galerelor. E vorba pur și simplu de un secret uitat pe care vreau să-l redescopăr.

Dacă, într-o frumoasă zi de vară, vă aflați pe malul unui lac unde crește scirpul, veți vedea cum această vegetație ușoară unduiește în valuri în bătaia unei brize aproape imperceptibile. Gîndiți-vă atunci că constructorii piramidelor, din Egiptul faraonilor ca și din America precolumbiană, au transportat milioane de tone de piatră pe plute împletite din aceste paie sălbatice.

Mie însă, în momentul plecării, unduirea ierbii în bătaia vîntului îmi evocă altă amintire : sentimentul brusc al unei enigme răscolitoare de pe vremea cînd, student necunoscut, petreceam împreună cu tînăra mea soție un an de singurătate în mările sudului, în chip de călătorie de nuntă.

CĂLĂTORIE DE NUNTĂ ÎN MĂRILE SUDULUI

Insula Fatu-Hiva din arhipelagul Marchizelor, în plin Pacific : 140 de grade longitudine vestică, 10 grade latitudine sudică. Spre ocean, întinderea este presărată de nenumărate insule pînă la coasta Australiei. Marchizele sînt situate în marginea răsăriteană a acestei constelații polineziene. Pentru toți savanții, harta dovedea cu forța evidenței că numai prin migrații venite din vest fusese colonizat conul vulcanic Fatu-Hiva.

Iată gîndurile mele de atunci cînd visam să mă așez, zi de zi, pe plaja insulei Fatu-Hiva. N-am nimic altceva de făcut. Copil privilegiat al unui bogat om de afaceri norvegian, m-am considerat încă din tinerețe un diletant amabil și nimic mai mult. Am părăsit facultatea înainte de a obține o diplomă, ceea ce nu a contribuit la buna mea reputație. E adevărat că mai tîrziu voi primi, printre alte distincții, singurul titlu onorific acordat vreodată de Universitatea din Oslo. Dar, pînă atunci, sînt originalul care își duce soția pentru un an în mările sudului, pentru a vedea dacă știe și ea să aprecieze deliciile unui paradis în stilul epocii de piatră.

Și iată că, într-una din miile de ore de contemplare imobilă, o observație mă izbește brusc. La Fatu-Hiva, apa și vînturile vin totdeauna dinspre est. Pentru omul primitiv ar fi fost cu neputință să acosteze venind dinspre vest. Cum ar fi putut însă să străbată dintr-un singur salt cele 60 de grade de longitudine care îl despart de Peru ? Încercînd să sondeze aceste mistere, toată știința noastră se află în fața unui abis la fel de adînc ca gropile din Pacific.

Călătoria mea la Fatu-Hiva nu-i o fantezie gratuită, așa cum vor crede ani de zile mulți cunoscuți ai mei. Este o primă etapă pe lunga cale a observațiilor și deducțiilor care vor forma timp de 30 de ani urzeala secretă și complicată a tuturor actelor vieții mele. În primul rînd, un cunoscut al meu, Bjarne Kroepelien din Oslo mi-a vorbit mult despre un subiect pasionant : originea și evoluția vieții în regiunile izolate ale globului. Bjarne Kroepelien a trăit în Pacific. A adunat o bibliografie gigantică despre Polinezia. S-a împrietenit la Teriierooterai cu un puternic șef de trib, Teriiero. Cu ajutorul lui am reușit să plec la Fatu-Hiva cu un scuner care transporta copra.

Acolo studiez statuile gigantice care se înalță pe insula vulcanică. După înapoierea mea la Oslo, le consacru o lucrare intitulată „În căutarea paradisului". Cartea apare în 1938 și îmi permite să fac cunoștință cu fermierul norvegian Iver Fougner. Fougner a petrecut ani de zile în valea Bella Coola, din Columbia britanică (Canada).

— Am fost izbit de caracteristicile asiatice ale indigenilor din Bella Coola, îmi spune Iver Fougner.

Atunci, în mintea mea se schițează încet o primă teorie. Polinezia a fost poate populată de un prim val de migrație venită din America de Sud cu ajutorul curentului Humboldt. Un al doilea val a venit fără îndoială din peninsula malayeză, cu ajutorul curentului Malayeziei, care se întîlnește cu Kuro

Un cortegiu neobișnuit la poalele piramidelor : „Ra" își începe călătoria pe nisip, cu ajutorul unei sănii de lemn

Șivo, apoi s-a îndreptat de-a lungul insulelor Aleutine de la vest la est, a coborît pînă în Columbia britanică și a luat, în sfîrșit, direcția sud-vest pînă în Hawai.

Public această ipoteză în 1941, într-o revistă a refugiaților „International Science", și aleg titlul „Cultura polineziană provine oare din America ?"

„ÎNCEARCĂ SĂ AJUNGI DIN PERU ÎN INSULELE PACIFICULUI PE O PLUTĂ DE BALSA !"

Timp de patru ani renunț însă la arheologie pentru a intra în Rezistența norvegiană. Războiul și trupele lui Hitler nu mă fac totuși să uit de preistorie și de polinezieni. După eliberare termin un manuscris intitulat „Polinezia și America, un studiu al relațiilor preistorice". Am împrumutat titlul de la un savant pe care îl admir în mod deosebit, dr. Herbert Spinder, directorul lui „Brooklyn Museum".

Aceste opt luni determină întîlnirea la care se hotărăște destinul meu.

Am pus rezumatul manuscrisului pe biroul în fața căruia ne aflam dr. Herbert Spinder și cu mine. Spinder îl citește cu atenție, apoi rostește cîteva fraze. Am impresia că aud și azi dialogul nostru.

— Este absolut exact că America de Sud constituie leagănul cîtorva civilizații care sînt printre cele mai ciudate civilizații ale antichității — murmură Spinder — și nu știm cîtuși de puțin unde își aveau centrul și nici spre ce regiuni au dispărut atunci cînd au preluat incașii puterea.

Spinder se gîndește și adaugă :

— Un lucru este însă cert : nici unul din aceste popoare sud-americane nu a ajuns în insulele din Pacific. Și știi de ce ? Nu aveau nave !

Îi răspund :

— Aveau plute... Plute din lemn de balsa...

— Ei bine ! îmi explică savantul, încearcă atunci să ajungi din Peru în insulele din Pacific pe o plută de balsa !

Exact în acest moment este pecetluit actul de naștere al plutei „Kon-Tiki". Dar sub răsunetul imediat al succesului, soarta acestei expediții ascunde lunga perspectivă pe care continui s-o urmăresc și azi. Cartea mea, editată în 63 de limbi, a avut 20 de milioane de cititori frapați în special de performanța sportivă.

Și totuși în 1947, cînd termin o călătorie de 4 300 de mile pe ocean, pe pluta „Kon-Tiki", gîndurile mele merg mult mai departe de plutele de balsa construite de incași și din care m-am inspirat. Pentru mine, victoria lui „Kon-Tiki" nu este un scop, ci un început. Și știu că, pentru a păși într-adevăr pe urmele umanității primitive, trebuie să descopăr cum au călătorit pietrele și plantele, la începutul tuturor timpurilor.

În insulele polineziene cresc diferite plante care nu se pot reproduce prin semințe : papaya, patata dulce. A fost deci necesar ca cineva să fi adus plantele pe mare. Or, patria acestor specii vegetale este America de Sud.

Astfel botanica este cea care trasează ruta incursiunii mele în Istorie, dar sînt departe de a-mi închipui fantasticul parcurs pe care îl voi reface.

Drepturile de autor pentru cartea „Kon-Tiki" mi-au adus independența financiară. Cumpăr un mic sat medieval în ruine pe Riviera italiană. Îl restaurez și vin să locuiesc acolo cu Yvonne, a doua soție a mea, și cu cei trei copii ai noștri. Plec însă mereu în America pentru a continua lunga mea anchetă. Am fost frapat de faptul că nicăieri nu se vorbește despre migrațiile în insulele Galapagos. Acest arhipelag se află în largul Republicii Peru, sub curentul Humboldt. În 1951, o expediție arheologică îmi dovedește că peruvienii au atins insulele Galapagos înainte de epoca în care normanzii au ajuns în Islanda.

În cursul acestei călătorii, indienii de pe coasta de sud a Ecuadorului îmi spun că o plută de balsa poate fi condusă simultan cu cîrma și cu pînzele. Construisem și eu o cîrmă pentru „Kon-Tiki", dar nu știusem s-o folosesc. După patru ani, înțeleg în sfîrșit cum aș fi putut să manevrez pe orice vînt.

Și adevărurile ajung încetul cu încetul la mine, ca niște pîraie ale căror ape se unesc. Dădusem plutei „Kon-Tiki" numele zeului cu fața albă slăvit în Anzi, dar și în insulele situate la vest de continentul american. În 1952, în Anzii bolivieni, dezgrop ceramică anterioară incașilor. Pe oale este desenată o navă ciudată în formă de semilună, cu o punte dublă și avînd mulți pasageri la bord. Este ambarcațiunea de trestie care îi stupefiase pe cuceritorii spanioli atunci cînd ajunseseră în sfîrșit pe coasta pustie a Perului, după ce străbătuseră jungla Ecuadorului. Fuseseră uimiți de originalitatea și siguranța acestor nave extraordinare, care sfidau stîncile, nu aveau nevoie să fie etanșe și pe care se putea îmbarca un echipaj de 34 de oameni. Dar spaniolii nu au avut timp să le examineze îndeaproape. Au fost nevoiți să se mulțumească cu cîteva explicații date de marinarii indieni. Apoi colonizarea a făcut să dispară această tehnică ancestrală așa cum s-a întîmplat cu atîtea alte tezaure ale culturii.

Am totuși norocul să descopăr atunci una din aceste relicve ale Istoriei. Asta se întîmplă pe lacul Titicaca, focar al culturii tiahuanaco. Aici s-a născut cultul lui Viracocha, zeul suprem al religiilor andine. În legendele lor, incașii păstrau amintirea invaziei unor oameni blonzi și bărboși pe care îi numeau „viracochas". Indienii au crezut că invadatorii spanioli erau descendenți ai acestor creaturi mitologice, călători fabuloși veniți de pe un alt continent cu mii de ani în urmă.

Am în fața ochilor o navă de trestie. Cîțiva indieni din era atomică continuă să se folosească de ea în fiecare zi. Are o lungime de 40 de metri și o linie elegantă oarecum asemănătoare cu o lebădă care înoată ținînd coada mai sus decît gîtul lung și grațios. Mă gîndesc că civilizația tiahuanaco a construit mari piramide. Materialele necesare acestor construcții titanice au fost încărcate pe bordul unor nave ușoare împletite din trestie de baltă, plantă atît de fragilă încît abia poate să-și poarte floarea și pe care indienii o legau în snopi cu un fir de cînepă pentru a construi astfel adevărate nave de vis.

Dar zeii, navele și trestiile mă așteaptă acum în insula Paștelui, pentru a-mi spune un nou secret.

MISTERELE INSULEI PAȘTELUI

Insula Paștelui este celebră în toată lumea pentru statuile ei gigantice. Ea ascunde un mister încă și mai ciudat, pentru care nu se întrevede nici o soluție : este singurul loc în afara Americii unde crește o plantă denumită „scirpus totora". Se găsește pe malul iazurilor și pe marginile cîmpurilor irigate. Nu se reproduce prin semințe, ci doar prin lăstare. Nu poate fi răspîndită de vînt sau de păsări. Or, Insula Paștelui se află la 2 000 de mile de cele mai apropiate cîmpuri irigate existente pe continentul american.

Cînd au debarcat pe insula Paștelui, europenii nu au găsit în lacurile vulcanice decît două specii de plante. Una este „scirpus totra", cealaltă este o plantă medicinală originară din Peru, de asemenea necunoscută în afara Americii și care nu se transmite decît prin butași.

În 1956 explorez insula Paștelui și descopăr, pe plafonul grotelor, desene în care recu-

1947. „Kon-Tiki" în mijlocul valurilor dezlănțuite ale Pacificului

nosc nave din trestie. Găsesc figurine din piatră reprezentînd același tip de ambarcațiune cu pînze. În sfîrșit, pe pieptul gigan-ților din piatră sînt schițate nave identice, dar prevăzute cu trei catarge. Mă întreb, încă o dată, dacă secretul acestor construcții a dispărut. În cele din urmă o familie de pescari bătrîni, formată din patru frați, începe să construiască pentru mine două versiuni diferite ale acestor nave.

Cei patru frați folosesc de preferință o specie de stuf care crește pe malul unui lac vulcanic. Recunosc „scirpus totora" pe care l-am văzut pe malurile lacului Titicaca. Iau eșantioane de sol. Examenul microscopic arată că sedimentele profunde conțin polen de scirpus. Boabele sînt amestecate cu particule de cărbune a căror datare o determin prin procedeul izotopului radioactiv al carbonului. Rezultatul : polenul este contemporan cu cărbunele care provine, după toate aparențele, din incendii de păduri. Sîntem îndreptățiți să credem că „scirpus totora" a fost adus în insula Paștelui de aceiași oameni care au despădurit locurile cu ajutorul focului.

Civilizația se extinde de la est spre vest : se crezuse că Polinezia constituie o excepție. După 20 de ani de reflecții și studii, cred că am acum dovada că cultura Oceaniei a venit nu din Asia ci din America. Atunci, în 1966, izbucnește o controversă aprigă.

Asist la sesiunea bienală a Congresului internațional de americanistică. Exact înainte de începerea dezbaterilor, un antropolog eminent publică un articol în care menționează navele de trestie. Dar el le citează în sprijinul tezei că invenții absolut identice apar simultan în diferite puncte ale globului fără nici o legătură între ele. Aceste comentarii sînt repetate pe larg, amplificate și par să se impună la Congres.

Iau imediat avionul și plec la lacul Titicaca, unde trăiesc alături de indieni, le ascult îndelung explicațiile, navighez împreună cu ei. Adversarul meu a susținut în fața Congresului că navele de trestie nu ar fi putut naviga niciodată din Peru în Oceania. Acum am convingerea că datorită capacității și rapidității lor, ele sînt în stare să realizeze o asemenea performanță și mă hotărăsc s-o dovedesc în fața întregii lumi refăcînd eu însumi întreaga călătorie, considerată irealizabilă.

În momentul în care iau această hotărîre, nu mă pot împiedica să mă gîndesc că miza victoriei este poate și mai mare decît se crede. Fondul problemei rezidă în următoarea întrebare : de unde vin acești navigatori îndepărtați ?

Și dintr-o dată îmi dau seama de numeroasele trăsături comune dintre vechile civilizații ale Americii și cele ale Africii : cultul soarelui, cu cunoștințe astronomice suficiente pentru a grava calendare în stîncă și a calcula răsăritul stelelor mari, castă dominantă în care frații se căsătoresc cu surorile lor ; paralele între hieroglife și scrierea „rongo rongo" din insula Paștelui ; practica trepanației în scopuri chirurgicale ; arhitectură bazată pe cioplirea și poleirea pietrelor ajustate fără ciment ; irigarea în terase ; morminte în piramide ; navigație perfecționată cu ajutorul ambarcațiunilor de trestie.

SURPRIZA DIN CIAD

Chiar atunci, dau peste o fotografie din revista „National Geographic" ilustrînd un articol despre fostele colonii franceze din Africa : pe lacul Ciad, ambarcațiuni de trestie navighează cu pînze. Plec cu avionul la Fort-Lamy, capitala Republicii Ciad, și pregătesc imediat o expediție spre lac. În satul Bol, aparținînd tribului Buduma, descopăr că navele din Ciad sînt construite din papirusul folosit de vechii egipteni.

Găsesc imediat trei ajutoare prețioase : Mussa Bulumi, fratele lui, Omar M'Bulu, și Abdoulaye Djibrine, care se prezintă el însuși drept „un arab din Ciad". Mussa Bulumi nu vorbește decît limba tribului său, limba Buduma. Dar Omar a învățat și araba, limba maternă a lui Abdoulaye, iar aceasta din urmă cunoaște franceza. Îi întreb pe Mussa și pe Omar dacă vor să mă însoțească în Egipt pentru a construi o navă de trestie. Abdoulaye propune să vină și el, ca interpret. Nu știam deocamdată că această discuție în trei limbi inaugurează acțiunea pe care pun cel mai mare preț și pe care o voi denumi expediția „Ra". O acțiune care, chiar înainte de a face primii pași, se loveste mereu de greutăți.

Cairo este singurul punct de plecare acceptabil din Mediterana pentru o expediție care urmărește să lege Africa de America. Dar în Egipt nu se mai cultivă de multă vreme papirus. El crește în cantități mari pe malurile Ciadului. E nevoie de mult prea mult timp pentru a transporta pe mare la Cairo o cantitate suficientă de papirus, iar avionul este prea scump. Plec în Etiopia, unde papirusul crește din abundență în jurul lacului Tana, izvorul Nilului albastru, și al lacului Zwai, la sud de Addis-Abeba. Un italian încheie un contract cu călugări și cu pescari pentru a recolta 12 tone de tije de o lungime excepțională, între 5 și 6 metri. Furnizorul meu italian îmi garantează livrarea mărfii pe coasta occidentală a Mării Roșii, după ce va fi trecut munți înalți de 3 500 metri. Nu-mi mai rămîne decît să mă înțeleg cu un grec care va transporta încărcătura pe bordul vasului său pînă la Suez.

Cer atunci guvernului egiptean să-mi permită să dispun de cîteva petice de nisip din spatele celei de a treia piramide. Acolo vreau să-mi stabilesc șantierul ; e un loc care unește simbolurile comune Yucatanului, lacului Titicaca, insulei Paștelui, insulei Fatu-Hiva. Dar autoritățile de la Cairo sînt nedumerite. Toate persoanele a căror opinie se bucură de oarecare credit consideră că navele de trestie nu au fost folosite niciodată decît pe Nil, unde se mai pot vedea și azi. Nimeni nu a auzit ca vechii egipteni să fi navigat cu ele pe Mediterana. Dacă guvernul va permite construirea vasului „Ra", nu se va face oare complicele unei sinucideri ?

Pentru a rezolva dezbaterea, guvernul de la Cairo face apel la cel mai eminent specialist național : Hassin Ragab, președintele Institutului papirusului.

Hassim Ragab se opune : experiențe efectuate recent în Etiopia dovedesc că apa sărată saturează tijele de trestie în mai puțin de două săptămîni, declară directorul Institutului papirusului. „Am verificat personal acest lucru, punînd cîteva papirusuri în cada din baia mea. Înainte de termenul de două săptămîni, au apărut bule provocate de fermentarea papirusului".

Răspund prin două obiecții : într-o cadă de baie, papirusul rămîne în aceeași apă care se poiuează, în timp ce sub nava „Ra" ea se va reînnoi mereu. Pe de altă parte, planul de construcție a navei „Ra" este aproximativ acela al unui coș, și apa nu ar putea pătrunde înăuntrul tijelor ale căror extremități răsucite în partea de sus vor rămîne deasupra suprafeței lichide.

În ianuarie 1969, guvernul egiptean îmi acordă, în sfîrșit, autorizația, și îmi instalez șantierul la poalele celei de a treia piramide.

ÎN SFÎRȘIT, LA DRUM !

Viitoarea mea navă începe prin patru tije de papirus legate solid la un capăt cu un inel de frînghie. O a doua legătură este prinsă în jurul papirusului la o oarecare distanță de prima. Prin al doilea inel, se trece un număr cît mai mare posibil de tije. În jurul snopului astfel format se pune ceva mai departe al treilea inel, prin care se trec din nou tije. Ansamblul capătă încetul cu încetul aspectul unui corn din paie împletite, care formează nucleul lucrării. Se fac apoi cornuri identice care se întrepătrund cu primul, și rezultatul are în cele din urmă aspectul unui mănunchi gigantic de banane.

Construcția se termină la 29 aprilie. „Ra" are o lungime de 17 metri și o lățime de 5,20 metri. Va lua la bordul lui o barcă de cauciuc nesubmersibilă, un generator electric pentru aparatul de cinematografiat submarin și un post de radio.

Tineri atleți egipteni, veniți cu sutele, ridică nava de pe șantier. Trag cu brațele sania de lemn pe care se odihnește ea. Încărcătura trebuie transportată pe o distanță de un kilometru prin deșert înainte de a ajunge la drumul cel mai apropiat. Și în eforturile lor, atleții regăsesc atitudinile salahorilor care au construit piramidele.

„Ra" este încărcată pe bordul traulerului care o transportă la Alexandria, unde este îmbarcată pe cargobotul suedez „Sagaholm", cu destinația Tanger și Safi, portul de unde plec spre America împreună cu echipajul meu. Cred că, ajutați de vînturi și de curenți, vom ajunge în peninsula Yucatan la sfîrșitul lunii iulie.

Sînt însoțit de șase oameni : americanul Norman Baker, navigatorul nostru ; Abdoulaye Djibrine ; egipteanul Georges Sourial, expert în papirus ; mexicanul Ramon Bravo, campion olimpic de natație care va turna filmele submarine ; italianul Carlos Mauri, explorator al Antarcticei, și sovieticul Iuri Alexandrovici Cenkevici, în vîrstă de 32 de ani, absolvent al Academiei de medicină militară a U.R.S.S.

Pe cînd mă pregăteam să-mi încep călătoria, secretarul general al O.N.U., U Thant, mi-a adresat urările sale de succes în numele Organizației. Am răspuns printr-un act de credință colectiv, în numele tuturor acelora care acceptă să-și rîște împreună cu mine viața pe acest vas denumit „o navă de hîrtie" : „Credem cu toții că viitorul omenirii va fi hotărît nu de oameni care luptă între ei, ci de oameni care muncesc împreună".

Nava noastră a fost construită la Gizeh, unul din primele locuri din lume unde s-a născut calculul. Cu cinci mii de ani înaintea noastră au plecat navigatori spre Soare-Apune, pentru a împărtăși știința lor altor popoare. Considerăm că sîntem credincioși geniului speciei noastre umane inspirîndu-ne din curajul lor, pentru a sluji în același timp știința și pacea.

The New York Times

ÎNTÎLNIREA DIN MIDWAY

ÎNTÎLNIREA preşedintelui Nixon cu preşedintele Thieu, care urmează să aibă loc la 8 iunie la Midway, va pune la încercare „strînsele relaţii de lucru cu Saigonul" la care s-a referit Nixon în cuvîntarea sa cu privire la Vietnam. Rezultatele acestor discuţii vor avea o influenţă crucială asupra convorbirilor de pace de la Paris.

În ciuda asigurărilor oficiale că lucrurile stau altfel, este evident că Washingtonul şi Saigonul nu sînt pe deplin de acord asupra măsurilor necesare în vederea unui aranjament politic în problema Vietnamului. Nixon a făcut aluzii publice, iar unii dintre cei din preajma sa au vorbit în mod mai explicit în particular despre dorinţa guvernului Statelor Unite de a accepta alegeri în afara contextului actualei Constituţii a Vietnamului de sud, care interzice participarea comuniştilor şi nu permite să se organizeze alegeri înainte de septembrie anul viitor.

S-a indicat, de asemenea, deşi în mod prudent, că Statele Unite sînt gata acum să analizeze un gen de coaliţie provizorie care să organizeze alegerile şi, eventual, să administreze ţara în intervalul dintre o încetare a focului şi un guvern nou, rezultat din alegeri.

Thieu continuă să se opună categoric unei coaliţii. Pînă acum, el a refuzat să accepte în guvernul său chiar elemente necomuniste care sînt în favoarea unui aranjament de compromis. De asemenea, el a indicat unor vizitatori recenţi că refuză să ia în considerare modificarea Constituţiei. Este clar că poziţia Saigonului este incompatibilă cu genul de aranjament care ar putea avea loc ca rezultat al recentelor propuneri în opt puncte prezentate de Nixon şi al planului în zece puncte prezentat de Frontul Naţional de Eliberare.

În trecut, cînd Saigonul era alarmat de vreun indiciu de îmblînzire a poziţiei Statelor Unite, Thieu reuşea ca, întîlnindu-se cu Johnson, să obţină comunicate care înăspreau poziţia comună. Aşa s-a întîmplat la Canberra, în decembrie 1967, şi la Honolulu, în iunie 1968. Nixon trebuie să evite această cursă. Pentru ca tratativele de la Paris să progreseze pe drumul păcii, Saigonul trebuie convins să accepte, aşa cum pare să fi acceptat şi Washingtonul, necesitatea realistă a unui compromis rezonabil.

INTERNATIONAL Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

James Reston

KENNEDY CONTRA NIXON

ÎN SENATUL Statelor Unite începe să se facă auzit din nou vechiul spirit bătăios al familiei Kennedy. La mai puţin de un an de la moartea fratelui său Robert (6 iunie), senatorul Edward M. Kennedy din Massachusetts apare ca cel mai îndîrjit critic politic al Administraţiei Nixon.

Această nouă dorinţă de afirmare s-a manifestat în mod treptat încă din momentul în care Edward Kennedy a obţinut funcţia de cenzor în conducerea partidului democrat. El nu mai este Kennedy cel tăcut şi respectuos faţă de colegii mai bătrîni, conservatori, din Senat, covîrşit de durere pentru cele întîmplate în trecut. Acum este şef de clan şi ţinteşte spre funcţia de şef al partidului.

Toate acestea erau de aşteptat, dar nu atît de repede şi nu într-un mod atît de direct şi de îndrăzneţ. N-a aşteptat nici măcar sfîrşitul experienţei lunare a lui „Apollo-10", pentru a cere ca „o dată terminate aselenizarea şi explorarea Lunii", Administraţia să dirijeze o „parte substanţială" a bugetului spaţial pentru rezolvarea „problemelor presante" ale sărăciei, foametei, poluării atmosferei şi construirii de locuinţe, aici, pe Pămînt.

A doua zi, în timp ce majoritatea colegilor săi celebrau rezultatul sîngeroasei bătălii de zece zile pentru o colină din apropierea văii A Shau din Vietnam, el a condamnat întreagă această operaţiune ca fiind „lipsită atît de sens cît şi de răspundere" şi a întrebat de ce se fac asemenea sacrificii omeneşti cînd preşedintele Nixon a anunţat că nu urmăreşte o victorie militară.

În aceeaşi zi, el a atacat industria petrolieră americană — care nu este un antagonist neînsemnat — şi a cerut să i se explice de ce se manifestă o atitudine atît de rigidă faţă de importurile de petrol, cînd se ştie că restricţiile la importuri i-au costat pe consumatorii americani între patru şi şapte miliarde de dolari pe an.

E o activitate destul de încordată pentru o săptămînă, dar, analizînd cuvîntările rostite de Edward Kennedy de la instalarea lui Nixon şi pînă acum, îţi dai seama că sfidarea pe care o adresează Administraţiei s-a accentuat săptămînă de săptămînă. Nu e vorba de o provocare personală la adresa preşedintelui, deşi opoziţia politică dintre ei este vădită. A adoptat o atitudine curtenitoare ; este mai puţin insistent decît fratele său Robert şi mai puţin elegant decît fratele său John, dar e clar că s-a plasat pe o poziţie proeminentă la stînga Administraţiei.

În primul rînd, el critică accentul pus de Nixon pe problemele externe şi pe bugetul militar şi argumentează că principala ameninţare la adresa securităţii naţiunii se află în ţară. Acest lucru reiese clar din analiza tuturor cuvîntărilor pe care le-a rostit din momentul cînd Nixon a depus jurămîntul.

Edward Kennedy nu a cerut numai reducerea bugetului militar şi a celui spaţial, dar a insistat să se reducă nivelul violenţei în Vietnam, s-a concentrat asupra aspectelor umane ale războiului — pierderi omeneşti şi refugiaţi — s-a opus sistemului de proiectile antibalistice, a insistat pentru schimbarea politicii faţă de China şi chiar pentru desfiinţarea bazelor americane în Taiwan ; el a atacat, de asemenea, „corupţia nerușinată" practicată de guvernul din Saigon.

Pe plan intern, nu a înfruntat numai lobby-ul petrolier, dar a atacat şi discriminarea rasială în domeniul slujbelor, a cerut o politică moderată a salariilor şi preţurilor, a insistat pentru o reformă a impozitelor înainte ca Administraţia să fi adoptat aceeaşi atitudine şi a mers pînă la a denunţa „demagogia" liderului republican Everett McKinley Dirksen.

Nici un om n-ar fi putut merge mai departe în primele patru luni ale unei noi Administraţii. El şi-a ales obiectivele şi este interesant faptul că, în acelaşi timp, i-a condamnat pe tinerii militanţi care au recurs la violenţă în universităţi. Esenţial este, însă, că el pare să-şi fi stabilit o bază politică la stînga Administraţiei — mai degrabă în favoarea frontului intern decît a celui extern, pentru asumarea

Patrioţi sud-vietnamezi în timpul unei misiuni de luptă

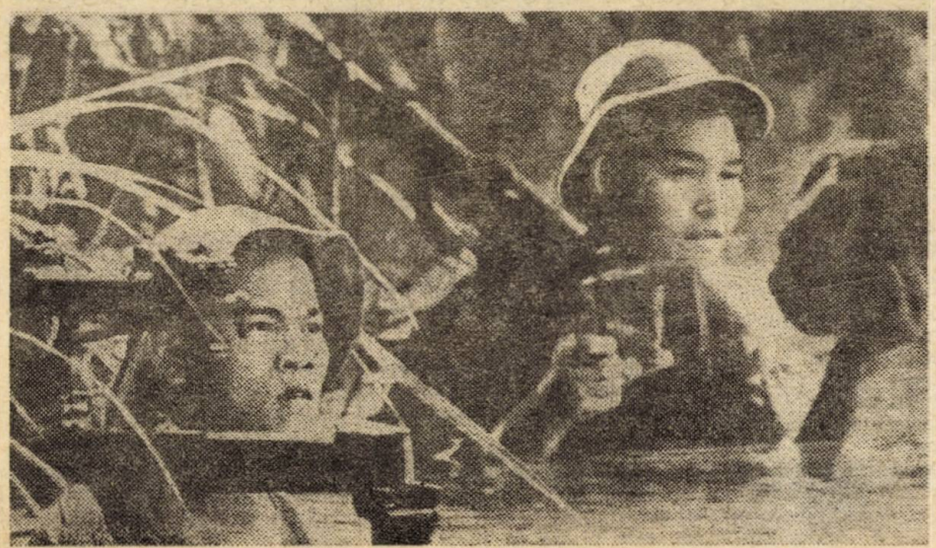

de riscuri în vederea păcii și în special pentru reconstrucția socială în țară.

Încotro se îndreaptă, de ce se îndreaptă acum în această direcție, dacă hotărîrile sale sînt înțelepte sau nu — toate acestea sînt, desigur, probleme care pot fi discutate. Un lucru însă este clar : Edward Kennedy s-a schimbat. Paralizia care îl cuprinsese cu un an în urmă a trecut. Acum acționează. A adoptat o poziție și, datorită acestui fapt, domină opoziția democrată.

Evenimentele vor hotărî, desigur, dacă a dat dovadă de înțelepciune acționînd atît de repede și cu atîta îndrăzneală. Și Nixon se îndreaptă, în condiții mai grele, spre o pace în Vietnam, care să-i permită să-și redistribuie bugetul pentru problemele legate de frontul intern și, dacă va reuși să încheie pace, va putea să combată argumentele lui Kennedy.

Între timp, senatorul de Massachusetts apare ca figura de frunte a partidului de opoziție. Principalul său oponent democrat era, cu patru luni în urmă, senatorul Edmund Muskie din Maine. În ultimele cîteva săptămîni, însă, Kennedy a dominat în mod net scena democrată.

Neue Zürcher Zeitung

„MAREA COALIȚIE" ȘI FAZA ELECTORALĂ

LA ÎNCEPUTUL lunii mai, pe scena politică a Bonnului s-au petrecut o serie de schimbări. S-a renunțat la dialogul pașnic al marii coaliții. Mai sînt încă patru luni pînă la alegeri, iar Parlamentul mai are numai patru săptămîni de activitate pînă la vacanța de vară. În aceste condiții, atmosfera politică este, în mod vizibil, schimbată.

Faptul că, la sfîrșitul lui februarie, fracțiunile social-democrată și creștin-democrată din guvern au căzut de acord asupra bugetului pe 1969 a putut fi considerat ca un succes al marii coaliții, fiindcă, spre deosebire de alți ani, partidele au renunțat la așa-zisele „cadouri electorale" și nu și-au asumat noi sarcini pentru următoarea sesiune a Bundestagului. De atunci, în decursul primăverii, s-au emis — e adevărat — diverse păreri ; dar adevărata schimbare a avut loc cu prilejul disputei în jurul revalorizării mărcii, motiv de aspre înfruntări parlamentare între U.C.D.-U.C.S. și P.S.D.

Totuși, cei doi parteneri nu au riscat o scindare, aceasta prejudiciindu-le poziția în cadrul alegerilor din toamnă. În cazul revalorizării, problema se pare că a depășit capacitatea de înțelegere chiar a unor inițiați. În problema revalorizării au intervenit interese puternice, dintre care cele de ordin tactic-electoral au trebuit să determine hotărîrea. Stilul de guvernare al lui Kiesinger, deciziile luate încet au făcut ca, în cele din urmă, să se acționeze sub presiunea unor motive exterioare.

Disputa în jurul revalorizării trebuie, de aceea, înțeleasă în contextul marii coaliții, în care șeful guvernului este reprezentanul U.C.D.-U.C.S., iar partenerii săi sînt, în primul rînd, miniștri social-democrați care, pentru întîia oară membri ai unui guvern federal, își dovedesc în multe domenii o reală pricepere. Cel mai mult a cîștigat în popularitate ministrul economiei, Schiller. Cu atît mai important a fost pentru U.C.D.-U.C.S. de a îngrădi activitatea lui Schiller, în special cu ajutorul ministrului de finanțe Strauss. Conducerea politicii economice care, pe vremea lui Erhard, a fost domeniul creștin-democraților, a trecut, în mare măsură, asupra social-democraților ; faptul că U.C.D.-U.C.S. duce lipsă de experți economici recunoscuți explică, în parte, această situație. Chiar atunci cînd cancelarul a declarat că în disputa asupra mărcii nu există învingător și învins, devenea evident că Uniunea creștin-socială, șeful ei și ministrul de finanțe Strauss, și U.C.D. au fost de fapt învingători. În dezbaterea pentru revalorizare erau angajate poziții electorale. Rezolvarea disputei în jurul revalorizării acționează în ultimă instanță asupra alegătorilor în sensul că nu se poate ști dacă argumentele oficiale vor fi hotărîtoare, în lunile ce urmează, în dezvoltarea economică și politico-financiară.

Din punct de vedere politic, decizia lui Kiesinger de a nu revaloriza marca vest-germană a ținut seama de starea păturilor țărănești, ca unul din argumentele principale. Și U.C.S. a văzut că prin revalorizare agricultura vest-germană ar fi întîmpinat noi greutăți ; ceea ce constituie unul din motivele principale în favoarea vetoului. Argumentul superficial al cancelarului referitor la îngrădirea speculației financiare nu a fost tocmai bine fundamentat, în special dacă ne gîndim că aceasta a dus la discuții nedorite. În sensul acesta, Kiesinger a hotărît că în timpul mandatului său de cancelar, marca vest-germană nu va fi revalorizată.

În general, s-a constatat o mișcare a U.C.D. spre dreapta ca o reacție firească la politica marii coaliții. Creștin-democrații vor să se degajeze de constrîngerile rezultînd dintr-un compromis cu partenerul social-democrat. Dacă e să se respecte simetria, social-democrația ar trebui s-o ia spre stînga. Aceasta o doresc nu numai adversarii lor, ci și liderii curentului de stînga din partidul social-democrat. Conducerea partidului încearcă totuși să urmeze o linie de centru. În problema neproliferării armelor nucleare, P.S.D. a încetat să facă presiuni în favoarea semnării tratatului, iar în problema imprescriptibilității criminalilor naziști, P.S.D. este retras.

În disputa din jurul revalorizării, Wehner a atras atenția asupra consecințelor pe care le poate avea un conflict deschis între partenerii coaliției ; căci beneficiarul unei lipse de încredere în această coaliție va fi numai P.N.D. Chiar din acest motiv, U.C.D. și U.C.S., ca și P.S.D. vor să evite o scindare a marii coaliții înaintea alegerilor. Totuși, situația apare explozivă în peisajul politic vest-german, și mai ales în constelația de bază. În timp ce P.S.D. vrea să prezinte în alegeri coaliția ca fiind formată din doi parteneri la fel de puternici, U.C.D. și U.C.S. urmăresc să arate deschis că P.S.D. este partenerul minor. Dar P.S.D. este hotărît să se prezinte la alegeri ca un partid dornic de reforme, ca un partid al politicii de pace a lui Brandt și al politicii economice a lui Schiller. Recîștigarea încrederii în capacitatea sa, demonstrată în aprilie cu ocazia Congresului partidului de la Godesberg și anterior cu ocazia alegerii lui Heinemann în funcția de președinte acționează cu autoritate, în timp ce U.C.D. se autoliniștește la gîndul că va obține fără prea mare greutate victoria.

Instalație românească de foraj montată într-o zonă petrolieră din Brazilia

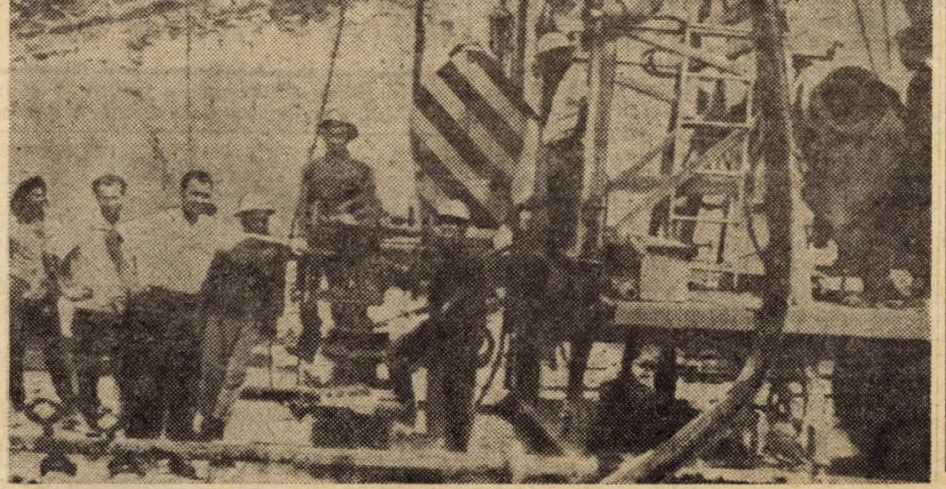

RELAZIONI INTERNAZIONALI
SETTIMANALE DI POLITICA ESTERA
ROMA

ROCKEFELLER LA SUD DE RIO GRANDE

NELSON ROCKEFELLER, guvernatorul statului New York, a început de cîtva timp o călătorie de explorare în America Latină. A plecat ca reprezentant personal al președintelui Nixon, pentru a culege la fața locului impresii în legătură cu politica pe plan continental a Statelor Unite. Misiunea a fost așteptată cu interes pe ambele maluri ale fluviului Rio Grande ; în special Casa Albă se grăbește să-și procure elemente mai noi, în scopul de a elabora, în limitele posibilului, o relansare a raporturilor cu țările latino-americane. Washingtonul simte tot mai clar simptomele modificărilor care încep să apară în America de Sud și vrea să-și adapteze propriul comportament. Printre altele, în ultimele luni, controversa ascuțită cu autoritățile peruviene în legătură cu bunurile societății International Petroleum Company (I.P.C.) a fost suficientă pentru a sublinia necesitatea reexaminării politicii sale și a declanșa consecințe importante, destule pentru a agita întreaga panoramă latino-americană. La Washington s-a ajuns chiar să se exprime îndoiala asupra oportunității de a-l trimite pe Nelson Rockefeller în America Latină, din cauza legăturilor dintre familia sa și lumea petroliferă americană, din care se trage direct și I.P.C. Cei ce au manifestat o asemenea îndoială s-au referit, în primul rînd, la criticile apărute în legătură cu aceasta în diverse capitale latino-americane, dar mai ales la uimirea stîrnită în aceleași capitale de numirea lui Charles Appleton Meyer ca secretar de stat adjunct însărcinat cu afacerile interamericane.

Nelson Rockefeller, între ziariști

Secretarul de stat Rogers l-a caracterizat pe Meyer „un om excepțional, plin de talent". Cercurile politice latino-americane s-au oprit, însă, asupra altor date din biografia sa. Au fost remarcate, în special, funcțiile de conducere avute de acesta în cadrul unor companii americane ca Sears, Roebuck and Co., Export-Import Bank și în special United Fruit Company. Se știe de ce faimă se bucură United Fruit Company în rîndul opiniei publice latino-americane și, deci, e ușor să se intuiască comentariile suscitate de promovarea politică a lui Meyer. E suficient, ca exemplu, să se citeze un editorial al cotidianului „La Republica" din Bogota intitulat semnificativ „Din nou United Fruit". „Meyer e unul din directorii celei mai discutate companii de pe continent, scrie ziarul. Nu putem să nu prevedem că sosirea la direcția politicii emisferice a unuia din principalii executivi ai acestei companii, atît de renumită în analele latino-americane, va putea crea Statelor Unite un climat de neînțelegere".

Episodul peruvian al litigiului cu I.P.C. nu e decît o parte dintr-un mare mozaic. Și dacă există un fir care leagă elementele acestui mozaic, el trebuie căutat în apariția unei conștiințe noi, care încearcă să-și explice motivele subdezvoltării printr-o analiză economică și istorică.

În marșul său spre dezvoltare, America Latină ajunge astăzi să-și dea seama, în termeni realiști, care sînt forțele care o domină atît dinăuntru cît și din afară. E o imensă operă de clarificare, înfăptuită de opoziție și chiar de oficialități. Nu e fără explicație faptul că în Peru conflictul cu I.P.C. i-a făcut pe militari să explodeze, în timp ce în alte republici, guvernele sînt acelea care trec la căutarea de noi căi. Evident, dată fiind această situație, Statele Unite sînt acelea care suferă primele contralovituri ale acestui proces. Simbolic, dar nu surprinzător, este ceea ce s-a întîmplat în aprilie la Santiago, în timpul lucrărilor Comisiei speciale de coordonare pentru America Latină (C.E.C.L.A.). E vorba, după cum se știe, de acel organism care s-a născut în 1963, din voința țărilor latino-americane, în vederea primei conferințe U.N.C.T.A.D. : un organism interamerican, dar lipsit de prezența Statelor Unite, destinat să studieze și să traseze liniile comune ale poziției latino-americane în domeniul strategiei dezvoltării ; în sfîrșit, un organism de înregistrare a acelei conștiințe despre care s-a vorbit. În capitala chiliană, C.E.C.L.A. a aprobat în unanimitate o declarație propusă de Peru, care dovedește cu claritate fenomenele în curs din America Latină. Documentul atestă, printre altele, că „dezvoltarea constituie baza indispensabilă a independenței politice" și că pentru a atinge acest obiectiv „relațiile economice internaționale trebuie să se bazeze pe respectul principiului egalității statelor și nu pe amestecul în afacerile lor interne sau externe". Se susține apoi că fiecare țară „are dreptul suveran de a dispune liber de propriile resurse naturale și de ajutorul pe care îl primește pentru dezvoltarea sa" ; cooperarea economică și tehnică „nu trebuie să fie obiectul nici unei condiționări politice, economice, militare sau de alt fel" ; ea „nu trebuie folosită ca mijloc de constrîngere a voinței suverane a statelor" ; conceptele de dezvoltare și securitate sînt strîns legate, pentru că „nu există securitate fără dezvoltare" ; nici un stat nu va putea aplica sau promova măsuri de constrîngere de natură economică sau politică pentru a forța voința suverană a altui stat în scopul obținerii unor avantaje de orice fel : o asemenea acțiune constituie „o agresiune economică".

Declarația de la Santiago a avut ample repercusiuni în interiorul C.E.P.A.L. (Comisia Economică O.N.U. pentru America Latină), reunită tot în aprilie, la Lima. A intervenit și un alt fapt important : la Washington, la sediul Organizației Statelor Americane, președintele Nixon a pronunțat un discurs în care a recunoscut foarte clar falimentul Alianței pentru Progres, admițînd că mecanismul său nu a funcționat pentru că America Latină nu a beneficiat de el. Ca urmare, Nixon a subliniat necesitatea unei reexaminări care să permită depășirea stagnării de pînă acum.

Nelson Rockefeller își face călătoria tocmai pentru a vorbi despre dorința de relansare a Alianței pentru Progres. E încă greu de prevăzut cu ce fel de opinii se va întoarce la Washington.

Un fotograf intreprid a izbutit să surprindă din exterior această imagine înfățișîndu-l pe generalul de Gaulle la o fereastră a vilei în care se odihnește în Irlanda

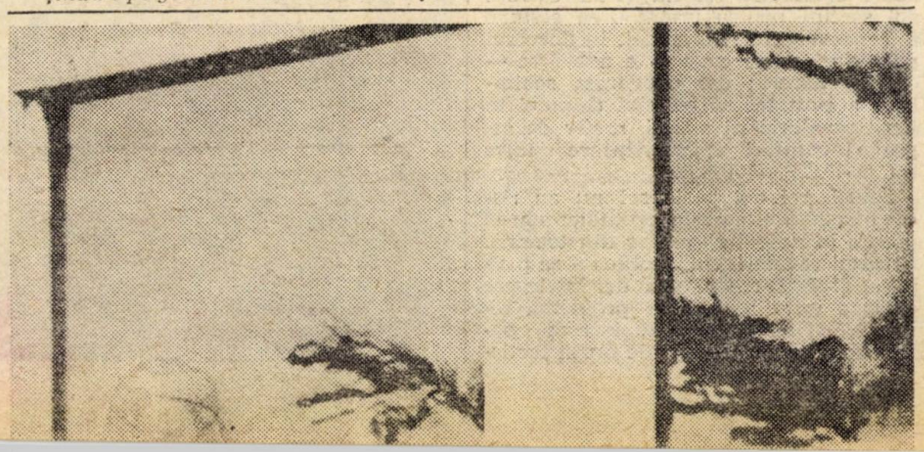

Le Monde
PARIS

SPRE RUPTURĂ ÎNTRE LONDRA ŞI SALISBURY

LA SALISBURY, guvernul lui Ian Smith a publicat textul Constituţiei ce va fi supusă luna viitoare referendumului. Această Constituţie, după cum era de aşteptat, exclude pentru viitor orice posibilitate privind un guvern corespunzător ponderii populaţiei majoritare de culoare din ţară. Ea prevede o separare politică între comunitatea africană şi cea neafricană, consemnînd astfel o ruptură definitivă cu Londra. Ruptură anunţată, de altfel, de către Ian Smith cu o zi înainte de publicarea textului Constituţiei. Într-un discurs radiotelevizat de douăzeci şi cinci de minute, primul ministru afirmase că ar fi renunţat la orice speranţe într-o reglementare negociată cu Londra în legătură cu independenţa Rhodesiei. El recomanda, de asemenea, ţării de a se transforma într-o republică, influenţînd astfel opţiunea electoratului, care va fi chemat la 20 iunie să se pronunţe fie în favoarea republicii, fie a menţinerii legăturilor cu coroana britanică. E adevărat că decizia alegătorilor, care sînt în mare majoritate cetăţeni albi, nu lasă nici un grăunte de îndoială asupra ei.

La Londra, în absenţa oricărei declaraţii oficiale, se crede că Smith a pierdut orice şansă şi că nu pare să mai fie posibilă reluarea dialogului cu el. Primul ministru a respins o dată în plus cele „şase principii" care, după Marea Britanie, ar fi trebuit să servească drept bază pentru o reglementare negociată a independenţei Rhodesiei şi să conducă la un regim în care ar fi participat reprezentanţii majorităţii africane. De asemenea, probabil că Londra îşi va menţine sancţiunile economice decise de Consiliul de Securitate al Naţiunilor Unite şi nu este exclus ca să ceară chiar înăsprirea lor.

În Republica Sud-Africană, unde partidul naţionalist al lui John Vorster apărea de curînd hărţuit de partizanii şi adversarii politicii de „apartheid", eşecul tratativelor anglo-rhodesiene riscă să plaseze guvernul într-o situaţie delicată. În cursul întrevederilor pe care le-a avut anul trecut şi mai recent, în martie a.c., cu Ian Smith, Vorster s-a străduit, mereu discret, să-şi îndemne interlocutorul la prudenţă şi moderaţie. Totuşi, în ochii sud-africanilor, transformarea previzibilă, în scurt timp, a Rhodesiei în „republică" constituie punctul final al unui proces care aminteşte decizia luată, în 1961, de Africa de sud, de a se separa definitiv de coroana britanică şi de Commonwealth.

De altfel, se prevede că Pretoria nu va putea face altceva decît să-şi reafirme solidaritatea cu celălalt deţinător de „putere albă" în Africa australă. Această solidaritate comportă, evident, unele sarcini pe plan economic pentru Africa de sud, pentru că, de la declaraţia unilaterală de independenţă din noiembrie 1965, supravieţuirea Rhodesiei depinde în mare parte de bunăvoinţa Pretoriei.

Salisbury. Poliţia lui Smith în acţiune...

JORNAL DO BRASIL
RIO DE JANEIRO

POZIŢIA BRAZILIEI ÎN PROBLEMA SCHIMBURILOR

CELE 19 ţări latino-americane, participante la reuniunea la nivel ministerial a Comisiei speciale de coordonare latino-americană (C.E.C.L.A.), de la Vina del Mar, au aprobat în unanimitate (16—17 mai) un document adresat Statelor Unite ale Americii. În document se cere dezvoltarea mai liberă a comerţului S.U.A. cu ţările Americii Latine şi reducerea dobînzilor pentru împrumuturile acordate de S.U.A. Documentul va fi predat preşedintelui Nixon de către ministrul de externe chilian Gabriel Valdes, preşedintele C.E.C.L.A.

C.E.C.L.A. susţine următorul punct de vedere: atunci cînd o ţară străină vorbeşte de ajutor sau cooperare, ea să nu le condiţioneze de investiţii ale capitalului său industrial sau comercial. De aceea, este necesar să se caute căile care să ducă la o mai mică dependenţă de sectorul financiar extern şi la stimularea expansiunii exportu-

Magalhaes Pinto

rilor latino-americane. Astfel, se impune găsirea formelor celor mai adecvate pentru lărgirea comerţului exterior şi dezvoltarea cooperării financiare.

Dezvoltarea ţărilor latino-americane, a spus ministrul de externe al Braziliei, Magalhaes Pinto, nu poate depinde numai de ajutorul din afară; în primul rînd, este nevoie să se depună eforturi interne, orientate spre folosirea tuturor factorilor disponibili. Avem nevoie de cooperare, dar trebuie să înlăturăm iluzia că numai simpla creştere a ajutorului, fără dezvoltarea comerţului exterior, poate avea importanţă pentru America Latină, a spus ministrul de externe brazilian, subliniind faptul că ţările latino-americane întîmpină mari greutăţi bugetare din cauza sumelor mari pe care le reprezintă dobînzile pentru împrumuturile externe. În documentul elaborat de C.E.C.L.A. se cere revizuirea relaţiilor S.U.A. cu ţările latino-americane, solicitîndu-se — printre altele — tocmai reducerea dobînzilor percepute pentru creditele nord-americane. Magalhaes Pinto a relevat că ţara sa plăteşte dobînzi anuale de circa 500 milioane dolari, adică aproximativ 20 la sută din valoarea exporturilor braziliene. De aceea, Brazilia cere — şi doreşte să apere această poziţie în cadrul C.E.C.L.A. — ca în primul rînd Statele Unite să ofere condiţii mai bune comercializării produselor latino-americane, ceea ce ar reduce substanţial necesitatea ajutorului extern.

Această atitudine corespunde poziţiei adoptate de Brazilia la cea de a II-a Conferinţă U.N.C.T.A.D., unde şeful diplomaţiei braziliene a cerut restructurarea comerţului exterior în scopul creării unor condiţii mai bune ţărilor subdezvoltate sau în curs de dezvoltare. Se ştie că aceste ţări depun mari eforturi pentru a-şi dezvolta economia în scopul reducerii dependenţei faţă de ţările cu economie dezvoltată. De aici, necesitatea găsirii celor mai eficiente căi pentru îmbunătăţirea comerţului exterior şi dezvoltarea cooperării financiare.

Brazilia nu cere ca Statele Unite să acorde înlesniri tarifare exclusiv pentru ţările latino-americane. Asemenea privilegii trebuie acordate tuturor ţărilor subdezvoltate, fie ele latino-americane, africane sau asiatice.

THE FINANCIAL TIMES

LONDRA

ANGLIA ŞI F.M.I.

NI SE SPUNE : „Nu fiţi nedrepţi faţă de Fondul Monetar Internaţional fiindcă vrea să pună condiţii Marii Britanii pentru a-i acorda un nou împrumut ! Organizaţia îşi face pur şi simplu datoria şi este bine intenţionată".

Din păcate, cu bune intenţii este pavată şi calea spre iad. F.M.I. nu trebuie privit neapărat drept reprezentantul ultimului cuvînt în materie de înţelepciune. Iar în cazul Marii Britanii, „bunele intenţii" ale F.M.I. par să fie îndreptate spre exercitarea de presiuni asupra acestei ţări pentru a lua doze sporite dintr-un medicament care, pînă în prezent, nu a făcut altceva decît să-i agraveze boala.

Totuşi, mînia provocată de dezvăluirea faptului că influenţa străină în problemele economice ale Marii Britanii este pe cale să meargă cu un pas mai departe nu trebuie să fie îndreptată, de fapt, împotriva Fondului ca atare.

Toată lumea ştie că cei care îşi conduc treburile atît de prost încît cad în mîinile creditorilor nu trebuie să arunce vina decît asupra lor înşile dacă constată, apoi, că sînt nevoiţi să se supună unor măsuri extrem de neplăcute. Şi, de aceea, trebuie să ne dăm seama că adevăraţii vinovaţi sînt cei ce au lăsat ca Marea Britanie să ajungă într-o asemenea situaţie în care aceasta este nevoită, în repetate rînduri, să solicite ajutor din străinătate — desigur în condiţiile puse de creditorii eventuali.

Fără îndoială, se poate spune că Marea Britanie nu este prizoniera F.M.I. ci a propriei ei situaţii economice. Se pare că guvernul este în continuare hotărît să nu-şi recunoască greşeala, mergînd pînă într-acolo încît este dispus să se supună presiunilor F.M.I. pentru a continua o strategie în mod vădit greşită mai degrabă decît să păşească pe o cale cu totul nouă.

O nouă devalorizare, fie realizată în mod direct, fie indirect, prin adoptarea unei parităţi variabile a lirei sterline, nu ar da rezultate. Căci această măsură ar înrăutăţi şi mai mult situaţia plăţilor. Iar pînă în prezent, ar trebui să ştim că încercările de a realiza o balanţă de plăţi echilibrată prin măsuri tot mai drastice de austeritate pe plan intern au lipsuri esenţiale.

Ministerul finanţelor al Marii Britanii a încercat să potolească neliniştea provocată la aflarea ştirii că guvernul solicită din nou credite, dînd asigurarea că el nu va accepta nici o condiţie care să însemne schimbarea actualei lui strategii. De fapt, însă, avem nevoie tocmai de o schimbare de strategie. Firește, nu de o schimbare care să ne facă mai „demni de credit" în ochii Fondului Monetar Internaţional. Avem nevoie de o schimbare care să ne scoată din ghiarele creditorilor prin îmbunătăţirea situaţiei economiei britanice.

C. Gordon TETHER

Luptători din Mişcarea populară de eliberare angoleză în cursul unui atac

Mohammed Yahya KHAN

preşedintele Pakistanului

La 25 martie, preşedintele Pakistanului, Ayub Khan, a demisionat ca urmare a puternicelor tulburări din ţară care durau, la data renunţării la atribuţiile guvernamentale, de cinci luni, predînd frînele puterii generalului Mohammed Yahya Khan.

La 31 martie, generalul Mohammed Yahya Khan a fost instalat oficial în funcţia de preşedinte al statului, iar la 5 aprilie anunţa că noul guvern se va inspira în conducerea vieţii social-politice după constituţia elaborată în 1962, pînă în momentul cînd va fi terminată redactarea unei noi constituţii.

Mohammed Yahya Khan s-a născut în 1917 în Peshawar, regiune din nord-vestul Pakistanului, într-o familie de latifundiari. Îşi face studiile la Universitatea din Pendjab, apoi la Academia militară indiană din Dehra Dun, pe care o absolvă, ca ofiţer, în 1939. După sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, urmînd cursurile Academiei militare din Quetta, devine ofiţer de stat major. O dată cu proclamarea, în 1947, a statului Pakistan, cariera lui Mohammed Yahya Khan înregistrează progrese rapide : obţine gradul de locotenent-colonel şi primeşte însărcinarea de a organiza şcoala de război pakistaneză. Ridicat în grad în 1951, ca general de brigadă, devine în 1953 adjunct al şefului statului major general, iar din 1957 este numit şeful statului major cu grad de general de divizie. Cinci ani mai tîrziu, în 1962, este instalat în funcţia de comandant al forţelor militare din Pakistanul oriental.

Între timp, îndeplineşte o serie de însărcinări diplomatice, conduce delegaţii oficiale în străinătate, iar pe plan intern dirijează şi organizează Comisia pentru capitala federală, în atribuţiile căreia intrau toate activităţile apte de a prepara amplasamentul, planul general economic şi social, precum şi sistematizarea viitoarei capitale a Pakistanului.

În martie 1966, Mohammed Yahya Khan devine adjunctul comandantului suprem al forţelor armatei pakistaneze şi, în acelaşi an, în septembrie, devine general de armată ; o dată cu aceasta, este numit comandant suprem al forţelor armate, funcţie pe care o deţine pînă în momentul instalării sale ca preşedinte al statului.

R. B.